

Міністерство освіти Придністровської Молдавської республіки
Державний освітній заклад додаткової професійної освіти
«Інститут розвитку освіти і підвищення кваліфікації»

**ЛІТЕРАТУРА ПРИДНІСТРОВ'Я. 5-11 КЛАС.
БІОГРАФІЇ, АНАЛІЗ ПРОГРАМНИХ ТВОРІВ
ПОЕТІВ ТА ПИСЬМЕННИКІВ**

Тирасполь, 2021

ПЕРЕДМОВА

*Придністров'я — сонячний куточок
З добрими і щирими людьми.
З різних мов тут сплетений віночок,
Як брати, в сім'ї живемо ми.
(Галина Васютинська)*

Людина тим і відрізняється від інших живих істот нашої планети, що вона не просто живе у своєму краї, не забуває про нього, пам'ятає впродовж усього життя, а й намагається вивчити особливості рідної місцевості, виявити основні проблеми сучасності, запобігти поширенню негативних соціальних явищ, зумовлених моральним зuboжінням. Знати й любити свій рідний край просто необхідно, якщо ми хочемо зберегти для наступних поколінь самобутню культуру та традиції, які допоможуть залишитися і нам, і нашим нащадкам справжніми людьми. Для реалізації цього нам потрібно не забувати, хто ми є насправді, і в цьому допомагатиме вивчення літератури свого народу, бо література – це і душа, і розум, і досвід, і мрія народу.

Виховання всебічно обдарованої особистості повинне здійснюватися методично та планомірно з раннього дитинства, тоді інформація краще запам'ятовується, стає більш зрозумілою та прийнятною. Якщо змалечку не привчити дитину любити свій край, то вона стане байдужою до того, що відбувається поруч з нею, а поняття «патріотизм» стане просто смішним та соромним, якщо дитина не отримуватиме потрібну інформацію ще з дитячого садка.

Посібник «Література Придністров'я. 5-11 клас. Біографії, аналіз програмних творів поетів та письменників» призначений для використання у навчальних закладах, де українська мова вивчається як офіційна. Видання спрямоване на всебічне висвітлення матеріалів, які вивчаються згідно із програмою факультативного курсу «Література рідного краю», передбачає вивчення біографії автора, аналіз літературного твору. Мета посібника – допомогти вчителям та учням у підготовці до факультативних занять, уроків української літератури.

Упорядник: Бурдужа О.Г., методист вищої кваліфікаційної категорії ДООЗ «ІРОіПК», учитель української мови та літератури вищої кваліфікаційної категорії МОЗ «ТСШ № 16».

Науковий консультант: Лозан Т.А., заступник кафедри загальноосвітніх дисциплін, доцент, кандидат педагогічних наук ПДУ імені Т.Г. Шевченка.

Укладачі: творчий колектив вчителів та викладачів української мови і літератури навчальних закладів Придністровської Молдавської Республіки.

СЕРГІЙ ОЛЕКСАНДРОВИЧ БАГНЮК (1959)

«Я б хотів, щоб людина відчула свої помилки і недоліки, спробувала стати кращою, ніж вона є. Від цього буде кращим весь наш світ».

Поет і прозаїк Багнюк Сергій Олександрович народився у Києві. Закінчив Одеський інститут зв'язку. Працював на підприємстві «Південно-східні електромережі» інженером оперативного зв'язку в Тирасполі, потім – старшим інженером зв'язку на Тираспольському електроапаратному заводі. Друкувався в періодичних виданнях Придністров'я та Росії. Член Спілки письменників Придністров'я.

Сергій Багнюк – автор віршованої збірки «Тиха обитель», збірки віршів і оповідань «Благодатна путь». Він намагається донести до читача картину відродження православних витоків слов'янства, вбачає своє завдання в тому, щоб відкрити серця людей для віри. У його творчості багато церковно-православної символіки й атрибутики, які виконують роль сюжетно-образних орієнтирів.

Потрібно відзначити, що твори Сергія Багнюка присвячені святим місцям Придністров'я. «Кіцканський монастир», «Є світ, в якому ми живемо», «Я вірю» – ці вірші, зрозумілі та близькі людям усіх поколінь, зібрані під скромною обкладинкою під назвою «Благодатна путь». Це не просто збірник православних віршів, але й стрижень світогляду поета. «Віра – це двигун моєї творчості. Віра просить, щоб її відображали в чомусь. Це все – почуття, почуття, які наповнюють людину. А без почуттів вірші неможливо писати».

Він із трепетом згадує про отриману від матері іконку, про армійських друзів, про першу пробу пера. Його відкрита душа, безстрашна завзятість і тихий сум завжди знаходили місце у творах. А кожен рядок, навіть перші вірші були покликані розкривати тільки кращі людські якості.

Куполи церкви і дзвін, миро й ладан, благодать й умиротворення. Православ'я для Сергія Багнюка стало способом життя. Тому свої збірки «Тиха обитель» і «Благодатна путь» він написав для всіх віруючих і тих, хто вірить у добро. Він не уявляє собі Батьківщини без православного хреста над її просторами.

Поет – людина глибоко віруюча, воцерковлена. Звідси виникають вічні образи Бога-батька, хреста, Ісуса. А православ'я для Багнюка – це і є життя, яке живить повсякденне буття, і поезія, як стрижень творчого світогляду. Це його благодатний шлях.

Творчість:

Тихая обитель. Сборник духовных стихотворений. Тирасполь, 2001.

Благодатный путь. Стихи и рассказы. Тирасполь, 2007.

Автор біографії: Є.Д. Тріморук.

Переклад з рос. мови: А.О. Міцула, викладач української мови та літератури ДОЗ СПО «УОР».

ЮХИМ ЛЬВОВИЧ БЕРШИН

(1951)

Юхим Львович Бершин (справжнє прізвище Беренштейн) – поет, прозаїк, публіцист.

Народився 16 жовтня 1951 року в місті Тирасполі (на той час Молдавська РСР).

Дитинство Юхима було нелегким. Будинку свого не було. Батько винаймав кімнату: двері з кімнати виходили просто на вулицю, відчиниш їх, а навпроти – в'язниця. Під стінами цієї в'язниці, на майданчику, грали у футбол, а ув'язнені дивилися на дітей крізь ґрати – кричали, вболівали, свистіли.

Батько був атеїстом, комуністом і навіть сталіністом, незважаючи на те, що відсидів у ранньому віці у сталінському таборі. Зі згадок самого Юхима: «Батька ув'язнили, коли йому було

п'ятнадцять чи шістнадцять років, здається. Його заарештували, звичайно ж, не за політику. Його заарештували за невихід на роботу. Це вже було в

евакуації, і невихід на роботу карався арештом. Коли він звільнився із в'язниці, його мати, моя бабуся, вже загинула на той час – потрапила під бомбування на санітарному поїзді. Якийсь час він ще попрацював, потім його призвали, а повернувся лише у 1950-му і відразу одружився. А я народився рівно через дев'ять з половиною місяців після весілля батьків».

Юхим з матір'ю та сестрою, 1961 рік

Дещо пізніше переїхали в барак, але вже казенний. Тоді у дворі було чотири барачних двоповерхових будинки, в одному з яких жили колишні в'язні, яких реабілітував Берія ще в 53-му році, до хрущовської відлиги. Юхим з ними грав у футбол, йому було років п'ять тоді.

Майбутній письменник дуже добре співав у дитинстві. Почав співати спочатку в дитячій, потім в юнацькій опері та співав до сімнадцяти років. Завдяки співу його навіть у піонерській табір «Артек» відправляли, де були майже всі відмінники. І возили з гастролями Кримом.

Юхим Львович згадував: «У дитинстві я, переважно, співав і займався спортом, все інше мене мало цікавило. До того ж у п'ятнадцять років я вже почав писати вірші, жахливо, звичайно, але почав. Тобто, справа не в тому, як

я писав, а справа в тому, що з'явилися ці імпульси. Але треба було закінчувати школу, а з літератури та російської мови – двійки. А потім щось сталося, а що – я не знаю. Але вже через кілька місяців я зайняв перше місце на міській олімпіаді з літератури. Щось відбулося! З'явилася якась свобода мислення! Школу я закінчив на трійки і п'ятірки. П'ятірки з російської мови, літератури, історії. З хімії, фізики, алгебри я заслуговував не більше одиниці, а трійки ставили від великої до мене любові».

Одного разу Юхима, учня-четвертокласника, викликали до директора школи. Та сказала хлопчикові, що його відвезуть до міського Будинку культури, де він повинен проспівати пісню «Сонячне коло» («Солнечный круг»). Коли Юхим вийшов на сцену, до нього підійшов молодий виконавець і сказав, щоб хлопець не хвилювався і що він допоможе йому проспівати пісню. Молодим виконавцем був Йосип Давидович Кобзон, а за роялем сидів Аркадій Ілліч Островський.

Після школи вступив до лав армії. Після служби пробував вступити на факультет журналістики, але провалив іспит з німецької мови, і, повернувшись до Тирасполя, пішов працювати вантажником на швейну фабрику.

Зі своєї мізерної зарплати найняв викладача, етнічного німця, який допоміг йому підтягнути знання з німецької мови. Після цього йому вдалося вступити на факультет журналістики.

Вступив з однією трійкою, відповідно, без стипендії – жив впроголодь перші півроку. Потім Юхим зрозумів, що якщо складати сесії на «відмінно», можна гроші заробляти, тобто отримувати підвищену стипендію – не сорок карбованців, а п'ятдесят п'ять. Знову почав співати, але вже в ансамблі. За місяць іноді давали три-чотири концерти, за які платили по десять карбованців кожному. Крім того, ансамбль виявився талановитим, і вони отримали два Гран-прі на міжнародних фестивалях.

Юхим Бершин у 1979 році закінчив факультет журналістики Московського державного університету. По закінченні університету пішов працювати в республіканську газету, і це була хороша школа, гарний досвід. Молодому журналістові тоді здавалося, що він повинен хоч трохи, але пожити життям героїв своїх нарисів, тому йому довелося попрацювати на воркутинській шахті «Північна», на лісоповалах і сплавах. На той час у Комі було багато таборів і багато засланців. Спілкуватися з деякими із них було цікаво. Чесно кажучи, саме там він почав читати різну підпільну заборонену літературу.

Тоді у місцевому видавництві вийшла тоненька книжка ранніх віршів «Сніг над Печорою» – всього один друкований аркуш. Два інших викинула цензура, хоча Юхим так і не зрозумів, чому викинула. І хороша людина, директор видавництва, моментально виплатив йому гонорар – цілих півтори тисячі рублів, на які Юхим жив у Москві цілий рік, оскільки це були великі гроші.

За читання забороненої літератури до перебудови, до середини 1985-го року, Юхима на роботу нікуди не брали. Заробляв кілька разів тим, що копав колодязі під Москвою. А у 85-му році йому вдалося влаштуватися в багатотиражку «Советский цирк» відповідальним секретарем.

Юхим часто їздив в різні цирку у відрядження. На основі цього написав роман «Асистент клоуна».

Юхим бере інтерв'ю у Юрія Нікуліна в кабінеті цирку на Цвітному бульварі, 1989 рік

Пізніше зовсім перестав писати про цирк – зосередився на публіцистиці та літературі, на поезії зокрема. На той час газета, в якій працював Юхим, вважалась однією із кращих, однією з найсміливіших. Автор вперше там надрукував всіх дисидентів, політичних емігрантів, табірників, крім того, майже всіх поетів так званої «нової хвилі».

У 1991-1999 рр. працював у редакції «Литературной газеты», був військовим кореспондентом під час бойових дій у Придністров'ї та Чечні.

У Придністров'ї познайомився з генералом Олександром Івановичем Лебедем, з яким у Юхима були гарні стосунки. Коли Олександр Лебедь очолив раду безпеки Росії у 1996 році, йому було доручено укладати мир у Чечні, а Юхима запросили літати з ним на переговори. Але це вже було наприкінці війни, а перші його

Юхим Бершин (у центрі) зі своїми колегами із «Литературной газеты»

відрядження туди були, коли ще йшла війна. З війни Юхим вийшов, написавши цикл віршів «Монолог осколка» і близько ста статей.

На початку 1999 року пішов із журналістики. Після смерті близького друга Євгена Блажеєвського Юхим зайнявся поезією.

Юхим Бершин – член Спілки письменників СРСР. Автор романів, оповідань, низки п'єс, сценаріїв, есе та публіцистичних статей, а також підручників із журналістики.

Автор п'яти книжок віршів («Сніг над Печорою», «Острови», «Осколок», «Міленіум» і «Поводир дощу»), двох романів: «Маски духу» і «Асистент клоуна». Написав документальну повість про війну у Придністров'ї «Дике поле».

Твори Бершина друкувалися в «Литературной газете», журналах «Новый мир», «Дружба народов», «Континент», «Стрелец», «Юность». Багато його віршів перекладено іноземними мовами і надруковано у США, Німеччині, Аргентині, Швейцарії. Нагороджений медаллю Придністровської

Молдавської Республіки «За оборону Придністров'я» (1993), також нагороджений медаллю Фрідріха Шиллера від Європейської Академії суспільних наук.

Був одружений двічі. З першою дружиною не склалося життя. Друга дружина – Олена Черникова, російська письменниця, драматург, журналіст. Має двох дітей: доньку та сина.

Зараз живе і працює в Москві. Лауреат премії журналу «Дети Ра» (2018 р.).

Аналіз уривків із повісті «Дике поле»

Документальна повість Юхима Бершина «Дике поле» – це свідчення очевидця війни 1992 року, що вибухнула на берегах Дністра між Молдовою та Придністров'ям. Жорстока правда про криваві події, викликані розпадом СРСР і приходом до влади в деяких його колишніх республіках націоналістів, до цього дня маловідома. Книг про цю катастрофу, крім «Дикого поля», немає, а перше видання цієї книги (2002) стало бібліографічною рідкістю. Бершин був учасником описаних у книзі подій як військовий кореспондент і зобразив нелюдський театр війни таким, яким його побачив. Він заглянув за лаштунки жорстокості, щоб зрозуміти природу сучасного нацизму.

Повість складається з передмови та 14 розділів, кожен з яких поділяється на глави. Одним із таких розділів є «**Запах віків**», глава «Повернення».

Тема: опис історичного минулого Придністровської землі.

Основна думка: історія живе запахами; пам'ять, настояна на ароматі землі, повертає до життя історичні глибини; показ чудової природи, а також історичного минулого рідного краю.

Сюжет: у цій главі розповідається про те, що історія живе запахами, що пам'ять, настояна на ароматі землі, повертає до життя історичні глибини. Автор з любов'ю описує природу рідного краю: листя виноградної лози, степ з ромашками, сливи, запах дністровської води. Юхим Бершин пише про те, що немає в Європі більш загадкової та спокійної річки, ніж Дністер. Письменник повертає нас думками у минуле Придністров'я: якщо прикласти вухо до землі, то можна почути гомін козаків, турецькі заклики, дзвони старообрядницьких церков і голос єврейської молитви, гомін татарських стріл і гуркіт російських гармат, можна побачити навіть тіні забутих предків. Придністров'ям керує непереможний запах століть. Жодна війна не оминула цих місць. Автор повертає нас в історію і говорить про те, що Придністров'я входило до складу Туреччини, Київської Русі, до складу польсько-литовської держави. Змінювало свою незалежність 12 разів. Ми дізнаємося про те, що народ не ризикував будувати тут своє житло, оскільки були постійні набіги та війни. Час від часу набігали козаки з Ханської України, які назвали ці землі «Диким полем».

Другим розділом документальної повісті «Дике поле» є «Смерть піонера».

Тема: опис воєнних подій у Придністров'ї, свідком яких був автор.

Основна думка: показати реальність воєнних подій у Придністров'ї, безстрашність і сміливість придністровських військових, які захищали свою оселю, свою землю; показати людей, які воювали проти румунізації та голосували за незалежність Придністров'я від Молдови.

Сюжет: автор веде розповідь від свого імені, оскільки був свідком воєнних подій у Придністров'ї, був під час обстрілів в окопах разом з військовими. У цьому розділі описується один із воєнних епізодів, коли велася війна за дорогу, що сполучає Тирасполь із блокованими Дубоссарами. Молдавська армія висадилась у селах Кошниця і Дороцьке та звідси перейшла до прямих атак, намагаючись стиснути кільце навколо Дубоссар. Автор розповідає, як його мікроавтобус потрапив під обстріл, і вони ледь встигли сховатися. Ю. Бершин детально описує цей обстріл, після якого він познайомився з чотирма військовими: Олегом, Вадимом і двома Андріями. Один із них тримав у руках гіпсову статую з каскою на голові без руки й голуба. Юхим Бершин розмірковує, з чого все почалося і доходить висновку, що трагедія не має початку та причини, вона є наслідком чийогось божевілля. Автор вважає, що у Придністров'ї все було заздалегідь змодельовано, прораховано. Хтось уже все заздалегідь сконструював і не бажав рахуватися з життям реальних людей, їхніми традиціями. На думку автора, війна у Придністров'ї не була міжнаціональною, люди воювали проти румунізації. Майже 90 відсотків молдаван голосували за свою незалежність від Молдови.

Найспритнішим серед військових, з яким познайомився журналіст Юхим, був Олег. Він розповідав різні веселі історії. На питання автора, за що все ж таки воюють, Олег відповів, що йому байдуже, хто є комуністом, хто демократом, адже сам він захищає свою оселю, у якій живуть старенька мати, жінка та діти. А потім знову почався обстріл, під час якого Олег з гіпсовою статуєю піонера в руках загинув.

Композиція твору

Експозиція: від'їзд на мікроавтобусі з Тирасполя в найнебезпечнішу зону. Знайомство зі старою жінкою, яка їхала на похорони свого племінника.

Зав'язка: опис бойових дій перед Кошницьким роз'їздом.

Кульмінація: знайомство Юхима з захисниками гіпсової статуї піонера.

Розв'язка: смерть Олега з гіпсовою статуєю піонера в руках.

Укладач: Шупейко І.Ю., учитель української мови та літератури МОЗ «ТСШ № 11»

МИКОЛА ВІКТОРОВИЧ БОЖКО (1949)

Поет і прозаїк Божко Микола Вікторович народився 10 березня в місті Холмськ Сахалінської області РРФСР. З 1959 року проживав у селі Тараклія Тараклійського району Молдавської РСР, з 1963 року – у селі Конгаз Комратського району МРСР, де у 1966 році закінчує 10 класів Конгазької середньої школи № 1.

Батько, Божко Віктор Степанович, працював головою баскомфлоту Холмського морського пароплавства, а згодом – директором школи в селі Конгаз. Мати, Белова Олександра Федорівна, була домогосподаркою. З 1968 по 1970 рік М.В. Божко служить у лавах Збройних Сил СРСР. У 1971 році вступає до Харківського юридичного інституту, який закінчує в 1975 році. Відпрацювавши три роки у прокуратурі МРСР, звільняється, їде до Мурманська, де працює в організації «Мурманрибпром» матросом і мотористом. З 1971 по 1975 рік працює юрисконсультом заводу «Молдавізоліт» у місті Тирасполь. З 1975 року й до цього часу є адвокатом. До 1993 року був членом колегії адвокатів Республіки Молдова, з 1993 року є членом Колегії адвокатів ПМР. Мешкає в місті Тирасполь.

Літературну діяльність розпочав, перебуваючи на роботі в організації «Мурманрибпром» у 1978 році. Продовжує її дотепер. Член Співки письменників Росії, голова Тираспольського відділення Співки письменників Росії, секретар Співки письменників Росії, лауреат Державної премії ПМР. **Книги:** «Дитяча абетка-розмальовка «Світ тварин», збірка віршів «Мої вірші – моя душа», збірка оповідань «Хмари над морем», збірка віршів і оповідань «Віхи пам'яті».

Своє кредо поет визначає так: «Власне позиціонування як літератора: пишу про те, що мені близьке, що мене хвилює, що бачив і знаю, і про що можу розповісти, що хвилює мою душу. Наприклад, загибель підводного човна «Курськ», війна у Придністров'ї, відчуття моря як стихії, чарівної та небезпечної, підлий розпад СРСР, пишність тайги в Сибіру, де працював у 1967 році помічником звалювальника лісу й гілкорубом у ліспромгоспі «Орловський» Верхньокетського району Томської області тощо».

Романтичний міф для Миколи Божка – частина його буття, частина його романтичної свідомості. Ще О.Ф. Лосєв, великий російський філософ, писав, що міф – це суцільна правда. Для автора це правда, народжена не тільки свідомістю, вона стала сенсом його життя.

Важка робота матросом, потім мотористом на риболовецьких судах не згасила романтичне почуття, його палаюче багаття душі.

Уже на початку свого творчого шляху поет намітив головні орієнтири. Його шлях, на перший погляд, не є оригінальним. Здавалося, герої багатьох

пригодницьких творів проходили його. Але оригінальність Божка – у романтичному підході, у поетичному погляді на власну долю й долю його друзів. Загалом, чітко окреслюється особисте. І те особисте – своєрідне й неповторне. Із цього особистого доноситься голос людини, яку хочеться зрозуміти, прийняти, провести з нею важкий день у морській подорожі. І в цій подорожі поет ще більше розпалює своє душевне вогнище. Колись Максим Горький писав своєму синові, що є два види життя: гниття або горіння. Він вважає за краще горіння. Поет Микола Божко абсолютно згоден з великим письменником. Його горіння – це дотик до казки, де панує любов до моря, як до якоїсь духовної іпостасі, і міць корабля.

Причетність людини та природи – відмінна риса романтичного світосприйняття. І в цьому – сила поетичного обдарування митця. Усвідомити його світ здатний читач, який переживає та розуміє глибинний стан природи й людини.

Віршам поета властива щирість, без якої немислима поезія. Це вірші про нас, про простих трудівників, які будують загальну споруду життя. Можна сказати, що творчість поета – це маленька буква алфавіту. Ми не завжди її помічаємо, але якщо вона зникне, то буде втрачений загальний сенс, яким наповнене буття. А буття поета наповнене духовною свободою. Поза свободою немає поезії, немає сенсу існування. Треба сказати, що Микола Божко, набираючись життєвих вражень, не ставив собі завдання стати професійним письменником, вступати до творчих співдружностей, ставати частиною літературного процесу. Він жив, а не готувався до життя. Саме у цьому – поет Микола Божко.

Творчість:

Мои стихи – моя душа. Бендеры, 2003.

Облако над морем. Сборник рассказов. Тирасполь, 2004.

Вехи памяти, стихи и рассказы. Российский писатель, 2018.

Література:

Ратмиров С. Баллада о верности (о творчестве М. Божко). Альманах в кругу чтения. Тирасполь: Теслайн, 2018. Выпуск 1.

Самусь Ю. Поэзия романтики / Николай Божко. Мои стихи – моя душа. Бендеры, 2003.

Юзифович В. Мир маленького Николая: детство в цикле рассказов М. Божко «Колькины истории». Приднестровское наследие. Выпуск 10: тематический сборник произведений. Тирасполь: центр исследования культурно-исторического и духовного наследия, 2017.

Автор біографії: Заяц С.М.

Переклад з російської мови: Брижко М.Ю., вчитель української мови та літератури МОЗ «ТГ-МГ».

«ВЕСТА»

Назва: «Веста».

Жанр: оповідання.

Тема: зображення життя Вести.

Ідея: показ життя собаки у нерозривному зв'язку із життям господарів.

Персонажі: Веста, людина, діти, Сашко, Надя, Спірка.

Сюжет

Сюжет побудовано таким чином, що читач сприймає інформацію через призму світобачення Вести. Знайомство зі щеням відбувається ще тоді, коли воно перебуває у лоні матері. Автор детально описує його народження, відчуття, сприйняття навколишнього світу, людини, знайомство з новими господарями. Дитинство і дорослішання Вести було щасливим та безхмарним. Нові господарі любили собаку, вчили та займалися з ним. Були часті тренування зі Спіркою, сином господарів, та «бесіди» просто неба з господарем після вечері.

Особливим етапом у житті Вести стало полювання. Природа та собака виявилися невіддільними, Веста не боялася води, гарно відчувала дичину та допомагала господареві полювати, за що отримувала ввечері смачні кісточки. Але одного разу все змінилося: господарі почали сваритися, закінчилося спокійне і щасливе життя. Надя пішла від Сашка, а той з горя почав спиватися. Закінчилося все трагедією: він покінчив життя самогубством. Веста дуже переживала за господаря і відчувала його лихо своєю собачою душею. Та що вона могла вдіяти! Після смерті Сашка Веста знайшла спокій у лісі, куди втекла. Але люди говорили, що начебто бачили, як собака жалібно скавучить на могилі господаря.

Композиція твору

Експозиція: щенятко плаває в теплій субстанції, йому затишно та добре. Але воно розуміє, що треба кудись рухатися.

Зав'язка: людина несе цуценят на базар продавати. Молодий чоловік із жінкою купляють цуценя та називають його Вестою.

Розвиток дії: життя Вести у нових господарів, перше полювання, дорослішання.

Кульмінація: сварка господарів, «у хату увійшло щось недобре».

Розв'язка: смерть господаря Сашка, втеча Вести до лісу.

Позиція автора

В оповіданні ненав'язливо передано позицію автора, розкрито його життєвий досвід на прикладі опису життя Вести. Автор ставиться до собаки з батьківським теплом, зворушливо описує народження щеняти, пізнання навколишнього світу, радіє його благополуччю, співчуває горю Вести після смерті господаря. Простежуються гарні знання М. Божком природи та світу тварин, відчувається досвід автора. Під час читання виникає почуття присутності у творі, начебто читач проходить з Вестою усі етапи – від народження й до смерті господаря. Це було досягнуто тільки завдяки майстерному володінню автором художніми засобами, його вмінням занурити читача у твір.

Укладач: Брижко М.Ю., вчитель української мови та літератури МОЗ «ТГ-МГ».

ГАЛИНА МИКОЛАЇВНА ВАСЮТИНСЬКА (1941)

Галина
Николаевна
ВАСЮТИНСКАЯ

Поетесса и
художник-иллюстратор

Народилася 14 квітня 1941 року у місті Вознесенськ Миколаївської області України. У воєнні та післявоєнні роки переїжджали із села в село, з часом оселилися в селі Париж Тарутинського району Одеської області.

Навчання: 10 класів Паризької середньої школи, Республіканське художнє училище ім. Рєпіна міста Кишинів.

Робота: художник-ілюстратор Академії наук м. Кишинів, викладач художньої школи міста Кам'янка, коректор

районної газети «Слободзейские вести», а також член літоб'єднання при газеті, член Спільки письменників ПМР.

Літературна творчість: збірка російською мовою «Листопад» (2011 р.), перша збірка українською мовою «Чиста криниця» (2010 р.), друга збірка українською мовою «Кольори життя» (2021 р.)

Художня творчість: виставки художніх робіт у м. Тирасполь: у бібліотеці 2016 р., у шпиталі 2017 р., збірник картин «Пензлем щедрого серця».

Тато

Микола Миколайович Васютинський, син священника, потомок греків і росіян, раціоналізатор, винахідник різних приборів, робив інкрустовані меблі, шив модельне взуття, вигадував музичні твори, грав на струнних інструментах, чудово малював. Мав розумну голову та золоті руки, нахил до всього прекрасного.

Мати

Ганна Матвіївна Ринкевич працювала з юності у лікарні сестрою милосердя, крім уколів, пацієнтам допомагала порадою та добрим словом.

Дідусь (по лінії батька)

Микола Симонович Васютинський, священник.

Бабуся

Ганна Олександрівна Васютинська, дружина священника.

Дідусь (по лінії матері)

Матвій Григорович Ринкевич, дворянин, з дитинства любив механізми та море.

Бабуся

Іуляна Афанасіївна Маслянська, полячка, народила 6 дітей.

5 клас

Сонячний край

Рік написання: 2010.

Жанр: громадянська лірика.

Тема: у цьому вірші розповідається про Придністров'я – сонячний куточок.

Головна думка: авторка показала неповторний край з добрими та щирими людьми різних національностей.

Художні засоби

Епітети: серця відкриті, промениста зоря;

метафори: з різних мов сплетений віночок, Дністер несе привіт за моря;

порівняння: як брати, в сім'ї живемо ми; земля, неначе дівчина чарівна.

Композиція твору: поетеса розпочала вірш з показу добрих людей, які проживають, як брати, у Придністров'ї, далі показує їхню гостинність, відкритість сердець, плавно переходячи до опису неповторності та краси краю, а наприкінці поезії висловила побажання всім людям, щоб берегли щастя, мир і спокій.

Наше Придністров'я

Рік написання: 2010.

Жанр: громадянська лірика.

Тема: у цьому вірші розповідається про рідний край.

Головна думка: авторка показала красу нашого краю.

Художні засоби

Епітети: дзвінкий пташиний спів, особистий мотив;

метафори: смужечка на карті пролягла, розцвіла під сонцем;

порівняння: слова, як музика, бринять.

Композиція твору: поетеса розпочала вірш з опису Придністров'я, потім переходить до показу краси краю та його мешканців з добрими думками, серцями та словами, що, як музика, бринять. У кінці поезії поетеса робить висновок: ніякі вороги не зможуть край наш подолати.

6 клас

Країно моя

Рік написання: 2010.

Жанр: філософська лірика.

Тема: у цьому вірші розповідається про долю нашої країни.

Головна думка: авторка показала непросту долю нашого краю та людей, які тут мирно та дружно живуть.

Художні засоби

Епітети: непроста доля, вірний, спрямований путь, світле майбутнє;

метафори: землю кроїли, краяли серце, палили вогнем, поверталися сили.

Композиція твору: розпочинається вірш з міркування про долю нашої країни, яку кроїли, ділили, палили. Далі авторка підводить до думки, що, незважаючи на всі лиха, народ відстояв її в боях з Молдовою. Наприкінці поезії авторка розповіла про те, що тут багато націй живе мирно і дружно, бо обрали вірний путь у світле майбутнє.

9 клас Юність

Рік написання: 2010.

Жанр: філософська лірика.

Тема: у цьому вірші розповідається про юність.

Головна думка: авторка показала цінності, які мають бути пріоритетом в юнацькі роки.

Художні засоби

Епітети: волосся золотаве, обличчя свіженьке;

порівняння: як маків цвіт, всміхаються уста, тоненький, як лоза, дівочий стан.

Композиція твору: розпочинається вірш зі звертання до молоді, яка вважає, що прикрасами можна покращити юний вигляд. Далі поетеса описала справжню красу молоді людини. Наприкінці побажала всім молодим людям щасливого майбуття.

Гармонія

Рік написання: 2010.

Жанр: пейзажна лірика з елементами філософської.

Тема: у цьому вірші розповідається про красу рідного краю, чудові куточки рідної землі.

Головна думка: авторка показала, що приносить радість кожній людині, гармонію в душі, описуючи неймовірну красу степів.

Художні засоби

Епітети: шовк пухнастий, золотом духмяним, білі ромашки, сині волошки;

метафори: ковила хвилями линує, колосся золотом сяє, повниться щастям;

порівняння: ковила, як в дідуся волосся.

Композиція твору: авторка розпочинає поезію з опису степів, потім описує неймовірну красу польових квітів та колосся. У кінці поезії підводить нас до думки, що вся ця краса для людини, щоб і надії, і праця приносили радість кожній днині.

11 клас Придністров'я моє

Рік написання: 2021.

Жанр: громадянська лірика.

Тема: у цьому вірші розповідається про рідний край та мрію про щасливе майбутнє.

Головна думка: авторка показала душевність, щирість та духовне багатство придністровців.

Художні засоби

Епітети: дійсна перлина, душевний мотив;

метафори: душа моя лине, несуть привіт на крилі, край світом наповнений.

Композиція твору: розпочинається вірш з розповіді про те, як душа тягнеться до рідного раю: до гаїв, ланів. Далі авторка показує гостинний придністровський народ, який чекає друзів близьких і далеких. Наприкінці вірша підводить до висновку: ми дочекаємося щасливого життя, попри всі труднощі та перестороги.

Укладач: Граненко О.В., учитель української мови та літератури МОЗ «ДСШ № 1».

**ПЕТРО ПЕТРОВИЧ ВЕРШИГОРА
(1905 – 1963)**

«Ніякі жертви не проходять даремно, якщо тільки вони принесені в ім'я великої мети, в ім'я майбутнього. І тільки сума подоланих перешкод на шляху до досягнення благородної мети слугує істинним мірилом подвигу людини або колективу, що його вчинили».

Петро Петрович Вершигора народився 16 травня 1905 року в селі Северинівка (на той час – Ольгопільського повіту, Подільської губернії, тепер – Кам'янський район ПМР) у родині вчителя Петра Кіндратовича Вершигори. Рано залишився без батька, який помер 1909 року від тифу. Мати, Віра Петрівна, перебралася з малолітнім сином ближче до своєї рідні, у село Коритне, поблизу Балти. Але в 1917 році померла й вона. Дванадцятирічний Петро залишився круглим сиротою. Дві тітки – мамині сестри – швидко забрали в Балту мамин скарб і там розділили його між собою, забувши водночас про долю племінника. Вдова дядька Пантелеймона, тітка Ксенія, прийняла Петра як рідного сина і виховувала так, як і своїх дітей. Жилося їм дуже важко.

Молоді роки. Становлення

Драмгурток при хаті-читальні села Северинівка. У третьому ряду в профіль – П. Вершигора. 9 червня 1925 року.

Петро з дитинства не розлучався з книгами. Любов до них йому прищепили батьки.

Коли в село прийшло нове життя, Петро став ватажком сільської молоді. Веселий, енергійний, справедливий, він користувався великою повагою у односельців.

Петро виступав у складі сільського духового оркестру.

Учасники вистав, поставлених у Северинівці молодим режисером Петром Вершигорою, самі оформляли декорації, гримувалися. Він сам і п'єси добирав.

У 1925 році пішов добровольцем до Червоної Армії, служив у 51-й Перекопській дивізії, де вивчав основи диригентського мистецтва і став старшиною музичної команди.

У 1926 році Петра Вершигору – червоноармійця музичного взводу 151-го Бауманського полку в Одесі – одночасно взяли на навчання в Одеський музично-драматичний інститут імені Бетховена на відділення режисури. У 1928 році, успішно закінчивши інститут, він працював режисером Вседонецького театру робітничої молоді (ТРАМ), Іжевського театру робітничої молоді, організував пересувну трупу.

Можливо, саме в цьому театрі Петро почав свою літературну діяльність. І, цілком ймовірно, у царині драматургії. У цьому легко переконатися, ознайомившись із репертуаром ТРАМу тих років. На сценах Іжевська,

Горького, Ростова, Києва, Донецька, де гастролював цей колектив, ставилися і п'єси Петра Вершигори. У нього був свій рукопис п'єси про Котовського. Але цю п'єсу він так і не встиг поставити. На початку війни, під час бомбардування міста Києва, де тоді проживала його сім'я, рукопис зник.

1934 року він інсценував «Підняту цілину» М. Шолохова. Тоді ж портрет молодого режисера був надрукований у журналі «Огонёк».

А через рік Вершигора вже викладав на молдавському відділенні Одеського театрального училища. 1938 року Петро закінчив Московську кіноакадемію (нині – ВДК – Всесоюзний державний інститут кінематографії) і став працювати на Київській кіностудії актором і кінорежисером разом з видатним діячем кіномистецтва О.П. Довженком.

У цей період Петро Петрович підготував кілька короткометражних фільмів на етнографічні та сільськогосподарські теми. Як сценарист і режисер створив документальний фільм «Радянська Молдавія», в якому знімалися колгоспники із сіл Подойма і Рашків. (Копія цього фільму зберігається в середній школі села Подойма). Почав свою літературну діяльність: написав кілька оповідань, повість «Чеколтан», книгу про Молдавію «Дуб Котовського». Перед ним відкривалися широкі творчі перспективи... Але Велика Вітчизняна обірвала усі його плани...

Початок бойової біографії

З 12 липня 1941 року Петро Петрович брав участь у важких боях Південно-західного фронту, командував взводом, ротой, батальйоном. Двічі виходив з ворожого оточення, виводив солдат, був поранений. Після лікування в госпіталі був переведений у роту резерву комскладу, яка потрапила в оточення в районі міста Лубни. Захопивши німецьку машину, Вершигора разом із групою бійців прорвався до лінії фронту, проїхавши за добу понад 100 кілометрів по окупованій території. З оточення вийшли в районі Богодухова.

З вересня 1941 року він знову на передовій, на посаді начальника бригади кінофотокореспондентів політвідділу армії Південно-західного і Брянського фронтів. Це сталося у Харкові, коли Політуправління фронту, дізнавшись про його цивільну спеціальність кінорежисера, направило П. Вершигору в політвідділ 40-ї армії керувати бригадою кінофотокореспондентів. У політвідділі бригаду озброїли портативними фотоапаратами «ФЕД» і відправили в 1-у Московську моторизовану дивізію, де дізналися, що німецькі полчища прорвалися на Орел. Це були тривожні дні жовтня 1941 року. Потекли прикрі дні відступу – по Харківщині, по південних районах Курської області, здача Обояні, Курська. Це були і важкі дні: листопад-грудень 1941 року.

П. Вершигора хотів стати партизаном. Дізнавшись про можливість потрапити у ворожий тил, він домігся зарахування у спецшколу розвідників.

Кілька тижнів пішло на напружену підготовку: вивчення розвідувальної та радіосправи, тренувальних стрибків з парашутом.

У травні-червні 1942 року П. Вершигора – резидент розвідуправління Брянського фронту.

13 червня 1942 року підписано довгоочікуваний наказ про його виліт у ворожий тил з метою зібрання відомостей про ворога.

13 серпня 1942 року був представлений до нагороди – ордена Червоної Зірки «За відмінну організацію добування розвідданих».

Партизани-ковпаківці. На обох фотографіях П.П. Вершигора – у першому ряду зліва.

За наказом Українського штабу партизанського руху від 24 грудня 1943 року Вершигора прийняв командування з'єднанням, перейменованим у Першу Українську партизанську дивізію імені Героя Радянського Союзу С.А. Ковпака.

4 січня 1944 року Указом Президії Верховної Ради СРСР його було нагороджено орденом Леніна.

7 серпня 1944 року Петрові Вершигорі було присвоєно високе звання Героя Радянського Союзу.

«Люди з чистою совістю»

Після війни відважний партизан у званні генерал-майора продовжував служити у Збройних Силах СРСР, закінчив академію Генерального штабу, а потім там читав лекції зі стратегії та тактики партизанської боротьби.

У своєму щоденнику Петро Петрович записав: *«Якщо коли-небудь вистачить у мене сил написати книгу, я назву її «Люди з чистою совістю».*

У 1945 році журнал «Знамя» опублікував перші глави цієї книги. А наступного року вийшло повне видання книги. Про успіх цієї книги говорять факти перекладу книги на польську, англійську, іспанську, корейську, в'єтнамську, грецьку мови. Видана вона була у 30 державах світу. У 1947 році за цю книгу П.П. Вершигорі була присуджена Державна премія СРСР.

У документально-белетристичному творі «Люди з чистою совістю» автор створив яскраву картину героїчної боротьби з німецько-фашистськими загарбниками народних месників під командуванням С.А. Ковпака. Із великою теплотою та правдивістю він зобразив людей, з якими ходив у партизанські рейди тилами ворога за Дніпро, у Карпати, на Сан і Віслу.

Героями книги стали реальні люди різних професій і характерів. У необхідні для Батьківщини моменти вони ставали солдатами, розвідниками, саперами, командирами й виконували свій обов'язок до кінця.

«Люди з чистою совістю» – твір автобіографічний. Вершигора показав не тільки на долях своїх бойових товаришів, а й на особистому прикладі, як далекі від військового мистецтва люди загартувалися, проходили «партизанську академію» Ковпака, а потім перевершували ворога не тільки в мужності й хоробрості, а й у стратегії та тактиці маневру.

Накопичений великий досвід партизанського руху дозволив автору і далі писати на військову тематику: повісті «Невигадані пригоди» і «Рейд на Сан і Віслу», роман «Будинок рідний», серії оповідань «Партизанський комісар», «Герої партизанських рейдів», «Болгарські замальовки», «Естафета поколінь», «Героїчний син чехословацького народу», «Карпатський рейд», «Партизан Роберт Клейн», «Красуня народна», «Іван-герой», «Партизанська любов», «Партизанські рейди», «Дорогою безсмертя».

Бажаний гість Кам'янки та Северинівки

Петро Петрович пристрасно любив природу й цю любов намагався прищепити людям, закликав, а нерідко й вимагав, охороняти та примножувати природу рідного краю.

За його ініціативою в Молдавії було організовано рух щодо насадження лісів. Остання стаття П.П. Вершигори, надрукована в Рибницькій районній газеті, називалася «На захист лісу» і починалася вона словами: «Рідко зустрінеш людину, яка не посадила б за своє життя хоч одне дерево...». Минули роки, і безлісні раніше землі перетворилися на квітучий край.

Петро Петрович постійно був завантажений роботою, однак знаходив час відвідати рідні краї – Кам'янку й потопаючу в зелені Северинівку, де в маленькій хатині із солом'яним дахом жила двоюрідна сестра Килина з чотирма дітьми.

«Він дуже любив дітей. У село приїжджав завжди на своїй машині. У нього була «Побєда». Лише машина зупинялася, як її з усіх боків обступала юрба дітей. Дуже добре розуміючи, що дітлахи хочуть покататися, що машина в селі – це рідкість, Петро Петрович відчиняв дверцята й казав: «Ну мо, хто сміливий, заліжай, покатаю!» Сміливими ставали всі. У машину набивався добрий десяток малюків, і він усіх віз у поле. Зробивши велике коло, повертався, зупинявся в центрі села, де його вже чекала інша група бажуючих покататися на генеральській машині. Не відмовляв Вершигора нікому з дітей. Йому такі прогулянки приносили велике задоволення», – згадував завуч Северинівської школи П.П. Коржов.

У Северинівці Вершигора був бажаним гостем. Приїзди дорогого земляка були справжніми святами для односельців.

Після виходу у відставку в 1956 році Петро Петрович працював у редакції журналу «Знамя». Але підірване війною здоров'я погіршувалося. Він багато часу проводив у лікарнях, санаторіях. Літо 1961-1962 років провів у селі Голеркани Дубоссарського району, тут він написав книгу «Будинок рідний».

У 1962 році лікувався у польському санаторії.

*П. Вершигора із жителями
Северинівки, 1954 рік*

25 березня 1963 року третій серцевий напад застав його в машині поблизу Дубоссар. Він схилився на кермо, встигнувши зупинити машину та вимкнути двигун. Поховали Петра Петровича 30 березня 1963 року на Новодівочому кладовищі в Москві. На могилі – скромний пам'ятник: гранітна плита і бронзова книга з вибитим написом «Люди с чистой совестью».

Вдячність нащадків

На батьківщині П.П. Вершигори в Северинівці 27 березня 1965 року в

*Учні Северинівської ОЗШ та Кам'янської
ОСШ № 2 з ветеранами війни та
праці біля пам'ятника П.П. Вершигорі,
встановленого 1990 року поруч з музеєм.
2011 рік*

місцевій школі було відкрито музей. Експозиція поповнювалася безцінними експонатами: особистими речами митця, документами, книгами. Зростає інтерес до музею. За рік його відвідувало до 4000 осіб не лише з усіх куточків СРСР, а й з різних країн Європи, Азії, Африки та Латинської Америки. У 1983 році почалася масштабна реекспозиція музею. 16 травня 1985 року, у день 80-річчя П.П. Вершигори, був урочисто відкритий оновлений музей, який дістав офіційний статус літературно-меморіального.

Події давніх воєнних років сприймаються кожним по-різному. Але ж за ними – життя чудових людей, гідних синів своєї країни, таких як Петро Петрович Вершигора.

(У статті використано матеріали Северинівського літературно-меморіального музею П.П. Вершигори; книги М.Є. Балицької «Война была всенародной». Тирасполь, 2013 рік; фільму В. Стасишеної «Людина з чистою совістю», 2005 р.).

*Колекційна срібна монета,
випущена Придністровським
ощадним банком*

Укладач: Л.В. Панаїда, учитель української мови та літератури МОЗ «Кам'янська загальноосвітня середня школа № 2 з гімназичними класами».

ПЕТРО ХРИСАНФОВИЧ ДАНИЧ (1925 – 2016)

Петро Хрисанфович Данич – придністровський письменник, ветеран Великої Вітчизняної війни, учитель початкових класів, географії (стаж роботи сорок років), засновник історико-краєзнавчого музею.

Доля його нерозривно пов'язана із придністровським чорноземом, з рідною Незавертайлівкою – селом, у якому майбутній письменник і педагог

народився 19 червня 1925 року і з якого у 1944 році зі зброєю в руках пішов звільняти радянську землю від німецько-румунських окупантів.

У складі 394-ї Криворізької Червонознаменної дивізії брав участь у звільненні Молдавії, Румунії, Болгарії, Югославії, Угорщини. Був нагороджений орденом Вітчизняної війни II ступеня й 14 медалями. У перервах між запеклими боями Петро Данич буквально «на колінах» записував у пошарпані зошити все побачене та почуте, вів військовий щоденник. Частина записів публікувалася в дивізійних і окружних багатотиражках. Пізніше ці «замальовки» лягли в основу сюжетів його оповідань і повістей про справжніх героїв.

Після демобілізації в 1951 р. навчався у Бендерському педагогічному училищі, по закінченні якого – у Тираспольському педагогічному інституті. Працював у Незавертайлівській школі № 1 учителем початкових класів (1950-1969 рр.), викладав географію (1969-1990 рр.). Також був засновником, зберігачем та директором краєзнавчого музею с. Незавертайлівка.

Свою педагогічну діяльність успішно поєднував із творчою. Почав друкуватися ще у далекому 1939 році. Вперше його вірші молдавською мовою побачили світ у колективній збірці «Весна» (видавництво «Ленинская искра», Тирасполь, 1938). У 1965 році в Кишиневі вийшла колективна збірка «Бійці вогняних років», де був надрукований нарис «Герої не вмирають». У збірці «Так мужають хлопці» був опублікований нарис «Подарунок» (видавництво «Знание», Москва, 1970). У 1976 р. видавництвом «Карта Молдовеняскэ» (Кишинів), була випущена авторська збірка оповідань Петра Данича «Іспит перед обличчям Батьківщини», а через 13 років – колективна збірка «Сіячі світла», де опубліковані його оповідання «Кисет» та «Дід Никифор». Член Співки письменників ПМР з першого дня її заснування.

За успішну педагогічну роботу Петро Хрисанфович був відзначений значком «Відмінник народної освіти Молдавії», медаллю «Відмінник просвіти СРСР», значком «Учитель-методист Молдавії», Почесною грамотою Президії Верховної Ради Молдавської РСР.

За велику роботу в галузі патріотичного виховання молоді Придністров'я та створення музею історії села Незавертайлівка удостоєний медалі «За трудову доблесть». У 1995 році П. Даничу було присвоєно почесне звання «Заслужений працівник ПМР». У 2000 році він став кавалером Ордена Пошани. У 2005 році був нагороджений орденом «Трудова слава».

Помер 12 лютого 2016 року. Похований у селі Незавертайлівка.

Петро Данич є автором книг:

«Екзаменул ин фаца Патрией» («Іспит перед лицем Батьківщини», 1976 р.); «Осташул Патрией» («Солдат Батьківщини», 2005 р.); «Кэраря веций» («Стежка життя»); «Извоаре» («Джерела», 2000 р.).

7 клас РОДИМКА

Жанр: легенда.

Легенда – усний прозовий народнопоетичний твір про давноминулі події міфологічного та релігійного змісту, розповідь у якому ведеться від третьої особи.

Тема: повернення до рідної домівки загубленого сина.

Ідея: уславлення самовідданої материнської любові, яка разом із пригнобленою Батьківщиною повернула Вилка додому.

Основна думка: 1) правда завжди перемаже; 2) потрібно думати про наслідки скоєних злочинів.

Проблематика:

- війна (пригноблений болгарський народ);
- крадіжка та перевиховання болгарських дітей;
- самотність та сподівання матері;
- сила материнської любові;
- жага до помсти, до звільнення Болгарії.

Композиція твору

Експозиція: спогади автора про Болгарію, її людей, культуру, легенди.

Зав'язка: розповідь літньої болгарки про родимку.

Розвиток дії: подорож і прозріння молодого яничара, відправленого на Батьківщину наводити лад (сон – прозріння).

Кульмінація: зустріч із матір'ю, історія родимки.

Розв'язка: син просить пробачення за горе, якого завдав своєму народові та йде у повстанський загін, аби вигнати поневолювачів з болгарської землі.

Головні герої

Автор – Петро Данич, фронтовик, визвольник болгарської землі від фашистів.

Вилко – молодий яничар, юнак, люблячий, мужній, відважний, повстанець-визвольник пригнобленої Батьківщини.

Тодарка – самотня жінка, мати Вилка, любляча, відважна, сильна духом.

Позиція автора

Правда завжди переможе завдяки самовідданій материнській любові, закликові пригнобленої Батьківщини до помсти. Вилко з'ясував правду, виконав материн заповіт, разом із повстанцями вигнав поневолювачів з болгарської землі. Адже материнське серце спонукає до любові й мужності, а ця історія стала відомою всій Болгарії, живе в душі всього народу.

8 клас

КВІТКА ЖИТТЯ

Жанр: легенда.

Тема: показ зародження родини та сімейних стосунків у ній.

Ідея: возвеличення мудрості дружини, для якої найдорожчою у житті була її сім'я.

Основна думка: потрібно берегти свою любов, захищати її від примх долі.

Проблематика:

- взаємостосунки в родині;
- бездітність родини;
- любов і щастя;
- мудрість подружжя.

Композиція твору

Експозиція: спогади автора про рідне село Незавертайлівку, сімейні таємниці селян.

Зав'язка: зустріч і закоханість Лєнуци та Василя.

Розвиток дії: весілля, п'ять років бездітності.

Кульмінація: сварка – Василь проганяє Лєнуцу через бездітність.

Розв'язка: Лєнуца йде та забирає з хати найдорожче для неї – Василя. Василь розуміє, що треба берегти свою любов і подружжя, повертається разом із нею додому. Подальше сімейне життя дарує їм п'ятьох дітей.

Головні герої

Автор – Петро Данич, односелець, письменник, який дуже любить свій рідний край.

Лєнуца – молода жінка, гарна, розумна, не білоручка, працелюбна, любляча, мудра.

Василь – чоловік Лєнуци, працелюбний, люблячий, турботливий, мудрий.

Позиція автора

Немає людині щастя без справжньої любові, тому що вона – квітка життя, яку потрібно захищати від примх долі. Тільки мудрість у стосунках допоможе подолати всі перешкоди, адже після розуміння цієї істини в сім'ї народилися діти. Бережіть квітку життя – любов!

9 клас ЛЕГЕНДА ЛИМАНУ

Жанр: легенда.

Тема: зображення дивовижної історії кохання.

Ідея: возвеличення справжньої любові.

Основна думка: справжнє кохання живе вічно, навіть якщо один із закоханих іде з життя.

Проблематика:

– духовні цінності;

– життя і смерть;

– вічність кохання.

Композиція твору

Експозиція: спогади автора про історію рідного села, роботу з документами, переказами та легендами рідного краю.

Зав'язка: знайомство та закоханість Ганнусі та Миколи.

Розвиток дії: святкування свята Івана Купала.

Кульмінація: Ганнуся з Миколою залишилися наодинці, пішли шукати цвіт папороті.

Розв'язка: Ганнуся доторкнулася до папороті та зникла під водою, Микола марно розшукував її та очікував до кінця своїх днів.

Головні герої

Автор – Петро Данич, односелець, письменник, який дуже любить свій рідний край.

Ганнуся – молода дівчина, гарна, прекрасна співачка, працьовита, смілива, рішуча, відчайдушна, любляча.

Микола – молодий хлопець, що палко покохав Ганнуся, роботящий, вірний у коханні, однолюб.

Позиція автора

Автор розповів дивовижну та загадкову історію про кохання Миколи та Ганнусі, про найдивовижніші чудеса, які відбуваються у ніч на Івана Купала. Треба бути обережним – це час підступів лукавого, як вважали сучасники тих подій. Твір розповідає про лебедину вірність у коханні.

10 клас БОРЕЦЬ

Жанр: бувальщина.

Бувальщини – усні оповідання про сучасні події, які не виходять хронологічно за межі того, що міг бачити чи чути від безпосереднього учасника оповідач, в яких розповідається про надзвичайні дивовижні явища, надприродні істоти тощо. Тобто від народних оповідань вони відрізняються лише фантастичним компонентом. «Бувальщина» – те, що насправді було.

Тема: зображення подвигу дністровського хлопця, звичайного селянина, борця, який став знаменитим на весь повіт.

Ідея: ушлявлення сили, рішучості та доброти.

Основна думка: людина, яка робить добрі справи, має крила та може досягнути будь-якої мети.

Проблематика:

– неосвіченість селян (не було часу навчатися через постійну працю);
– життєва позиція людини (немає грошей подорожувати – йде пішки, запропонували боротьбу – перемагає).

Композиція твору

Експозиція: знайомство з Андрієм, його родиною; стосунки хлопця з іншими селянами.

Зав'язка: зустріч зі студентом із Санкт-Петербурга.

Розвиток дії: розповідь студента про столицю, її красу, міське життя взагалі.

Кульмінація: подорож Андрія з дядьком пішки до Києва.

Розв'язка: боротьба зі столичним силачем та перемога Андрія.

Головні герої:

Андрій – дністровський хлопець 25 років, шанований, працьовитий, упертий, рішучий, невгамовний, високий і широкий у плечах, завидний наречений, без його участі не проходила жодна подія в селі.

Гість – студент із Санкт-Петербурга, освічений, цікавий, небайдужий до освіти.

Дядько Федір – розсудливий, турботливий.

Позиція автора

Твір учить бути сильним, йти до своєї мети. Андрій – звичайний селянин, який має добре серце. Коли робить добрі справи, то йому здається, що в нього крила виростають. Він розуміє, що для мандрів йому бракує коштів, але ставить мету побувати у столиці та йде пішки 600 верст, аби досягти мети. Зустрівши столичного силача, Андрій бореться з ним і перемагає. Наш герой влаштовує в селі справжнє свято: катає і старих, і малих на своїй бричці. Це не просто вчинок, це приклад того, що звичайні люди можуть бути борцями, йти до своєї мети, досягати її, незважаючи на умови життя й обставини. Людина, яка робить добрі справи, має крила!

11 клас

ОБІД

Жанр: бувальщина.

Тема: показ зустрічі ветеранів на свято Дня Перемоги, епізоду з бойового життя Івана Дудінкова.

Ідея: ушлявлення винахідливості радянського воїна.

Основна думка: потрібно шукати вихід із будь-якої ситуації. Якщо не впадати у відчай, то вихід обов'язково знайдеться.

Проблематика:

– вихід із безвихідної ситуації;
– війна і мир;
– кмітливість і покірне примирення із ситуацією.

Композиція твору

Експозиція: зустріч ветеранів напередодні 60-річчя святкування Дня Перемоги.

Зав'язка: згадка про епізод з бойового життя Івана Дудінкова в серпні 1943 року.

Розвиток дії: форсування Дніпра та двотижневе очікування підмоги у зв'язку з неможливістю просуватися далі.

Кульмінація: Іван Дудінков поніс обід для свого командира, але випадково приніс німцеві.

Розв'язка: кураж Івана, щасливе визволення із фрїцевським обідом.

Головні герої:

Автор – Петро Данич, фронтовик, щирий друг, гостинний господар.

Сергій Лаптев – фронтовик, веселун і жартівник із Новосибірська.

Іван Дудінков – фронтовик, уважний, спостережливий, винахідливий, кмітливий, жартівливий, впертий, безстрашний, освічений (володіє німецькою мовою).

Позиція автора

Твір учить винахідливості, кмітливості. Дорогою Іван згадав рідну домівку та не помітив, як потрапив до німців. Він згадав слова діда, що на війні усяке трапляється, але не може такого бути, щоб солдат, сибіряк, виходу не знайшов. Адже саме завдяки силі духу, винахідливості, героїзмові радянські воїни і здобули Перемогу.

Укладачі: Дукрін І.В., Шаповал О.В, учителі української мови та літератури МОЗ «ТСШ № 8».

НАДІЯ ЄВГЕНІВНА ДЕЛІМАРСЬКА (Бартошенко) (1960)

Надія Євгенівна Делімарська (Бартошенко) народилася 15 травня 1960 року в с. Мощаниця Острозького району на Рівненщині. Її біографія підтверджує стародавнє повір'я, згідно з яким народжені в «солов'їний день» мають долю цієї надзвичайної пташки.

Її батьки: мати Ольга Іванівна, майстер з пошиву верхнього одягу, та батько Євген Васильович, робочий на залізниці. Батьки мали по 7 класів освіти – на той час це були дуже грамотні люди. У 1965 році батькові для будівництва власного будинку виділили землю в сусідній області, тому сім'я переїжджає в село Старий

Кривин.

Надія здобула чудові знання у Старокривинській середній школі, що на Хмельниччині. Це була активна учениця: редактор стінної газети, співала у

шкільному хорі, перемагала на предметних олімпіадах, конкурсах та всіляких спортивних змаганнях, очолювала команду Клубу веселих та кмітливих, посіла перше місце у шахових змаганнях серед школярів Хмельницької області.

1979 року доля звела з молодим боцманом Григорієм Делімарським. В обох була пристрась до шахів. З 1985 року сім'я письменниці проживає у придністровському місті Бендери.

В Алтайському культпросвітньому училищі Надія Делімарська отримала спеціальність режисера клубних заходів. 1991 року отримала найвищу відзнаку випускниці Кишинівського державного педагогічного інституту – «червоний» диплом.

Надія Євгенівна, як викладач педагогіки з десятирічним професійним стажем, мала чудову основу для подальшої педагогічної діяльності. Але жахливі події 1992 року на території Придністров'я стали трагедією для її сім'ї, яка проживала на цей час в епіцентрі війни – місті Бендери. Щоб не залишитись осторонь у ці трагічні дні, Надія вирішує працювати у головній редакції Республіканського радіо, де були найбільш необхідні її професійні здібності. Редактор літературно-історичних передач Надія Кузьмінчук (псевдонім Делімарської під час досить небезпечної роботи у перші роки створення ПМР) була автором, режисером і ведучою найбільш актуальних передач, зокрема циклу «Правда про Придністров'я».

З 1995 року Надія Євгенівна займалася підприємницькою діяльністю. У лютому 2002 року виїхала за кордон. В Італії, маючи медичні навички та психологічну освіту, доглядала хворих.

Творчий шлях Надії Євгенівни в поезію несподіваний і вельми успішний. Під впливом ностальгійних почуттів, вражена тим, як шанобливо зберігають рідну мову емігранти у далекому зарубіжжі, 2002 року надсилає свої перші вірші до редакції українського часопису «До Світла» у Римі (єдиного на той час українського видання у Ватикані). Вірші, вистраждані на чужині, надрукували без виправлень та відразу їй зателефонували. Це був Василь Поточняк, головний редактор журналу, духовний координатор українців Італії. Коли він представився, Надія відразу не повірила і перепитала прізвище, а надалі процитувала:

*«Прожити, а не проіснувати,
Творити, а не споживати,
Працювати, а не нарікати,
Любити, а не ворогувати,*

– пане Василю, це ваші слова?»

Він дуже здивувався, що людина із далекого Придністров'я, яка ніколи з ним не зустрічалася, цитує його. А Надія розповіла, що колись прочитала цікаву статтю, і ці слова автора, які стали її життєвим кредо, написала на обкладинці своєї записної книжки. З тією книжечкою нерозлучна. Обое чудувалися таким збігом обставин. Василь Поточняк детально розпитав Надію про її життя в Україні, у Придністров'ї та в Італії. Потім ще були

надзвичайно приємні дзвінки, і зовсім несподівано для Надії – пропозиція щодо роботи у виданні, у столиці Італії. Це був шанс, про який мріють тисячі із 6 мільйонів емігрантів. Вона обіцяла подумати.

Але через декілька днів, після телефонної розмови з чоловіком, вона повертається до нього і молодшого сина, все-таки жалкуючи, що не може прийняти запрошення працювати в редакції журналу. Вона (як і планувала), влаштувавши старшого сина Михайла в Італії, впевнена, що він забезпечений усім необхідним, повертається до Придністров'я. Всього рік перебування на чужині – і цілий цикл віршів про далекий, чужий край і долю заробітчан: «Ностальгія», «Тут і там», «Хто за нами плаче...», «Калабрія», «Заплутані у пальмах», «Не відаєш, синьоро...», «Вишиванка», «Світленька Тетянка», «Я повернусь...»

Надія повертається до своєї сім'ї у місто Бендери. Повертається тому, що «...непочатий край роботи / В країні, хаті, і в душі дитини», а сім'я для неї має найвищу ціну. Вже вдома вона отримала із Італії журнали зі своїми віршами й документи на легалізацію життя та діяльності в цій багатій, перспективній країні. А оті перші поетичні рядки у найвідомішому виданні будуть усе життя її відрадою.

*Ми скрізь одна сім'я, ми скрізь одна родина.
В маленьких наших я – Держава Україна.*

Після повернення з Італії, дбайливо турбуючись про сім'ю в Бендерах та про рідних, що проживають в Україні, вона займалася підприємницькою діяльністю та літературною творчістю. Свої вірші наша землячка надсилає до газети української громади Придністров'я «Гомін». Їх періодично друкують і в літературних виданнях Придністров'я.

2006 року за рекомендацією авторитетних літераторів поетеса вступає до Спілки письменників Придністров'я. Вона пише й українською, і російською мовами.

Але ж перші кроки в поезію були дуже важкими. Надія Євгенівна згадує, що, насамперед, це був мовний бар'єр. Досвідчений придністровський поет і критик Олександр Вирвич детально розглянув її перші вірші. Там він знайшов усі помилки, підкресливши їх червоним кольором, та професійно надав поради у письмовій формі. Справедлива, вдала рецензія Олександра Леонідовича виявилася досить корисною, не обурила Надію (що досить часто трапляється у початківців), а впевнила у необхідності вимогливо працювати над кожним словом, рядком.

Згодом, у процесі творчої праці, Надія Євгенівна вдосконалює свою поезію.

2008 року була запрошена на літературну передачу Бендерського телебачення. Під час зйомок вона привернула увагу Генерального директора московської кінокомпанії «Кардея» Ігоря Сметанникова, який одразу ж запросив її до зйомок фільму «Дихання часу». У фільмі Надія зіграла одну з головних ролей – журналістку Олену, яка знімає матеріали про життя української діаспори у Придністров'ї.

З Ігорем Станіславовичем поетесу пов'язує декілька років творчої співпраці, зокрема зйомки в літературних відеожурналах, відеокліпах та екранізація творів Антона Чехова.

Надія Делімарська друкувалася у відомих періодичних виданнях та альманахах Придністров'я, України, Італії та Росії. Творча спадщина поетеси вивчається в навчальних закладах Придністровської Молдавської Республіки.

Твори поетеси опубліковані в енциклопедичному виданні «Історія літератури Придністров'я. VI том», антології «Світло на чужих стежках», альманахах «Литературное Приднестровье» і «Днестр», бібліографічному виданні «Бендери літературні. Літопис «Горизонту», «Литературном альманахе бендерских писателей», хрестоматіях для навчальних закладів ПМР та в періодиці.

Вірші Н. Делімарської також увійшли до літературно-художнього видання «Антологія сучасної літератури Придністров'я», а твори, написані російською мовою – до антології письменників російського зарубіжжя «Берега России», яка видана 2010 року в Москві. У цьому виданні зібрано твори авторів із 11 країн світу, зокрема із Австралії, Австрії, Німеччини, Росії,

Франції, Швеції, Придністров'я.

Творча доля поетеси тісно пов'язана з навчальними закладами Придністров'я, де зустрічі з читачами, студентами та школярами розгортають поетичні крила. Літературний доробок письменниці став матеріалом учнівських наукових досліджень, які були гідно представлені на рівні міста та республіки.

У 2012 році побачила світ збірка Н. Делімарської «Не волюю абияке...», присвячена 220-річчю від дня заснування

Надія Делімарська на зустрічі з учителями української мови та літератури столичної школи № 18

міста Тирасполь. Збірка «Поезія. Надія Делімарська» (2017 рік) презентована в Науково-дослідному інституті українознавства м. Київ з дослідницькою роботою «Поетична творчість Надії Євгенівни Делімарської» учнями МОЗ «Бендерська гімназія № 3 ім. І.П. Котляревського». Ці видання поетеси відтворюють гармонію душі, стосунків, почуттів, світосприйняття автора.

У 2010 році нагороджена орденом «Служіння мистецтву».

З 2009 року Надія Делімарська працювала у Бендерській політехнічній філії Придністровського державного університету ім. Т.Г. Шевченка на посаді начальника відділу засобів масової інформації й водночас редактором газети «Бендерский политехник» та викладачем. У цей період займалася також журналістською діяльністю, її матеріали знаходили свого читача на сторінках

періодичних видань Придністров'я та на сайтах Інтернету. Деякий час працювала психологом у Бендерській українській гімназії імені І.П. Котляревського.

Понад 40 років Надія Євгенівна живе у злагоді з чоловіком, мають синів, Михайла та Євгена. Останнім часом займається підприємницькою діяльністю.

У поетичній творчості Надії Делімарської потрібно відзначити досконале володіння колисковою мовою та енергією співучого українського слова, здатного викликати емоційно-позитивний політ почуттів, ностальгійні співпереживання.

5 клас НА РІДНІЙ МОВІ

Рік написання: 2002.

Жанр: громадянська лірика.

Тема: очікування побачення з рідним краєм, оспівування поетесою рідної мови.

Ідея: ушлявлення зв'язку рідної мови з рідною землею.

Основна думка: рідна мова – символ духовної єдності з Батьківщиною.

Художні засоби

Епітети: рідна діброва, цілющі холодні роси, ноги босі, густі тумани, все миле, бездоганне, на рідній мові;

метафори: поцілую берізку віти, серце знову співати просить, цвіт вишні впаде на коси;

риторичне звертання: «Гей, цілющі холодні роси, обніміть мої ноги босі»;

символи: літо, осінь, зима – символи життєвого шляху, весна – символ юності, зародження життя, безтурботності; «Пісня, думка, вітання слово і молитва на рідній мові» – символ єднання з рідним берегом дитинства та юності; «Поле, стежка, густі тумани, Все таке миле, таке бездоганне...» – символ чистоти та краси.

НАЙДОРОЖЧА СТЕЖИНА

Рік написання: 2006.

Жанр: громадянська лірика.

Тема: показ родинних символів і рідного краю у творчості поетеси.

Ідея: ушлявлення почуття родинності й гордості за свою Батьківщину.

Основна думка: серед сотень шляхів не згубить найдорожчу стежину, материнське тепло, солодкі ночі, днів блакить, чарівність співучих мов.

Художні засоби

Епітети: найдорожча стежина, материнське тепло й Батьківщина, витоки незмінні, щедре сонце і зерно, символи родинні, солодкі ночі, у співучих мовах;

метафори: квітнуть долі, спішить стежинонька моя.

7 клас
ВАЖКА ХОДА

Рік написання: 2008.

Жанр: пейзажна лірика.

Тема: поетичне оспівування рідної батьківщини.

Ідея: утвердження єдності людини та природи, бажання зберегти життєдайний зв'язок.

Основна думка: тісний зв'язок природи та людини. «З такою пуповиною природи живе коріння кожного із нас».

Художні засоби

Епітети: важка хода, безмежний час, ніжна сіножать, дикі зела, благосна сила;

метафори: дзвінкої сині келих, солоспів свободи, рух тишини, пуповина природи, живе коріння кожного із нас.

8 клас
МИ НАЙРІДНІШІ

Рік написання: 2006.

Жанр: громадянська лірика.

Тема: звернення до українців рідних по крові, громадянству, любові до Бога, землі та ближніх.

Ідея: заклик поетеси до єднання всіх українців.

Основна думка: сила народу в його єдності.

Художні засоби

Епітети: у моєму домі, моє майбутнє, моє колишне;

метафори: духовна цінність – життя основа, світ вишиванок яскраво мовить, рідні по крові, найрідніші по громадянству;

риторичне звертання: «Добридень, панство», «Цвіти, **Україно**, в нашій любові».

ДЖЕРЕЛО СПІВАНОК

Рік написання: 2006.

Жанр: громадянська лірика.

Тема: показ особливої привабливості української пісні на просторах придністровської землі.

Ідея: утвердження значення пісні в житті українця.

Основна думка: пісенний фестиваль, який щороку проводиться у Придністров'ї, охоче скликає земляків у світ краси та любові до рідного українського слова.

Художні засоби

Епітети: край мій рідний, пшеничне перевесло, могутні води, червоні чобіточки, чарівне личко, солов'їний щебет, різномовна земле;

метафори: вікові пісні воскресли, силу Заповіту котять, бринить пісенна квітка, солов'їний щебет мови, джерело співанок мирних, ліру нашу

світанкову, акацій подих, співають наші зорі, до шепоту смереки, слався вишиваний звичай.

порівняння: як Дніпра могутні води, як акацій подих влітку.

риторичне звертання: «Рідні, не тужіть далеко!», «Різномовна земле, вічно колосом дзвени пшеничним!», «Слався, вишиваний звичай, Розсівай пісенне диво! Придністров'я, будь щасливе!».

ВИ БЕРЕГИНЯ, МАМО

Рік написання: 2008.

Жанр: інтимна лірика.

Тема: спогади автора про рідну матір.

Ідея: уславлення любові до матері.

Основна думка: найдорожча у світі людина – мама.

Художні засоби

Епітети: свячена вода, крилатого горіха прохолода, зоряна дорога;

метафори: у віках безсмертних, готові на найбільшу жертву, в долонях Ваших літечко лишилось, вклонюсь подвір'ю – схлипнуть двері, докором зачекалася вечере, свічка плачеться за нами, на сповідь виряджає рідна хата, зоряна дорога, яку матуся відмолила в Бога;

риторичне звертання: «Ви берегиня, мамо, ангел мій».

ПОРОЗДАЮ РИМОВАНІ КНИШІ

Рік написання: 2006.

Жанр: філософська лірика.

Тема: показ вічних цінностей у житті людини.

Ідея: не відступаючи від загальнолюдських ідеалів, поетеса осмислює сучасні проблеми, пов'язані з духовним занепадом людей.

Основна думка: авторка замислюється над сутністю власного життя, про справжні, духовні цінності, про сенс у житті та вірність Батьківщині.

Художні засоби

Епітети: власний кусень хліба, заплічний міх, подих молодий, римовані книші, вічні цінності і є хвилині;

метафори: тваринно погибати нам не гоже, іржа над спокоєм, карбую вже надламаним крилом;

риторичне звертання: «Чи ми збагнули не запізно, друже?»

9 клас

ВИХОР НЕГУТЕШНІЙ

Рік написання: 2006.

Жанр: громадянська лірика.

Тема: показ репресій як страшного горя нації.

Ідея: засудження політичних репресій.

Основна думка: пам'ять – найцінніше надбання людства. 30 жовтня – Міжнародний день політичних репресій.

Художні засоби

Епітети: душі молодих, сирітська доля, нетутешній вихор, сліз безсилах, страшне горе, реабілітовані могили;

метафори: нетутешній клеймом «Ворог!» судить; хід репресій гримить; стогнуть в'язні в ланцюгах облуди; конфіскує душі, жде сирітська доля.

10 клас РОЗПЛАТА

Рік написання: 2009.

Жанр: філософська лірика.

Тема: роздуми над морально-етичними нормами поведінки, сенсом життя людини на землі.

Ідея: утвердження думки, що Бог наділяє доленьки і долі, а вже людина вибирає як прожити життя, за кого вмерти...

Основна думка: кожна людина вибирає свій шлях у житті (бур'ян чи злак), засіває свою долю...

Художні засоби

Епітети: жадібних жадань, слухну мить, за кожним кроком, допитлива вона, кожної людини;

метафори: душі, зруйновані від жадібних жадань; будні сіють пору святкувань; гріхів мірило; прив'язує за коси до біди; останнє вибирає жало мук.

риторичне питання: «Як собі прожити, за кого вмерти...», «Це тобі рішить, про що співати і за ким тужити...», «Поглядала: бур'ян росте чи злак?», «Кого на поміч звати у колі дум від оцту до води?»;

порівняння: там Заповіді, наче кущ півоній;

повтори: І ти повинен – все життя повинен!

СТАРІ ІСТИНИ

Рік написання: 2007.

Жанр: філософська лірика.

Тема: роздуми над сенсом життя людини на землі.

Ідея: утвердження істинності життя.

Основна думка: що складніший шлях до істини, то істина дорожча.

Художні засоби

Епітети: від яскравих обгорток, істини досить старі, в яблуневих суцвіттях, печаль мармурових тонів, однотипний пейзаж, сиві істини, чужоземні указки, зернята святі;

метафори: від яскравих обгорток – пустеля, розсівали голодні жалі, з непродажної грядки, за могильною вродою скелі, з троянд повсякденне рядно;

порівняння: Не такий, як усі, хто зуміє розпізнати святе в темноті.

риторичне питання: «Якщо все під одне ототожнить, як шедевр у знайти полотно?».

НА ЗЕМЛІ ЗА ТОБОЮ, ЧИ В НЕБІ...

Рік написання: 2011.

Жанр: інтимна лірика.

Тема: показ чистоти й чарівності почуттів.

Ідея: уславлення сили кохання до рідної людини.

Основна думка: готовність до самопожертви в ім'я кохання (я твій ангел, хранитель твій, не живу для себе), (я живу, доки житимеш ти).

Художні засоби

Епітети: квітучі луки, надранкова, земна краса, надвечірня зоря;

метафори: я про тебе думки несучу; і невидима, поруч тішусь; як заснеш у коханні ти; не лякайся суддів небесних; без фатального зла подій; не зважай на людські суди;

риторичний оклик: «Ти зрадій! І відчуєш всюди...», «Не турбуйся, зі мною йди!».

11 клас

ЗАВШЕ ПРОКЛЬОНАМИ КРИЧАЛА... (ОБПАЛЕНА ВЕРБА)

Рік написання: 2006.

Жанр: громадянська лірика.

Тема: показ війни та її наслідків.

Ідея: осуд війни, запобігання помилок історії.

Основна думка: пам'ять застерігає від помилок.

Художні засоби

Епітети: сиве гілля, біль солдата, стомлені віки, дріт колючий, обпалена верба;

метафори: верба оплакує життя, полоще горе, Європа дріт розтинає, шепіт листя, народжуються пісні, обпалена волає.

риторичне питання: «Оплакує життя – скажіть, чиє?», «Ми знали (віриш?) ціну щохвилині»

звуконаслідування: І шепіт листя розкажує: Моє... Моєю... Мос...

ПО СОН-ТРАВІ...

Рік написання: 2008.

Жанр: інтимна лірика.

Тема: показ світу закоханих у яскравих, світлих фарбах.

Ідея: утвердження неймовірної сили кохання.

Основна думка: кохання – найпрекрасніше почуття людини.

Художні засоби

Епітети: цей храм відвічний; в обіймах ніжностей жаданих; любов всесильна, звитяжна; неймовірна сила;

метафори: любов нам килими свої зіткала; подих плекає мрії; солов'ї витьохкують рулади; дотики тамують вітрюгани; коханням називаю свої крила.

МЕНИ ПОТРІБЕН ТИ...

Рік написання: 2008.

Жанр: інтимна лірика.

Тема: показ стану повного розчинення людини у почутті кохання.

Ідея: ухвалення почуття кохання, як таїнства людської душі.

Основна думка: кохання – це джерело творчого натхнення автора.

Художні засоби

Метафори: ти у розмах крил; розірвати роздумів дроти; страждає гіркотою розчерк; серцю ти диктуєш почерк;

повтори-підсилення: мені потрібен ти, і тільки ти.

Укладач: Шуляк Н.Л, учитель української мови та літератури МОЗ «ТСШ-ГК № 18».

ІННА АНАТОЛІВНА ІЩУК (ТКАЧЕНКО)

(1972)

Народилася у 1972 році у столиці Придністров'я – місті Тирасполі. У 1989 році вступила до Одеського державного університету імені І.І. Мечникова, а у 1994 р. закінчила хімічний факультет за спеціальністю «Молекулярна електроніка». Перебуваючи в Одесі, входила до літературного об'єднання «Порто-Франко», співпрацювала з газетою «Арсенал» – додаток до «Захисника Вітчизни». Випустила збірку ліричних мініатюр «Холодна ночівля» (1996 р.).

У 1997 році вступає до літературного інституту імені О.М. Горького у Москві на факультет прози Бориса Анашенкова. Одночасно відвідувала семінари дитячої літератури Романа Сефа і Олександра Торопцева. Випустила книжку-розмальовку «Природа рідного краю. Світ рослин».

Працювала викладачем журналістики у ПДУ ім. Т.Г. Шевченка. 2002 року стала членом Спільноти письменників Росії. У видавництві «Линг» виходять книги для дітей «Подивіться на мене», «Як Маша будинок шукала». У 2005 році у Придністров'ї виходить збірка віршів «Сонячними доріжками». Українською мовою виходить у Києві книжка «Домашні тварини».

Протягом 15 років видано близько 100 книжок для дітей, збірок віршів і прози, альманахів у Росії, Україні, Придністров'ї. З 2007 року – член Національної спілки журналістів України. Бронзовий призер фестивалю «Болдинська осінь в Одесі», фіналіст фестивалю «Пушкінська осінь в Одесі».

2012 року вступила до Одеського відділення Всеукраїнської спілки письменників-мариністів.

Двічі переможниця міжнародного конкурсу «Корнійчуковської премії»: 2017 року – у номінації «Поезія для дітей», 2020 року – за кіносценарій «Чарівна монета».

ЧЕРЕШНІ

Літературний рід: епос.

Жанр: оповідання.

Тема: розповідь про крадіжку черешень.

Ідея: осудження вчинку крадіжки.

Основна думка: багато в житті залежить не тільки від тих, хто поруч, але й від самої людини.

Головні герої: Оленка, Галя, бабуся, тітка Таня.

Композиція твору

Експозиція: відпочинок Галі. Думка про допомогу бабусі.

Зав'язка: прихід Оленки. Пропозиція піти красти черешні до тітки Тані.

Смачні ягоди.

Кульмінація: з'являється тітка Таня (сусідка).

Розв'язка: тітка Таня приносить черешні для Галі.

Позиція автора

Показати, що поняття людської гідності важливе в будь-якому віці.

ДІД

Літературний рід: епос.

Жанр: оповідання.

Тема: зображення життя самотньої людини похилого віку.

Ідея: утвердження важливості дотримування моральних цінностей.

Основна думка: важливо бути уважними до людей похилого віку.

Головні герої: дід Іван Миколайович, дівчинка Діна.

Композиція твору

Експозиція: дружба маленької дівчинки та дідуся. Казки діда Івана.

Зав'язка: самотнє життя дідуся. Спогади про молодість. Складання й записування казок для Діни.

Кульмінація: Подарунок Діні на день народження. Папка із казками випала із рук діда.

Розв'язка: смерть діда.

Позиція автора

Висвітлити проблему батьків і дітей, самопожертву, людську гідність, життя і смерть, співчуття.

Укладач: Скрупченко О.Р., учитель української мови та літератури МОЗ «Бендерська гімназія № 3 ім. І.П. Котляревського».

ТЕТЯНА ВІТАЛІЇВНА КАРАБЕТ (1958)

Тетяна Віталіївна Карабет народилася в 1958 році. Закінчивши Одеську національну академію харчових технологій, здобула спеціальність – інженер з обслуговування низькотемпературної техніки. Однак ось уже 15 років працює у ЗМІ – радіо, телебачення, щотижневі періодичні видання. Поет, член Спілки письменників ПМР і член міжнародної спільноти письменницьких спілок.

МОЇЙ ШКОЛІ

Жанр: громадянська лірика.

Тема: показ любові до українського слова, рідної мови у Придністровській Молдавській Республіці.

Ідея: ухвалення рідного українського слова, заклик до його збереження.

Основна думка: важливість збереження рідної мови.

Художні засоби

Епітети: школа рідна, українське рідне слово, добра слава, дружнє коло.

Метафора: школа народилась, не порветься коло, проростай, піднімись рідне слово, славу не заплямити.

Метонімія: піднімись слово, залунай слово.

Синекдоха: не заплямити славу, не порветься дружнє коло.

Порівняння: школа рідна, мов та калина.

Сюжет: вірш «Моїй школі» – це пісня рідній школі, рідному слову, щоб українське слово лунало та проростало.

Віршований розмір: хорей.

Римування: перехресне.

Рими: мила-єдина, чудово-слово, державу-славу, боронити-заплямити, школо-коло, знаннями- з нами.

Укладач: Пислар С.В., учитель української мови та літератури МОЗ «ТСШ № 9».

ВОЛОДИМИР КОЧУБЕЙ ВІД ВІКУ ДО ВІКУ

Жанр: соціально-побутовий роман.

Тема: реалістичне зображення важкого сільського життя, традицій і психології сімейних стосунків у сім'ї Романа Цвика, його родичів та односельчан на рубежі століть.

Ідея: засуджується егоїзм, жорстокість у сімейних стосунках. Негативну реакцію викликає хвалькуватість і зарозумілість, висміювання бідних прошарків сільського суспільства у стосунках з людьми.

Прагнення людини до кращого життя через наполегливу працю й ощадливе ведення домашнього господарства, до більш авторитетного статусу серед сільчан.

Персонажі: Роман Ількович Цвик; його дружина Марія; їхня дочка Федора; баба Полозиха; отець Агафангел; сусід і родич Ивол Цвик; крамарка Федоровичка; Влас із Лищунів.

Сюжет і композиція твору: основним у романі є соціальний конфлікт, породжений реформою 1861 року, у результаті якої селяни отримали невелику кількість землі, утворилася черезполосиця – наділи землі були розташовані в різних місцях. Для того, щоб землю обробити й утримати у спадщині сім'ї, важливим було народження синів, а також міцний господарський дух вольової людини, справжнього хазяїна.

Експозиція: Роман Цвик збирається за Вітрів рів орати поле, бо кінчається бабине літо і вже можливий перший сніг.

Зав'язка: дружина Марія має родити дитину під час важливої господарської роботи і просить Романа не баритись. Вона потребує підтримки у такий важливий для їхньої сім'ї день. Роман сподівається на сина, тому що це опора й допомога батькові, а також можливість залишити землю в сім'ї. У селі Ступно існувала традиція віддавати посаг за дочку, якщо вона виходила заміж. До складу посагу входила земля.

Розвиток дії: народилася дівчина Федора в сім'ї селян середнього достатку. Підкреслюється бережливість батька і його ставлення до доньки. Коли народилася друга дівка, Роман не був радий, боявся збідніти, зневажливо ставився до дівчаток. Господаря непокоїли проблеми обробітку землі своїм конем та інвентарем. Цілий рік треба працювати на землі, розподілити сівозміни й тільки після Різдва селяни могли відпочити. Відчуття власника землі робило Романа щасливим.

Дівчинка Федора росте допитливою дитиною і все хоче знати: історію виникнення села Ступно, походження роду Кочубеїв, легенди, традиції, народні перекази. Марія хоч і була заклопотана, але все пояснювала Федорі.

Голод не спіткав родину Цвика, але проблема малоземелля привела до того, що родич і сусід Ивол Цвик з молодою жінкою вирішили емігрувати до Америки.

Кульмінація: Марія відправила Романа купити солі. Там він зустрівся з хвальком Власом із Лищунів. Влас постійно висміював Романа за бідність

його предків і вихвалявся своїми матеріальними достатками. Навіть зачепив Романа тим, що у того народилися тільки дівчата. Зав'язалася бійка, Влас ударив Романа кухлем по голові. Повернувшись додому, ображений Роман вимістив зло на жінці, побивши Марію.

Розв'язка: великою радістю і втіхою для Романа стало народження двох синів – Андрія і Кліма. Відтоді він не босяк і земля по традиції залишиться в сім'ї. Обрання Романа братчиком церковної парафії зробило його сім'ю щасливою, набожною, а його – поважним чоловіком у селі.

Позиція автора

Автор присвячує твір своїй матері Кочубей Федорі Романівні. Найбільше розповідає про свого діда Романа Цвика. Усі герої та події правдиві, бо це історія сім'ї письменника. Реалістично змальовані життєві факти, характери й портрети головних персонажів. Вміло показане життя селян, побут, традиції, опис картин природи. Використовуються приказки та прислів'я, архаїзми, діалекти. В. Кочубей пишається своїм дідом – розумним і ошадливим господарем, який своєю важкою працею вивів сім'ю на новий рівень. «Не босяки і пупаї», як раніше називали їх у селі, а заможні й поважні люди. Співчуває свій бабусі Марії, розуміє свою матір Федору, що не змогла здобути освіту до п'ятдесяти років через соціальні умови життя в селі. Засуджує хвалькуватість, дошкульність, заздрість, лінощі, тринькання грошей, безправне положення дружини в сім'ї. Цим твором письменник прославив свій рід, селянство, яке від віку до віку з любов'ю обробляло землю і дуже її цінувало.

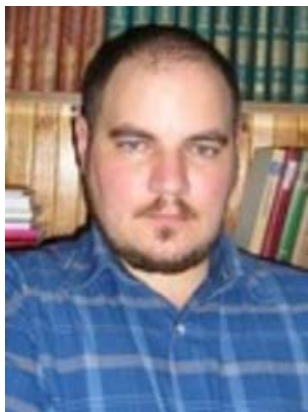
Проблематика:

- добро і зло; – сімейні стосунки; – малоземелля;
- роль праці та господарювання в житті людини;
- негативне ставлення до бідних;
- авторитет у громаді та самореалізація.

Укладач: Заносьєва Н.В., учитель української мови та літератури МОЗ «ДСШ № 2».

РОМАН РОМАНОВИЧ КОЖУХАРОВ

(1974)

Кожухаров Роман Романович – поет, прозаїк, літературний критик. Народився в місті Тирасполь МРСР. Після закінчення середньої школи вступив на філологічний факультет ПДУ ім. Т.Г. Шевченка. Працював у видавництві «Лада» Всеросійського Фонду культури, кореспондентом газети «Днестровская правда», дебютувавши в 19-річному віці в альманасі «Тираспольские ведомости». З 1993 року друкувався в журналах, альманахах, колективних збірниках Спілки письменників Придністров'я. Дебютував книгою оповідань «Сходи на небеса» (1996).

Ранній етап творчості ознаменувався лірикою, присвяченою рідному краю, Тирасполю («Мій Тирасполь», «Виноград», «Свято в селі»), де обов'язкова присутність «місцевого колориту» – яскраві метафори: «місто Виноград», «лоза строчить густі рядки». Прозові жанри представлені в еволюції: від розповіді до повісті й далі – до романів. 2003 року побачила світ його повість «Сонцестояння або слон під пахвою». Розповіді Романа Кожухарова не містять зайвої описовості, в них немає глянцевого відображення навколишньої дійсності, молодий автор намагається проникнути у психологію вчинків героїв, дістатися до рівня їхньої підсвідомості. Його герої вимагають співпереживання та душевного розуміння. Часто думки автора мають відразу кілька смислових підтекстів, тому проза Кожухарова змушує замислитися. Його твори реалістичні, хоч і написані в нетрадиційній для реалізму формі.

Роман Кожухаров у 2004 році з відзнакою закінчив Літературний інститут ім. О.М. Горького і був прийнятий до Спілки письменників Росії. Незабаром захистив кандидатську дисертацію за творчістю поета-акмеїста В. Нарбута. З'являються його численні публікації в «Літературном Придністров'є» та журналі «Дністр», періодиці Тирасполя, Кишинєва, Москви. Зокрема в таких виданнях, як журнал «Московский вестник», «Літературная газета», російський альманах «Полдень», інтернет-журнал «Пролог».

До 215-річчя заснування Тирасполя ним була випущена книжкова серія «Тирасполь», куди увійшли твори кращих поетів і прозаїків столиці: В. Ахмерова, А. Мельничук, О. Молчанової, В. Пілецької, С. Багнюка. У цьому одна з характерних особливостей особистості Романа і його життєва позиція, риса, точно зазначена Ольгою Молчановою: «Він ширяє у хмарах творчості сам і дає можливість «піднятися» іншим».

2007 року випустив збірник «Кісточка», куди увійшли роман, розповіді, вірші. Перший роман Кожухарова «Кісточка» відразу ж привернув увагу читачів і критики, глави з нього неодноразово публікувалися в московських і тираспольських періодичних виданнях.

З 2010 року публікує серію книг про штрафні батальйони періоду Великої Вітчизняної війни. Вийшло уже 12 книг. Серед них – «Штрафбат під Прохорівкою. Зупинити «Тигри» будь-якою ціною!», «Помри, а тримайся! Штрафбат на Курській дузі», «Штрафники беруть Рейхстаг. У “лігві звіра”» тощо. Роман Кожухаров у придністровській літературі є першовідкривачем жанру воєнного роману. Це дуже тішить, оскільки тільки епічне полотно романного масштабу може об'єктивно відобразити достовірність воєнних подій.

У 2015 році в журналі «Знамя» був опублікований роман письменника «Кана». Говорячи про роман, Роман Кожухаров наголосив, що у творі дія відбувається у вигаданій країні – у невизнаній, проте нескореній Ністрень. «Паралелі очевидні. Цей роман про історію, про сучасність, присвячений моїй Батьківщині, де я народився і виріс – Придністров'ю. Там фантастика і реалізм

тісно переплітаються. Це роман про річку, про вино і про порятунок», – підсумував він. Таким чином, автор активно синтезує у своїй творчості відразу кілька видів художньо-філософських світомоделей – міфологічну, романтичну, фантастичну, що є відмінною рисою вітчизняної прози та вітчизняної культурної картини світу Росії рубежу ХХ-ХХІ ст. Роман Кожухаров – лауреат літературної премії «Білий арап» (2014 року, Кишинів), посів перше місце в номінації «Велика проза» «Русской премии – 2016». Він був керівником Тираспольської письменницької організації. Його заслуги в царині культури перед ПМР відзначено державною нагородою – медаллю «За трудову доблесть».

Твори:

Лестница на небеса. Книга рассказов в двух частях. Тирасполь: Лада, 1996.

Солнцеворот или слон под мышкой. Тирасполь, 2003.

Ударная косточка. Рассказы, роман, стихи. Тирасполь, 2007.

Виноград. Стихи. Тирасполь, 2009.

Штрафники вызывают огонь на себя. Разведка боем. М.: Яуза Эксмо, 2010.

Штрафники. Пуля для штрафника. М.: Яуза Эксмо, 2010.

Штрафники против эсэсовцев. М.: Яуза Эксмо, 2010.

Штрафники против тигров. М.: Яуза Эксмо, 2010.

Штрафники берут Берлин. Погребальный костер Третьего рейха. М.: Яуза Эксмо, 2011.

Штрафники под Прохоровкой. М.: Яуза Эксмо, 2010.

Штрафники на Зееловских высотах. М.: Яуза Эксмо, 2011.

Штрафники берут Рейхстаг. В «логове зверя» М.: Яуза Эксмо, 2012.

Штрафники не кричали ура. М.: Яуза Эксмо, 2013.

Штрафники за Днепром просят огня. М.: Яуза Эксмо, 2013.

Штрафники умирают молча. М.: Яуза Эксмо, 2013.

Кана. Роман. Знамя. 2015, № 8.

Література:

Кожухаров Р. Русская литература Молдовы в лицах и персоналиях (19 – нач. 21 вв.). Библиографический словарь-справочник. Научн. ред. проф. В.И. Клименко. Кишинев, 2003.

Молчанова О. Пусть маята и вечный бой... (о творчестве Романа Кожухарова) // Литературное Приднестровье. Сост. А. Вырвич, Л. Литвиненко. Бендеры, 2009.

Полушин В. Монологи чистой души / Роман Кожухаров. Лестница на небеса. Тирасполь, 1996.

Самусь Ю. Ассоциации реальности/ Роман Кожухаров. Солнцеворот или слон под мышкой. Тирасполь, 2003.

Автор біографії: Вінницька А. С.

Переклад: Костіна О.В., учитель української мови та літератури МОЗ «ТСШ № 9»

ЛЮДМИЛА ЛЕОНІДІВНА КУДРЯВЦЕВА (автобіографія) (1931)

Сибірячка. Народилася в місті Омськ 7 вересня 1931 року. Закінчила Омський сільськогосподарський інститут ім. С.М. Кірова за фахом «інженер-гідротехнік». Працювала в новосибірській геофізичній експедиції, з 1962 року – інженер-проектувальник на всіх рівнях служби протягом 16-ти років. У 1972 році Міністерством електротехнічної промисловості переведена в Молдавію, до міста Тирасполя, в ТИРЕЛЕКТРОПРОЕКТ, звідки перейшла на практичні роботи з очищення побутових, а пізніше промислових стоків. Серйозно почала займатися віршами з 1999 року, ставши лауреатом Придністровського конкурсу, присвяченого О.С. Пушкіну (перша премія).

Друкувалася в республіканських ЗМІ, журналі «Рассвет» (місто Кишинів), журналі «Тирасполь-Москва», постійний учасник ЛІТО «Взаємність» і «Світоч».

З 1995 року була ведучою Днів поезії у Державному ботанічному саду.

Деякі твори вивчають у школах Придністров'я, зокрема вірш «Плач берези», оповідання «Совість».

У 2013 році вийшла у світ довгоочікувана поетична збірка «Передзвони».

У 2016 році опублікована книга «Лісові уроки» із серії «Артем і Аліса: вірші та оповідання для дітей».

СОВІСТЬ

Тема: розповідь про дівчинку, яка негарно повелася стосовно хворого братика.

Головна думка: жити та діяти потрібно завжди так, як велить совість.

Ідея: заклик до виховання молодого покоління на засадах людських чеснот, зокрема совісті.

Жанр: оповідання.

Композиція твору

Зав'язка: п'ять соковитих морквин для хворого братика.

Розвиток дії: нехитра арифметика маленької дівчинки.

Кульмінація: хворого братика забрали до

лікарні.

Розв'язка: слова бабусі про совість, яка кожній людині від народження дається.

Людмила КУДРЯВЦЕВА

Основні розділи:

Зачин: «Хтозна-звідки в цю ранню пору бабуся принесла пучечок моркви».

Основна частина: «Морквинки щезли вмить, і навіть споглядальна насолода була довшою і прекраснішою, ніж їхнє знищення».

Висновок: «Совість від поганого вчинка береже, тому і берегти її потрібно».

Ознаки оповідання:

- написане прозовою мовою;
- невеликого обсягу;
- мало персонажів (дівчинка, бабуся);
- коротка тривалість подій (події розвиваються упродовж однієї доби).

Персонажі

Головні герої: п'ятирічна Тетянка, бабуся.

Епізодичні персонажі: мати дівчинки, хворий братик Бориско.

Сюжет

Оповідання починається із ситуації, коли п'ятирічна Тетянка з'їла морквинки, які бабуся принесла для хворого дворічного онука Бориска. Дівчинка з'їла соковиті овочі, проте бажаної насолоди не відчула. Вона усвідомлювала, що скоїла щось погане, але через свій ще зовсім юний вік не могла зрозуміти, що з нею діється. Чому на душі так прикро?! Страх охопив Тетянку, коли вона дізналася про госпіталізацію маленького братика. Дівчинка розпитує бабусю про Совість, яка може «гризти» людину. В останніх словах мудрої бабусі криється головна думка твору: «Погано людині без совісті. Не люблять таких люди».

Ставлення автора до подій, описаних у творі

Мабуть, недаремно Людмила Кудрявцева головними героями свого оповідання «Совість» обрала маленьку п'ятирічну дівчинку та бабусю. Письменниця ніби нагадує нам, що «все починається з малого». І саме мудрість старшого покоління покликана виховати з маленького нерозумного дитяти свідому особистість – людину, для якої морально-етичні норми, загальнолюдські цінності не будуть «пустими словами».

Споконвіку в наших родинах керувалися законами етнопедагогіки. Ненав'язлива, вона виражалася в колискових піснях, казках і скоромовках, прислів'ях і приказках, які пробуджували розум, спонукали дитину замислитися над незвіданим.

Також здавна користувалися і делікатними методами заохочення та покарання. Часто, щоб дитина зрозуміла, що вчинила недобре, застосовувалися жартівливі примовки, наприклад: «Чим ви, хлопці, вдома втираєтесь? – Батько рукавом, мати подолом, а я на печі так сохну!» чи «Як подивитися, то всі люди брешуть, одні тільки ми правди не кажемо».

В оповіданні «Совість» Людмила Кудрявцева використовує ще такий прийом. Бабуся говорить про совість, як про живу істоту: «Не чіпай, дівко. Хай її совість погризе». Досить вдало автор словами мудрої бабусі дає

характеристику людям щодо моральних норм: «Вона (совість) кожній людині від народження дається. Тільки в одного вона бадьора, у другого дрімає, а в третього спить, а інший і зовсім її губить». Ці слова – ніби підсумок життєвого досвіду, власних помилок і досягнень, оцінка вчинків та життя в цілому.

Укладач: Стадник І.В., учитель української мови та літератури;
Івасіва О.В., вчитель української мови та літератури Кам'янської СШ № 2.

ЯКІВ ОПАНАСОВИЧ КУТКОВЕЦЬКИЙ (1907 –1971)

Життя і доля

Народився 1(14) листопада 1907 року в містечку Кам'янка у сім'ї будівельника. Там провів дитинство та юність, звідси зробив крок у широкий світ. Після закінчення семирічної школи його направили на підготовчі курси для вступу до вишу. Подальшу освіту здобув в Одеському університеті та в Московському редакційно-видавничому інституті.

Рано почав трудову діяльність. Брав діяльну участь у колгоспному будівництві. Керував парторганізацією села Строїнці. Потім працював секретарем Дубоссарського райкому партії.

Неодноразово Якову Опанасовичу доводилося виступати на газетних сторінках. З цього і почалася його журналістська діяльність. У 1930-х роках був співробітником Кам'янської районної газети «Ленинський путь», а згодом – її редактором. Незабаром молодого, ініціативного, грамотного газетяра переводять у редакцію республіканського видання «Молдова Социалистэ». Саме журналістська діяльність сприяла формуванню Кутковецького як письменника.

Під час служби в армії Яків пройшов курси підготовки артилеристів. Тому, коли грянула Велика Вітчизняна війна, він був добре підготовлений до тих важких, кровопролитних битв, які розпочалися в 1941-му. Уже в червні старший лейтенант Я.О. Кутковецький командує батареєю протитанкових гармат...

Воював на Сталінградському, Донському, 3-му Українському фронтах. За мужність, проявлену в боях, був нагороджений медалями «За бойові заслуги», «За оборону Сталінграда», орденом Червоної Зірки. Багато разів наш земляк дивився смерті у вічі, а після чергового поранення в березні 1944-го був звільнений у запас.

Письменницька діяльність

Розпочалася важка робота з відновлення зруйнованого війною народного господарства. А Велика Вітчизняна все ще гуркотіла, вимагаючи від людини та громадянина поділитися пережитим, висловити всі ті думки і почуття, що накопичилися у солдатській душі, увічнити подвиг народу, який дав відсіч загарбникам. Спочатку у пресі з'явилися нариси Я. Кутковецького про події на фронті. А в 1946 році була надрукована повість «Вогонь!», присвячена захисникам Сталінграда. У той час Велика Вітчизняна ще не була висвітлена в молдавській літературі. Саме книга Якова Опанасовича дала поштовх розвитку цієї теми письменниками й поетами МРСР. А він відразу був прийнятий до складу Спілки письменників СРСР.

Наступні твори нашого земляка – літопис епохи перетворень, сучасником якої він був. Подіям, які відбувалися на Кам'янщині напередодні Жовтневої революції, присвячена книга «Гірський потік». Про колективізацію в молдавських селах автор розповів у повісті «Зорі». У творах «Скромні герої» та «У закруті Дністра» йдеться про трудові подвиги земляків автора.

Його ім'ям названа одна з кам'янських вулиць. На честь вікового ювілею письменника та 400-ліття міста на фасаді середньої школи № 1, де навчався Я. Кутковецький, встановлено меморіальну плиту. Та найкраща пам'ять про літератора – його книги, які й дотепер не втратили актуальності.

Найвідоміший твір Якова Опанасовича – «Іон Солтис».

Чомусь Іван із сім'ї з аутентичним українським прізвищем Солтис під пером автора став Іоном. Можливо, тому, що нарис був написаний молдавською мовою, чи «завдяки» прийнятій у ту пору національній політиці Радянського Союзу. Тепер про причини можемо лише гадати.

Безсумнівним залишається лише той факт, що саме Кутковецький першим розповів широкій читацькій аудиторії про коротке життя одного з чотирьох наших земляків, удостоєних високого звання Героя Радянського Союзу. Це чесна історія з посиланням на факти, на спогади батьків Івана та його земляків, бойових товаришів і командирів, на фронтові зведення.

ІОН СОЛТИС

Рід: епос.

Жанр: історичне оповідання.

Рік написання: 1950.

Тема: зображення подвигу солдата Івана Солтиса у Великій Вітчизняній війні.

Ідея: ушлявлення героїзму та здатності до самопожертви заради рідного краю.

Проблематика твору:

- класове розшарування;
- патріотизм, служіння Вітчизні;
- самопожертва;
- життя і смерть;

– народ як носій високих моральних якостей.

Композиція твору: оповідання складається з 20 розділів.

Експозиція: історія придністровських земель від давніх часів, нашестя чужоземних завойовників, боротьба з ними; Жовтнева революція; мирна праця на колгоспних полях.

Зав'язка: опис невеличкого села Кузьмин: веселі будиночки, сад, школа. Народження в одному з них у наймита Сидора Солтиса сина Іванка.

Розвиток подій: дитинство, юність Івана Солтиса.

Кульмінація: точиться кровопролитний бій, у кам'яній будівлі крізь пролом у стіні стріляють вороги, від їхніх куль гинуть товариші Івана, а він сам поранений; раптом його пронизує думка – і він розуміє, що треба робити.

Розв'язка: солдат Іван Солтис закриває своїми грудьми амбразуру ворожого доту.

Епілог: післявоєнне село Кузьмин, мати розповідає про свого сина-героя.

Головні герої: Іван Солтис; Сидір Солтис – його батько; Февронія Григорівна – мати.

Дійові особи:

Петрик – друг Івана.

Федір Бурдюжа – сільський багатій.

Капітан Корольов – командир підрозділу.

Сюжет

...Тисячоліттями котить свої хвилі сивий Дністер – від Карпатських гір до самого Чорного моря... Племена слов'ян, що розташувалися на його берегах, зазнають нападів чужоземних завойовників: печенігів, татар, угорців, Оттоманської орди.

Спалахує Жовтнева революція. Минають століття, на берегах Дністра розкинулися колгоспні села, виноградники, вишикувалися заводи та фабрики. Мирну працю обриває у 1941 році страшна війна, яку розпочали фашистські війська. Серед тих, хто пішов захищати рідну землю – Іван Солтис.

Народився Іванко в сім'ї наймита у бідній старенькій хаті. У хаті бракувало навіть хліба, і батько змушений був іти позичати в сільського багатія Федора Бурдюжі, важко працюючи в нього і отримавши за це копійки... Син Федора, за злобливий характер прозваний Сорокою, всіляко намагається висміяти малого Івана та побити його. Спостерігши, як Іванко заніс батькові їжу на поле, а потім повертається додому, Сорока разом з ватагою куркульських синків напав на нього і боляче вдарив кулаком під «ложечку». Але Іван не злякався, а дуже розлютився, ударив його в обличчя і кинув на землю.

У селі встановлюється радянська влада. Куркулі зникають із села.

Іванко росте спокійним, замисленим хлопчиком. Любить підійматися на високий скелястий берег Дністра і милуватися красою природи. Одного разу, спостерігаючи життя на тому боці річки разом зі своїм другом Петриком, вони

побачили, як румунський солдат побив прикладом рушниці старого рибалку. Хлопчики, тяжко вражені побаченим, мріють перебраться на той берег і побити кривдника.

Іванко йде у школу. За словами вчительки, він міцний, сильний хлопчик, який гарно вчиться та займається гімнастикою, бере участь у шкільній самодіяльності, є прикладом для інших. У 1940 році Радянська армія звільнила від румунів правий берег Дністра.

У червні комсомольці вирішують пильно наглядати над тим, щоб у жнива не втратити жодного колоска пшениці. Але мирну працю переривають звуки розривів від бомб, які скидають ворожі літаки.

На березі Дністра риють окопи; підводи, навантажені зерном, величезні стада великої рогатої худоби рухаються вглиб країни.

Частина країни окупована ворогом. Слідом за ним повертаються жандарми, поміщики та куркулі. Людей вішають, топлять у Дністрі, розстрілюють. Іван стає свідком того, як жандарми в ополонці посередині замерзлого Дністра топлять арештантів. Його та групу молоді женуть на дорожні роботи, б'ють та нещадно знущаються з них. Іван та декілька чоловік тікають у кодри, зустрічаються там з керівником партизанського загону. Парубок отримує завдання розповсюджувати серед населення листівки з останніми повідомленнями Радянського інформбюро.

...Весна 1944 року. Фашистські війська відступають. У село Кузьмин входять передові частини Радянської армії та партизани. Село святкує звільнення. Іван, який подружився з автоматниками і танкістами, вирішує, що настала і його черга виконати свій обов'язок перед Батьківщиною. Разом із двоюрідними братами Максимом і Омеляном, друзями Петром, Ванею та Миколою він вступає до лав Радянської армії. Маршова рота просувається до передової лінії. Під час сутички із фашистами Івана поранено у стегно. Через два місяці його виписують з госпіталю. Триває наступ. Іван Солтис отримує направлення до підрозділу сибірських стрільців. Він слухає про бойові сутички своїх нових товаришів. Командир підрозділу капітан Корольов призначає його кулеметником в роту старшого лейтенанта Громова. Вночі колони бійців пересуваються розбитими дорогами, полями. Починається обстріл ворога снарядами, після якого рота вступає в бій. Кулеметник Солтис вправно б'є ворога.

Після бою поле всіяне згорілими німецькими автомобілями, гарматами. Солдати відпочивають, сушать мокрий одяг, сміються. Капітан Корольов читає про подвиги солдатів, героїчні вчинки капітана Гастелло та Олександра Матрєсова, який своїми грудьми закрити амбразуру ворожого доту.

Радянська армія наближається до кордону Німеччини. Навколо – згорілі, зруйновані міста та села. Батальйон дійшов до річки й зайняв бойові позиції. Іван переправився першим. У короткому бою він проявив сміливість та мужність. У фронтовій замітці про це було сказано, що «під сильним кулеметним та гарматним вогнем він ... вогнем свого кулемета ... підтримав форсування річки... У цьому бою заглушив вогонь трьох ворожих кулеметів».

Початок лютого 1945 року. Німеччина. Іван отримав листа від матері, яка благословляла його та просила писати частіше, і відповів, щоб матуся не турбувалася, – скоро він повернеться з перемогою.

...Вранці починається бій. Фашисти запекло обороняються. Іван знищив трьох німців, четвертий мало не вбив його. У кам'яній будівлі влаштувалися вороги і стріляли крізь пролом у стіні. Кулеметний вогонь вражав наших бійців. Іван згадує долину Дністра, рідні пагорби, дорогу маму... Він кидається вперед і закриває своїми грудьми ворожу амбразуру. Іван загинув смертю хоробрих 11 лютого 1945 року, похований у невеликому містечку Луїзенталь у Верхній Сілезії.

У селі Кузьмин у дворі Сидора Солтиса мати Івана Февронія Григорівна з гордістю розповідає про сина-героя. Село живе мирним життям. Дністер плавно котить свої води до Чорного моря.

Художні засоби

Епітети: сивий Дністер; кривавого ворога; вікові дуби; веселі будиночки; гарячі сльози;

метафори: Дністер котить хвилі; минули століття; час підточив береги; вишикувалися заводи і фабрики; дорога петляє; сховався будиночок; сонце піднялося, повільно рухалося; у дорожньому пилу, що стояв стіною; виглянуло сонце; стояли тріскучі морози;

персоніфікація: Дністер стогне;

порівняння: будиночок тримається міцно, наче вріс у землю; над кущами, ніби чорні тіні; став таким же високим, як і його батько.

фразеологізми: склавши руки; билися до останньої краплі крові; не стулив очей.

Укладачі: Корній І.П., Думітрашко Л.В., учителі української мови та літератури МОЗ «Бендерська гімназія № 3 ім. І.П. Котляревського».

СВІТЛАНА ОЛЕКСАНДРІВНА МАЗЄРІНА (1946)

Народилася 19 червня 1946 року в місті Тирасполі, навчалася в Бендерах, у школі № 3, яку закінчила 1964 року.

1984 року закінчила філологічний факультет Тираспольського педагогічного інституту імені Т.Г. Шевченка, після цього навчалася на факультеті іноземних мов у Ленінградському педагогічному інституті ім. О.І. Герцена. Тривалий час працювала журналістом у редакції «Радіо Придністров'я». Є членом Спілки письменників Придністров'я, бендерської письменницької організації ЛІТО «Горизонт». Писати почала з 18 років, перш за все її цікавила поезія. Згодом

Світлана Олександрівна прийшла до прози. Друкувалася в «Общеписательской литературной газете» (Москва), альманахах: «Литературное Приднестровье», «Ларец» (Кишинів), «Лоза»; в журналі «Днестр»; колективному 6-томнику «Антология современной литературы Приднестровья», 4-томнику «Наши горизонты» (Бендери), періодиці Придністров'я.

Випустила три збірки: «Жіноча логіка» (2010 рік, поезія), «Гладіаторша» (2011 р., проза і поезія); «Осінній бузок» (2014 р., проза). Пише російською мовою, але українську мову знає, бо має українське коріння.

Заміжня, живе у Бендерах.

СТАРИЙ І СТАРА

Жанр: оповідання автобіографічного характеру.

Тема: зображення подій Бендерської трагедії.

Ідея: засудження війни, возвеличення подвигу, патріотизму, відданості ідеї захисту рідної землі.

Основна думка: пересторога майбутнім придністровцям. Не можна нинішньому поколінню забувати, що таке війна. Найстрашніші лиха діються у світі тільки через те, що люди не пам'ятають про небезпеку забуття. Той, хто дозволяє собі забути, що таке війна, рано чи пізно знову з нею зустрінеться...

Проблематика:

- засудження війни;
- захист рідної землі;
- кохання, вірність, самопожертва;
- єдність, згуртованість – запорука перемоги.

«Старий і стара» – пересторога майбутнім поколінням придністровців.

Розповідь ведеться про родину Поліщуків, яких події 1992 року застали у місті Бендери. Старий та стара – центральні образи оповідання, в якому без усяких прикрас та натягнутого героїзму передаються страхіття нової безглуздої братовбивчої війни. Ці вже досить літні люди, які виховали дітей та піклувалися про внуків, сподівалися, що їхня старість буде тихою та спокійною, тому що вони це заслужили. Але доля розпорядилася інакше.

Авторка повертає своїх читачів у далеке минуле, теж у неспокійні, буремні роки. Колишня телефоністка Нюра та лейтенант Поліщук одружилися 1944 року в місті Одеса, прожили майже півстоліття разом. Народили дочку й сина, дочекалися онуків і думали, що ніколи вже не почують пострілів та розривів бомб, але спокійна старість їх не чекала. Війна раптово застала їх на восьмому поверсі дев'ятиповерхового будинку, який височів при в'їзді у центр міста. Можна тільки уявити собі, як страшно було

родині Поліщуків на восьмому поверсі чути, що діється навкруги. Вони ж – як свічечка, що від раптового сильного вітру можуть згаснути...

«Під час кожного розриву «Алазані» у старої обривалося серце...», але їй було зовсім не страшно. Вона не боялася нічого, та поруч із нею зараз були вагітна дочка з онучкою. За них стара жінка і переживала... Коли лунав сигнал тривоги, не могли спуститися в підвал, тому що чоловікові після перенесеного інфаркту це було зовсім не під силу. Через те майже весь час сиділи у коридорі. Вийти на вулицю вона змогла тільки третього дня, коли стрілянина стихла, але роздобути хліба не вдалося. Перед очима постала жахлива картина: біля зруйнованого міліцейського посту стояв рефрижератор, у який люди в камуфляжі завантажували якісь важкі мішки, поруч лежали вбиті.

Просиділи у квартирі 5 днів, а потім, зібравши похапцем усе, що могли взяти із собою, стара з дочкою, онучкою та котом Барсиком побігли мостом на поїзд.

Попереду була дорога на Ленінград, до сина, який кожного дня, чергуючись зі своєю жінкою, зустрічав усі потяги з Одеси. Позаду були напівзруйновані Бендери, старий і зять Віктор, який зі зброєю в руках залишився захищати місто. У Ленінграді стара не могла ніяк заспокоїтися, весь час плакала, робила все «на автоматі», і навіть кіт Барсик відчував цей настрій, тому не з'являвся на очі, майже два тижні ховаючись під диваном. Спокій прийшов тільки після того, коли чоловік зателефонував їй і сказав, що всі живі та здорові, будинок вистояв, а вони із зятем варять борщ у самоварі.

Найбільше вражають в оповіданні не описи страхіть війни, а дрібні деталі. Це незвична страшна огидна лайка старого під час пострілів, гнітюча неприродна тиша, порожні очиці вікон і балконів, оксамитовий червоний прапор на сусідньому будинку...

Жанрові особливості оповідання

Однією із жанрових особливостей оповідання Світлани Мазеріної «Старий і стара» можна назвати автобіографічний характер. Цей твір – про її життя, життя сусідів, переживання, болі та жахи, яких зазнали прості придністровські люди під час війни 1992 року. Письменниця не просто описала жахливі події того періоду історії нашого народу, вона їх знову пережила, перелила душу в рядки на папері.

Наступна жанрова своєрідність оповідання «Старий і стара» – велика схожість на документальну хроніку. Дійсно, перед очима під час читання твору можуть виникнути яскраві образи й ілюстрації минулого, що з великою впевненістю можна назвати документальним підтвердженням жахів буремного 1992 року.

Характерною рисою оповідання є наявність великої кількості деталей, промальованих з такою філігранною точністю, що під час читання твору усі змальовані картини виникають в уяві у найменших подробицях: «зі стовпів звисали уривки дроту», «літній чоловік у спортивному костюмі навщось збирав і складав у сіточку снарядні гільзи», «убитий з роздавленою колесом

головою», зять Віктор одного вечора прийшов додому «з автоматом, у камуфляжній куртці, із шортів смішно стирчали голі ноги...» (така картина смішною зовсім не здавалася)... Саме завдяки таким подробицям здається, що читаєш і бачиш жахливу документальну хроніку...

Таким чином, оповідання Світлани Мазеріної «Старий і стара» є психологічним автобіографічним твором документального характеру, в якому велика увага приділяється внутрішньому світу героїв, часто й доречно вживаються прийоми замовчування та домислення.

Укладач: Бурдужа О.Г., учитель української мови та літератури МОЗ «ТСШ № 16».

РАЇСА МЕДВЕДЄВА

ДРУЖОК

Це оповідання принесла до радіо Придністров'я для трансляції передачі «З любов'ю до тварин» одна з тих, чия душа турбується про долю бездомних тварин, – Раїса Медведєва. Оповідання викликало велику увагу у захисників тварин.

Тема твору: розповідь про коротке життя цуценяти Дружка та його трагічну смерть.

Ідея: заклик до милосердя, виховання гуманних почуттів до тварин; осуд жорстокого ставлення до братів наших менших.

Основна думка: важливість захисту домашніх тварин.

Жанр: оповідання.

Композиція твору

Експозиція – щасливе життя цуценяти з мамою, дивний світ очима малої тваринки.

Зав'язка – розлучення з мамою.

Розвиток дії – безтурботне життя в будинку нових господарів.

Кульмінація – зустріч з новим другом.

Розв'язка – постріл, який забрав життя у малого Дружка.

Персонажі:

Головний герой – цуценя Дружок.

Епізодичні персонажі – дівчинка, нові господарі, «мисливці».

Сюжет оповідання

Починається розповідь з опису маленького цуценяти, яке пізнає навколишній світ. Але господарі, награвшись з ним, вирішили, що він зайвий у їхньому будинку та вивезли малого Дружка кудись далеко від дому та його матері. Йому було холодно, він хотів їсти та дуже страшно було самому. Але, на щастя, Дружок знаходить людей, які забирають його до себе додому, дуже його люблять. У новому будинку цуценя переживає щасливі хвилини життя, але те щастя тривало недовго. У день, коли почався обстріл бездомних собак,

Дружок вискочив на вулицю і в нього влучила пуля, яка вкоротила вік маленькому цуценяті.

Оповідання «Дружок» – це крик про допомогу. Це зображення нас, людей, які спочатку милуються маленькими тваринками, а потім, коли набридне, викидаємо їх як непотрібну річ.

Майже кожного, хто прочитав оповідання Раїси Медведевої, зачепили за живе останні рядки: «Закривавлений Дружок лежав поряд зі своїм другом і вже не відчував болю, коли один із «мисливців» відрізав його ще теплі вуха, щоб відзвітувати перед чиновником про виконану роботу».

Письменниця досить вдало буде свою розповідь. Вона так уміло та виразно передає думки малого цуценяти, що читач ніби відчуває його емоції.

Автор закликає нас, людей, бути гуманними, милосердними, піклуватися про братів наших менших.

Кожен із нас має право жити як хоче, але добро до ближнього, добрі вчинки дають змогу зробити наш світ трохи добрішим, більш світлим. Кожен повинен починати із себе!

Укладачі: Гайдай С.В., учитель української мови та літератури МОЗ «Ближньохутірська СШ»; Івасіва О. В., вчитель української мови та літератури Кам'янської СШ № 2.

ГЕОРГІЙ ЯКОВИЧ ПАНОВ (1927)

Поет, прозаїк, ветеран Великої Вітчизняної Війни, член Спілки письменників ПМР.

Народився 4 квітня у селі Волчанка Москаленського району Омської області. Після закінчення дев'ятого класу середньої школи, 1944 року добровольцем пішов в армію. Закінчив Харківське військово-авіаційне училище, потім у складі 582-го винищувального авіаполку під час Великої Вітчизняної війни брав участь у звільненні Північної Кореї, за що нагороджений бойовою медаллю. Мав два поранення. Після демобілізації, у 1952 році, залишився жити і працювати в місті Хабаровськ.

1960 року закінчив Хабаровський педінститут (факультет російської мови та літератури) й університет – факультет міжнародних відносин. Співпрацював із газетою «Тихоокеанская звезда» на крайовому радіо. У 1966 році знову був призваний до Збройних Сил, працював у дивізійній газеті ВВ МВС СРСР і на різних посадах політвідділу дивізії. Службі в армії присвятив 33 роки.

У 1984 р. після відставки приїхав до Молдавії, у місто Бендери (тут на площі Героїв похований батько дружини Георгія Яковича – Щукін О.О.).

У Бендерах Георгій Якович усього себе присвятив роботі із громадськістю: багато років був секретарем партійного бюро первинної партійної організації, на обліку було 228 осіб; 11 років – головою Ради ветеранів Ленінського мікрорайону, на обліку в якому перебувало близько 1000 осіб, обирався депутатом міської Ради народних депутатів.

Нагороджений 17 урядовими нагородами, зокрема медаллю ПМР «За трудову доблесть».

Літературною творчістю займається з воєнних років. У 1946-1947 рр. у Владивостоцькому військовому видавництві вийшли у світ дві збірки його віршів.

У Бендерах видано книги: «Оголені коріння», «Зв'язок поколінь», «Незабутні зустрічі» і дитячі: «Найменшим хлопцям, найменшим внучатам», «Одержимий», «Вогні світлофорів», «З любов'ю – в дитинство» тощо.

Найперша його книга – «Зліт» (1946 р.) – розповідає про військових льотчиків і механіків у роки Великої Вітчизняної війни. Взагалі тема подвигу і героїзму, тема долі людини на війні становить більшу частину творчості письменника. Їй присвячена повість «Оголені коріння», що вийшла 2000 року, книга «Зв'язок поколінь» (до 60-річчя Великої Перемоги), видана 2005 року. Збірники «Протистояння» (2010 р.) і «Світлі імена в пам'яті людській» (2013 р.) також розповідають про учасників Великої Вітчизняної війни і про людей, які нині живуть у нашому краї. З цією темою перегукується і книга Георгія Яковича «За нашу Велику Перемогу» (2013 р.).

«День Перемоги став великим святом колишнього радянського народу, який переніс на своїх плечах весь тягар суворої війни. Він дорогий і для придністровців: люди шанують подвиги героїв війни і дотримуються традиції», – пише автор.

Чималий інтерес викликають книги автора, написані для дітей. І кожна з них – про стосунки між людьми, про любов до батьків, про природу, про братів наших менших...

Одна за одною вийшли у світ дитячі книги: «Найменшим хлопцям,

найменшим внучатам» (1999 р.), «Одержимий» (2001 р.), «З любов'ю в дитинство» (2002 р.), «Вогні світлофорів» (2006 р.), «Білолобий» (2009 р.).

Георгій Якович – член Спілки журналістів СРСР, член Міжнародного спів-авторства письменницьких спілок, член Спілки письменників ПМР.

Його твори вивчають учні на уроках літератури рідного краю. До хрестоматії увійшли вірші («Незвичайний подарунок», «Одержимий», «Найменшим хлопцям, найменшим внучатам») та оповідання («Ванюшка», «Старість – не радість», «У сімнадцять дівочих років», «Чужі (Бендери у вогні)» і «Чорнушка»).

ВАНЮШКА

Жанр: епічна розповідь-бувальщина.

Тема: розповідь про зворушливу історію життя дівчини.

Ідея: ухвалення сміливості людини визнати і виправити свою помилку.

Персонажі: дівчина, дідусь, Ванюшка, медична сестра, Ваня.

Дівчина, років 19. Вона середньої статури, одягнена просто, але зі смаком. У неї густе хвилясте волосся каштанового кольору. Добра, вміє робити висновки, виправляти помилки.

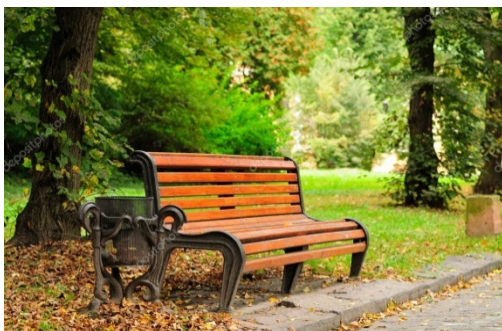
Дідусь у віці, розсудливий, стриманий, доброзичливий, його цікавить доля інших людей, небайдужий до довкілля, готовий прийти на допомогу.

Ванюшка, дворічний хлопчик. Добрий, ласкавий, ніжний, рішучий, дружелюбний. У нього великий, трохи опуклий лобик, темне волосся, носик кирпатий, пухкі губки, очі не то сірого, не то зеленого кольору.

Медична сестра працює у пологовому будинку. Одягнена в білосніжний халат і білий ковпак.

Ваня – новонароджений малюк.

Сюжет: дідусь з онуком гуляли у парку, зустріли дівчину, яка розповіла, що народила дитину та залишила її у пологовому будинку, через що страждає. Поспілкувавшись із співрозмовниками вона зрозуміла свою помилку та забрала малюка додому.

Композиція твору

Експозиція: дідусь з онуком гуляли по парку та зустріли дівчину.

Зав'язка: вони присіли на лавку і почали розмову.

Розвиток дії: дівчина заплакала і розповіла про вчинок, за який вона засуджує себе.

Кульмінація: вона зрозуміла свою помилку та побігла до пологового будинку.

Розв'язка: дівчина забрала малюка додому.

Автор показує нам одну із проблем сучасності. Дівчину не підтримує рідня, вона боїться осуду людей, що її ніхто не зрозуміє. Але вона вчасно отямилася, зрозуміла, що так чинити не можна. Не потрібно зважати на інших, коли мова йде про власну долю, власне щастя та майбутнє.

Укладач: Рудь Н.Б., учитель української мови та літератури МОЗ «РРСЗШ № 10 з г/к».

ТАМАРА ГЕННАДІЇВНА ПОНОМАРЬОВА (1934)

Народилася 3 лютого 1934 року у місті Можга Удмуртської АРСР. За освітою – учитель, за професією – журналіст, літератор.

Після закінчення Козьмодем'янського педучилища навчалася на історико-філологічному факультеті Марійського педінституту ім. Н.К. Крупської в м. Йошкар-Ола. Письменниця десять років працювала у дитячому будинку, викладала історію, російську мову та літературу у школах Республіки Марій Ел та Молдавії, 25 років – у редакціях газет і журналів.

Писати оповідання, казки почала рано. Публікувалася у газетах, журналах, збірниках Москви, Йошкар-Оли, Кишинєва, Тирасполя, у пресі Владимира й Коврова. Член Спільноти журналістів Росії та Міжнародної спільноти з 1996 року. Автор 12 книг. У Коврові живе з 2000 року.

8 клас

НЕБЕСНА БЛАКИТЬ

Рід: епос.

Жанр: оповідання.

Тема: розповідь про Никодима Львовича Волгіна, письменника, людину похилого віку, який усе своє життя присвятив художньому слову.

Ідея: намагання донести до нас думку про те, який довгий і тернистий шлях проходить книга до свого читача, що книга – це істота, яка не говорить,

але мислить, допомагає пізнавати навколишній світ. І у цьому її справжнє багатство.

Персонажі: письменник Никодим Львович Волгін – головний герой оповідання, талановитий, інтелігентний, скромний; бібліотекарки – три Олени. Жартома Никодим Львович називав їх Олена Премудра, Олена Прекрасна і просто Олена; читачка бібліотеки Августина Іванівна.

Сюжет: в оповіданні йдеться про немолодого вже письменника Волгіна Никодима Львовича, який дуже вимогливо і суворо підходив до написання своїх творів, вслухався в слово – чи точно, чи щиро звучить?

Автору бракувало фінансів, щоб і надалі друкувати свої книги. Видавці вимагали від нього змінити тематику і знайти спонсора. Никодим Львович зібрався із силами і власним коштом надрукував тоненьку блакитну книжечку.

Три Олени, що працювали у міській бібліотеці, запропонували Волгіну принести свої книги до бібліотеки, щоб їх продавати читачам. Книжки придбали не завзяті бібліофіли, а молодь, студенти, навіть підлітки. «Синя блакить» коштувала зовсім недорого, але була дуже цікавою. Не купували її лише ті, у кого вдома були книги із солідними палітурками. Книжка Никодима Львовича їм зовсім не пасувала.

Позиція автора: у цьому творі автор намагається підтримати свого героя. Разом із ним повертається у його далеке-далеке дитинство, на рідні береги Волги, до небесної блакиті, до батьківської хати, де він був радісним та щасливим.

Автор допомагає нам зрозуміти, що книги треба цінувати не через їхні палітурки, а через те, чи мислять вони разом з нами, чи сприяють самовдосконаленню, чи допомагають розкрити багатий внутрішній світ людини.

Укладач: Данилова Н.О., учитель української мови та літератури МОЗ «Дністровська середня школа № 1».

ВОЛОДИМИР ВАСИЛЬОВИЧ ПОЯТА (1936)

Життєвий і творчий шлях

Народився 15 травня 1936 року в селі Ковбасна Рибницького району – це у порубіжжі України з Молдавією, там де, як пише автор,

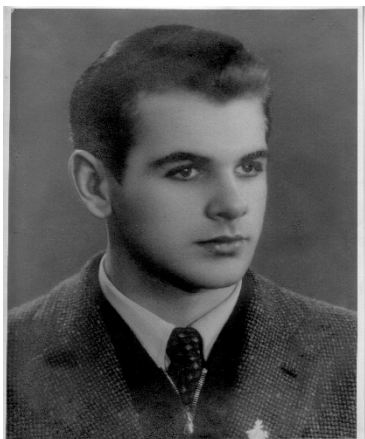
*Дністер, як батько, мов діток з собою,
Україну й Молдову за руки веде.*

Батько його, Василь Степанович (1907 – 1981), був будівельником; мати, Ганна Юхимівна (1907 – 1993) усе своє життя пропрацювала в колгоспі.

У Володимира були дві сестри: Ніна (вчителька біології в сільській школі села Ковбасна) і Маня

(медсестра сільської лікарні). Родина жила у злагоді та любові один до одного, допомагаючи, підтримуючи в добру й лиху годину. Народжений у полікультурному середовищі, хлопчик добре оволодів трьома мовами: російською, молдавською, українською. Пізніше це дало змогу писати трьома мовами вірші, займатися перекладами інших письменників: «Ла мижлок де кодру» (переклад з румун. мови «Серед лісу»), «Три подружки вместе сели», «Мчат железною дорогою» (вірші рос. мовою), «Дивлюсь на бджіл», «Безнадія» (вірші українською мовою).

По закінченні семирічки в рідному селі твердо поклав собі навчатися далі. А далі – це сусіднє село Воронкове, де була українська середня школа. Школа за п'ятнадцять кілометрів од рідної домівки – неабияке випробування, але потяг до знань був такий потужний, що Володимир (а по-домашньому Віля) усе робив, аби здобути освіту.

Перші свої вірші написав ще у 3-му класі, а вже в 10-му, за порадою свого сивочолого вчителя української мови та літератури Василя Васильовича Вербецького, який, звертаючись до Володимира, називав його «наш кобзар», надавав їх до шкільної стінної газети. Після 10-го класу дуже хотілося піти навчатися в консерваторію чи в театральний інститут, але в родині не підтримали його стремління. Поїхав вступати до Кишинівського медичного інституту. Пройшовши конкурс із двома зайвими балами, він переїхав до Одеського фармацевтичного інституту, не стільки через любов до фармації, як до самої Одеси, про яку з дитинства багато наслухався і співав про неї різних пісень.

Навчання було не до душі, але він звик доводити справу до кінця і таки успішно закінчив інститут. Студентом брав участь у драмгуртку, духовому оркестрі, а ще надсилав дописи та вірші до молодіжних одеських газет. По закінченні інституту в 1958 році його направили на роботу в Молдавію. У Кишиневі йому запропонували посаду головного фармінспектора республіки, але він попросився в село Страшени керівником центральної районної аптеки.

Володимир Васильович одружений з Олександрою Григорівною (провізор, спеціаліст вищої категорії). Мають сина Руслана, онуків і правнуків.

У 1962 році Володимир Поята переїхав до Києва, де мешкає і дотепер. Він провізор – спеціаліст вищої категорії, нагороджений знаком «Відмінник охорони здоров'я СРСР» і державними нагородами.

Вірші потихеньку писав, але друкувати не поспішав – соромився. Вважав, що пише для себе, для душі. Тому довгий час не оприлюднював свої твори, а знайомив з ними лише своїх близьких, друзів. Не публікував свої поезії, не думав про те, що колись і надрукує їх. Але той, кому пощастило прочитати бодай децицю з написаного ним, довго ходив під враженням. Саме

за порадою друзів Володимир Поята дещо почав друкувати в газеті «Гомін» і журналах.

Нині Володимир Васильович публікується у відомих періодичних виданнях та альманахах Придністров'я, України. Твори поета-сучасника вивчаються у навчальних закладах Придністров'я за програмою курсу «Література рідного краю», 1-11 класи. Є членом Української асоціації письменників.

Літературна діяльність

У поетичному доробку автора переважають твори невеликого обсягу: пейзажі, сповнені емоційності, співпереживання, філософські вірші. З-під його пера виходять збірки поезій «Співай, моя ліро...», «Колиска з верболозу». Головна особливість у тому, що Володимир Васильович – поет-перекладач.

Переклад з молдавської мови на українську – це взаємопроникнення, взаємопізнання внутрішнього світу народів, які мешкають на одній землі. Володимир Поята дає змогу читачеві розкрити художній світ молдавського слова через яскравий зразок перекладу, об'єднуючи людей однієї території.

Поет-сучасник звертається до таких жанрів, як поема, новела, а основний пласт – ліричні вірші.

Ліричні твори діляться на жанри за тематикою: лірика громадянська, пейзажна, інтимна (особиста), філософська.

Стиль поезій поета тяжіє до народнопісенного: «Посадила мати бузок біля хати» (1997 р.), «Розлетілось листя яворове» (2004 р.). Є у збірці вірші, які вже самою своєю назвою вказують на прихильність автора до ритмічності, музикальності – «Зимовий реквієм» (2006 р.). Поет – лірик, без сумніву.

НА ЯЛИНКУ

Історична основа твору

Новела «На Ялинку» написана В. Поятою 12 грудня 2009 року в Києві. 12 грудня було тяжким днем для нього. Спогади про Батьківщину не давали спокою, всю ніч снилися дідусь і мати. Ідея створити новелу «Ялинка» була нав'язана спогадами дитинства. В основу покладено справжній факт власного досвіду. Вона присвячена спогадам повоєнних літ. Автор розкриває переживання, тугу хлопця Івася за рідним батьком, який як «ворог народу» перебував на засланні у таборі на Півночі. Образ головного героя Івася – це широке художнє узагальнення. У юному серці живе глибока любов до рідного села Ковбасна, до людей, які його оточують, і надія на краще та щасливе майбутнє.

Історія написання. Розповіді діда про революцію, про червону й білу армію дуже вплинули на малого Володю. Ці пережиті історії постійно супроводжували вже й дорослу людину, письменника, що сформувало його ідейно-творчий розвиток. Побачений і пережитий повоєнний час загартував його волю до боротьби, породив багато літературних задумів. Свідченням цього є новела письменника, в якій описано тяжке становище людей у

повоєнні роки. Письменник-гуманіст мріє створити добро, «кров'ю свого серця» пише історію народного горя.

Жанр твору: новела. У ній – єдність історичного і сучасного, реального, матеріального і духовного. (Володимир Пюта – письменник, який розкриває перед нами історію нашого народу, повоєнний час, який переживали придністровські люди, уникає кордонів, всіляких умовностей). Іноді він просто перевертає наше логічне уявлення про сенс життя.

Тема: роздуми хлопця Івася про повоєнний час (хлопця-школярика хвилюють туга за батьком, тяжкий матеріальний стан).

Ідея: утвердження вільного незалежного духу.

Проблематика новели: проблема бідності, сирітства повоєнного часу. Трагедія, що відбулася в хаті Івася, у його зболеній душі. Автор порівнює хлопця з душею придністровців, спонукає нас замислитися над сенсом життя, над власною долею й батьківщини. Потрібно тільки пам'ятати, що «в ріднім краї навіть дим солодкий та коханий». І немає на світі іншої країни, а рідна земля і в жмені мила, і кожна травинка свій корінь має. Саме тому треба творити щастя на своїй прабатьківській землі.

Головна думка твору – це віра в те, що після чорної життєвої смуги настане біла (батько повернеться і буде свято).

Система образів: хлопець Івась, мати, дід, вчителі, директор Андрій Семенович. Образ Івася – образ хлопчика-школяра, який тяжко переживає повоєнний час, чекає батька й вірить, що з ним усе буде гаразд. Образ діда – це образ цілого народу, який пережив страшне лихо війни, він хоче власною працею заробляти собі та своїй родині добробут, налаштовує людей на краще майбутнє і вчить не забувати власну історію.

Укладач: Бабой О. В., учитель української мови та літератури МОЗ «ТСШ № 9».

7 клас МОЄ КРЕДО

Рік написання: 2008.

Жанр: громадянська лірика.

Тема: зображення стану душі поета.

Ідея: заклик берегти рідну мову, прославляти рідний край.

Основна думка: завдання поета – писати рідною мовою і прославляти рідний край, його людей.

Художні засоби

Епітети: рідний народ; мудрі словники; найкращі слова;

метафора: стан душі водив пером;

звертання: о краю мій, мій краю.

СТАРА КУЗНЯ

Рік написання: 2008.

Жанр: громадянська лірика.

Тема: зображення праці ковалів.

Ідея: усвідомлення величчї праці людини.

Основна думка: праця завжди возвеличує людину.

Художні засоби

Епітети: стара кузня; спека пекельна; дзвін веселий; іскри яскраві;

метафори: дзвенів молоток; гунав молот;

порівняння: метал, як вугілля, горів; б'є у грудях мені, наче молот.

8 клас

РОЗЛУЧЕННЯ

Рік написання: 2008.

Жанр: інтимна лірика.

Тема: зображення від'їзду листоноші Мотрони у чужий край.

Ідея: уславлення сили любові до рідного дому, краю.

Основна думка: з рідним краєм пов'язані найтепліші спогади людини; «потягне рано, а чи пізно, до рідних місць, де ти родивсь».

Художні засоби

Епітети: рідних місць, гніздечко рідне, віконечка ясенькі;

порівняння: тополі, мов почесна варта;

метафора: сяло сонечко раденько, час летить, хатина сиротиною стоїть;

поетичне звертання: моє гніздечко рідне, ой грубочко, рідна Батьківщино;

риторичне питання: кого ж тепер ти будеш гріти?

Художні деталі

Психологічні: мовила крізь сльози; наплачемось, сумні й гіркі її слова, плакав люд; то розведе вона руками, а то заломить їх угорі;

зорові: ой грубочко, моя ж ти біла;

слухові: завелась машина, все затихло, чути було, як голосить; із хати плач той долинав.

Про твір: головна героїня поеми Володимира Пояти «Розлучення» – листоноша Мотрона із села Ковбасна. На старість років «прийшлося їй хату покидати і від'їжджати в чужий край». Автор використовує такий вид фольклору слов'янських народів, як голосіння. І не випадково, адже голосіння виконують у зв'язку з майбутньою розлукою, переважно під час похоронного чи поминального обрядів. І Мотрона голосить, бо впевнена, що більше ніколи не повернеться до рідного села, її слова пройняті надзвичайним сумом і гіркотою:

Прощай, моє гніздечко рідне!

О, Боже! Чом я ще жива?

А ви, віконечка ясенькі,

Я вимивала вас не раз...

Застосовуючи народнопоетичні засоби (пестливі слова у функції звертання: *гніздечко, віконечка, хатонька, грубочка*; епітети: *гніздечко рідне, віконечка ясненькі, грубочка біла*), художні деталі (психологічні: *мовила крізь сльози, наплачемся*; слухові: *завелась машина, чути було, як голосить, все затихло*; зорові: *ой грубочко, моя ж ти біла*) авторові вдалося створити неперевершений образ Батьківщини.

СЕРЦЕ МАТЕРИНСЬКЕ

Рік написання: 2008.

Жанр: інтимна лірика.

Тема: зображення складної долі матері, яка одна виховувала свою дитину.

Ідея: возвеличення любові матері до рідної дитини.

Основна думка: матір завжди хвилюватиметься за долю своєї дитини й переживатиме разом з нею злети і падіння, але смерть дитини пережити неможливо.

Художні засоби

Епітети: доленька гірка; час лихий; гірка туга; малий садочок;

порівняння: одного сина мала мати, як сонце в небі, був один; син, мов той дубочок;

метафори: недоля відступила; біль згинув; доля берегла.

Сюжет: Дія розгортається у повоєнні роки у невеличкому селі. Матір одна виховувала свого сина Володю. Нелегким було їхнє життя: жили у старій хатинці, часто голодували. Минав час, син підростав, закінчив школу, почав працювати у колгоспі та став надією матері на краще життя. Але ось прийшла повістка – і син пішов до армії. Усе село проводжало Володю. Син переконував матір, що швидко повернеться, збудує нову хату, одружиться, але він загинув. Мати не змогла пережити важку втрату і померла.

Композиція твору

Експозиція: знайомство з головною героїнею твору, її життям;

зав'язка: сина Володю забирають в армію;

кульмінація: син загинув «при исполненні долга»;

розв'язка: смерть матері.

9 клас

МОЯ КОЛИСКА

Рік написання: 2007.

Жанр: інтимно-пейзажна лірика.

Тема: зображення любові митця до рідного краю.

Ідея: заклик любити рідний край; прагнення поета зберегти любов до батьківщини через усе життя.

Основна думка: любов до рідного краю возвеличує людину, дає наснагу покращувати добробут рідної землі.

Художні засоби

Епітети: весняний день; Дністер старий; солодкий, ніжний племінь; вірна дружба; чорна зрада; рідна сторона;

порівняння: тебе як матір я цілую; як мати, в мене ти одна;

метафори:

– *за функцією:* весняний день благословивсь; сонце щедро сяє; траву стелила земля-мати; журавель пригощав водою, соловей учив співати;

– *за звучанням:* шепіт хвиль Дністра; покликав шум дібров;

– *за враженням, що його справляє предмет:* місяць серце хвилював; насагу серцю край мій дав; край силу давав;

метонімія: української співали.

У СВЯТВЕЧІР

Рік написання: 2005.

Жанр: інтимна лірика.

Тема: спогади ліричного героя про рідну матір.

Ідея: уславлення любові ліричного героя до матері, який у своїх спогадах порівнює її образ з рідним краєм.

Основна думка: образ рідної матері супроводжуватиме людину все життя.

Художні засоби

Епітети: зоря вечорова; час праждниковий; старенькі плечі; жалібний погляд; засніжена хата; місячне сяйво; безлюдне село; рідне, далеке вікно;

метафори: зажеври сум; затьмарять спогади; хата стоїть сиротою; свято дивиться.

ЖОРЖИНИ

Рік написання: 2008.

Жанр: інтимна лірика.

Тема: зображення почуття кохання через образ червоних жоржин.

Ідея: возвеличення сили кохання.

Основна думка: кохання можна проявляти по-різному.

Художні засоби

Епітети: червоні, пишні жоржини; нічка місячна;

метафори: серце весело заб'ється.

10 клас

ПОЛЬОВА СТЕЖИНА

Рік написання: 2008.

Жанр: інтимно-пейзажна лірика.

Тема: зображення світлого почуття любові через змалювання природи рідного краю.

Ідея: возвеличення сили кохання.

Основна думка: любов живе у наших серцях навіть через спогади.

Художні засоби

Епітети: золота пшениця; стебла теплі, золоті; квіти синьоокі;

метафори: ніжки цілували; руки обіймали; хвилі пливли, вітерець грався, дні відлетіли;

порівняння: стежина в'ється, мов ручай.

СПВАЙ, МОЯ ЛІРО

Рік написання: 2006

Жанр: інтимна лірика.

Тема: зображення творчого натхнення поета.

Ідея: возвеличення натхнення поета, яке є засобом творчої праці.

Основна думка: натхнення поета є провідником поетичної творчості.

Художні засоби

Епітети: душа ніжна й чутлива; туга важка; світ широкий; рідна земля;

метафори: туга лягає на серце; шумить людське море; душі ідуть;

порівняння: шумить людське море, як рій кругом мене;

звертання: моя ліро.

ЧИ ВИ БАЧИЛИ ЩЕ ЩОСЬ СУМНІШЕ...

Рік написання: 2005.

Жанр: інтимна лірика.

Тема: зображення переживань ліричного героя про покинуте рідне село.

Ідея: уславлення любові до Батьківщини, рідного краю.

Основна думка: рідний край на все життя залишається в серці людини.

Художні засоби

Епітети: рідне село, злая доля, хата сумна, з світів непривітних.

порівняння: село, немов кладовище; хата, ніби склеп; хати, мов старці у лахмітті; зорі, як сльози; рознесла, як листочки осінні.

Художні деталі:

Зорові: усі вікна забиті, пролітають лелеки.

психологічні: уже багато хто з них в домовині.

ОЙ ПОСЮ ОГІРОЧКИ...

Рік написання: 2007.

Жанр: громадянська лірика.

Тема: спогади ліричного героя про важку долю жінки, чоловік якої загинув на війні.

Ідея: утвердження невмирущості українського народу, вміння вистояти у найскладніші часи.

Основна думка: війна завжди приносить лихо і страждання.

Художні засоби

Епітет: сумні зорі;

метафори: світить вогник, війна пройшла, місяць заховавсь, ізвор плакав.

Художні деталі:

Зорові: річка в вербах у долині, все вкрилося сніжним покривалом.

психологічні: серце рвала пісня, ішов сумний я, невеселий; сумні зорі.

11 клас

СЕЛО МОЄ РІДНЕ – РОКИ МОЛОДІЇ

Рік написання: 2008.

Жанр: інтимна лірика.

Тема: спогади ліричного героя про рідний край.

Ідея: возвеличення любові до рідного краю.

Основна думка: батьківщина, рідне село, батьки завжди житимуть у серці людини.

Художні засоби

Епітети: село рідне, роки молодії; райдужні мрії, вранішні роси, білі хати; тихі вулиці, милі стежинки;

метафори: хата хустину підняла; тополі шепочуть молитву; серце стискається; село не стрічає.

ВЕДМЕДИЦЯ НЕБОМ ІДЕ...

Рік написання: 2008.

Жанр: інтимно-пейзажна лірика.

Тема: зображення нерозділеного почуття любові через опис зоряної ночі.

Ідея: возвеличення сили кохання.

Основна думка: кохання змінює людину, дарує радість, але буває так, що кохання може бути нерозділеним, і тоді в житті людини воно стає справжнім випробуванням.

Художні засоби

Метафори: ведмедиця небом іде; ведмедиця зірки ховає; ніченька літня спливає;

порівняння: сльозинка, мов зірочка сяє.

ЧОМУ НІЧ ЦЯ ЯСНА...

Рік написання: 1956.

Жанр: інтимна лірика.

Тема: зображення переживань ліричного героя, який ще не зустрів своє справжнє кохання.

Ідея: возвеличення почуття любові.

Основна думка: кожна людина мріє про справжнє кохання.

Художні засоби

Епітети: серденько молоде; ніжна, солодка струна; світла печаль; серце самотнє;

метафори: ніч бентежить; ніченька навіє; печаль душу огорне;
оксиморон: світла печаль.

МОЇЙ ДРУЖИНІ

Рік написання: 2008.

Жанр: інтимна лірика.

Тема: зображення сили любові до дружини.

Ідея: возвеличення сили кохання.

Основна думка: справжня любов є одвічною рушійною силою життя.

Художні засоби

Епітети: холодна, німа вишина;

порівняння: ночі, мов дні золоті;

звертання: моя зоре; моя ти ранкова зоря й вечорова.

ВІДЛІТАЮТЬ РОКИ...

Рік написання: 2009.

Жанр: інтимна лірика.

Тема: роздуми про швидкоплинність життя.

Ідея: утвердження думки про те, що час неможливо повернути, але спогади завжди житимуть у нашій пам'яті.

Основна думка: потрібно цінувати кожну хвилину життя.

Художні засоби

Епітети: птиці прудкокрилі; неосяжна даль; глибокі зморшки; тумани сиві;

метафори: відлітають роки; метілі огортають серце; зморшки пролягли; тумани вкрили;

порівняння: роки – птиці прудкокрилі; журавлями в небі роки відлітають, як осіннє листя вітер їх несе.

ПОКИДАЮТЬ ДРУЗІ...

Рік написання: 2009.

Жанр: філософська лірика.

Тема: переживання ліричного героя про те, що людина не вічна.

Ідея: утвердження думки про те, що людина залишає свій слід на землі, і ми повинні пам'ятати про своїх рідних та друзів.

Основна думка: життя – як мить, але спогади завжди житимуть у наших серцях.

Художні засоби

Епітети: росянистий слід;

метафори: забринить сльоза; слід пропадає;

порівняння: життя – як мить, як димок цигарки; слід пропадає як в траві роса.

Укладач: І.О. Бронич, учитель української мови та літератури ДОЗ «РУТЛ-К»

ВІТАЛІЙ ДМИТРОВИЧ САЙНЧИН (1942)

«Рибницький кобзар» – так називають Віталія Сайнчина, одного з придністровських письменників. Свої вірші він пише українською та російською мовами.

Народився в селі Тимкове Кодимського району Одеської області 5 грудня 1942 року в сім'ї звичайних колгоспників – Ганни Терентіївни та Дмитра Савовича. Батько – фронтовик, брав участь також у боях за звільнення міста Рибниці від німецько-фашистських загарбників. Навчався Віталій Сайнчин у Тимківській середній школі, потім вступив до технікуму механізації міста Котовськ. Далі – служба у армії. Після армії працював спеціалістом і організатором сільськогосподарського виробництва. Головним інженером Віталій Дмитрович пропрацював 3 роки у Рибницькому районі, потім 5 років – на Батьківщині, далі – у Резинському районі. Один рік поет прожив у місті Великі Луки, де відкрився його артистичний дар. У місцевому драмтеатрі він брав участь у спектаклях, в яких неодноразово зіграв серйозні ролі. З 1990 року сім'я переїхала до міста Рибниця, де і проживає дотепер. Деякий час брав участь у самодіяльності рибницького музичного ансамблю «Барвінок». Одружений, має сина.

Віталій Сайнчин однаково добре пише російською та українською мовами. Мати з дитинства прищеплювала майбутньому письменникові любов до художнього слова, читаючи твори Шевченка, які на той час вважалися народними. Тому й зрозуміло, що любов до віршів пробудилася рано. Найулюбленішим заняттям у дитинстві було читання книг у бібліотеці. По-справжньому зворушила малого хлопчика книга віршів С. Єсеніна, яку бібліотекар одного разу поклала перед ним на стіл.

Свій перший вірш про красу природи Віталій написав ще у 5 класі. Цей вірш був навіть надрукований у місцевій газеті «Колгоспник Кодимщини». Автор відповідально ставиться до своєї творчості. Першим слухачем і суворим редактором його творів є дружина, Зінаїда Миколаївна, з якою письменник познайомився ще у першому класі та більше не розлучався. Лірика Віталія Дмитровича жанрово різноманітна. У його творчості є вірші на пейзажну, любовну, філософську та громадянську тематику, пише автор серйозні та гумористичні твори.

У 2004 році письменник став лауреатом Республіканського конкурсу «Поэт ликующего мая», у 2005 році – дипломантом Республіканського конкурсу «Родное Приднестровье». Його твори надруковані в багатьох придністровських виданнях: «Антологии современной литературы Приднестровья», у альманахах «Литературное Приднестровье»,

«Литературная Рыбница», «Открытые кавычки», республіканських газетах «Гомін», «Придністровье», районній газеті «Новости». Надруковано три збірки: одна російською мовою («Стихи») та дві українською («На бистрині життя» й «Українська хата»).

У зв'язку з тим, що поет багато переїжджав, більша частина його творів загубилася. Тому вірші, які ввійшли до збірок, – це творчість за останні 20 років.

Віталій Сайнчин є членом Спілки письменників Придністров'я.

МОЄ СЕЛО

«Вірте в майбутнє, але не забувайте,
де ви народилися й кому ви зобов'язані»

В. Сайнчин

Село для придністровського поета Віталія Сайнчина має велике значення, бо це – берег дитинства, невичерпне духовне джерело, яке є Музою для автора. Поет народився в селі, провів там своє дитинство, юність. Також після армії автор вірша багато часу працював у селі, зокрема й на території сучасного Придністров'я. У багатьох його віршах звучить мотив любові до рідного краю, а також до нашого краю, де він прожив майже половину життя і теж вважає рідним.

Жанр: громадянсько-пейзажна лірика.

Тема: зображення краси рідного села.

Ідея: ушлявлення любові до села, до його краси.

Художні засоби

Епітети: буйним цвітом, оксамитові трави, босоноге дитинство, зацілована юність;

порівняння: дитинство промайнуло, як мить; зацілована юність, наче неба блакить;

уособлення: стоїть село, осінь стоїть під вікном;

метафора: журавлі відлітають в небо синім ключем;

перифраз: срібло (сивина);

інверсія: стоїть село, не стрічав я;

повтори (рефрен): рідне село та придністровське село;

риторичне звертання: наше рідне село, придністровське село.

Сюжет і композиція твору

Вірш складається із 4 строф по 4 рядки (катрен). Кожна строфа має закінчену думку. Вірш має філософський підтекст. Так, у першій строфі ми бачимо село, яке розквітає навесні. Весна – пора року, коли природа оживає та розквітає у всій своїй красі (як початок життя на Землі). А у другій строфі спогади про дитинство та юність людини, які пройшли в такому селі. У третій строфі автор говорить про те, що вже під вікном осінь, а далі, як паралель, людина в роках, бо вже посивіли скроні. Між цими рядками пригадуються журавлі, що відлітають у небо. Вони, як символ людських років, що вже теж пролетіли. В останній строфі недаремно пригадується материнська любов, яка

охороняє людину все життя. Тому, скільки б часу не минуло, ми знову й знову (хоч у гості) повертаємось до рідних місць. Провідний мотив вірша відбивається вже в назві твору.

Ліричний герой. Настрій твору.

В образі ліричного герою виступає сам автор і кожна людина, яка народилася в селі та свого часу покинула його. Кожна строфа твору пронизана любов'ю до села, до Батьківщини.

Рима, засоби римування

Віршовий розмір – анапест, з парним римуванням, чоловіча рима.

НЕ ПОВЕРТАЙТЕСЬ...

«Україна – це ностальгія,
ностальгія про своє дитинство,
про своїх батьків, особливо про маму».

В. Сайнчин.

Так сталося в житті, що Віталій Дмитрович проживає не на Батьківщині. Але часто приїжджав у гості до батьків, коли вони були живими. Щороку він відвідує рідне село, хоча вже й «ніхто біля воріт не зустрічає». Після одного з таких відвідувань рідного села і написав цей вірш.

Жанр: громадянська лірика.

Тема: зображення любові до Батьківщини.

Ідея: уславлення пам'яті про рідні місця.

Художні засоби

Епітети: старі дороги, старенька хата, довгождану весну;

порівняння: мов сирота, старенька хата; і, ніби перед нами винуваті, віконця журно дивляться у світ;

усоблення: віконця дивляться, пройшло життя, хата стоїть;

повтор (епіфора): у першому й останньому стовпчиках «Нічого це, крім болю, не дає»;

інверсія: стоїть хата, опадає цвіт;

перифраз: старі дороги;

оксиморон: бентежна тиша.

Сюжет і композиція твору

Вірш складається із 4 строф по 4 рядки (катрен). В основі змісту – монолог-роздум автора, який передає його почуття. Композиційно вірш можна розділити на 2 частини: у першій та останній строфі показані міркування автора про те, що повернення на Батьківщину приносить біль. А у другій та третій строфі розповідається про те, чому саме це відбувається. Провідний мотив вірша відбивається вже у назві твору.

Рима, засоби римування

Віршовий розмір – ямб, з перехресним римуванням, є чоловіча та жіноча рима.

ПРИ ДОЛИНИ

Місце народження одного з найцікавіших і найулюбленіших поетів Придністров'я Віталія Сайнчина – тихе мальовниче українське село Тимкове Кодимського району. Саме там майбутній поет увібрав любов до рідних ланів і верб, до криниць із живою водою та милозвучною мовою. У його творчості багато творів присвячено саме красі природи. А поетичні пейзажі сповнені зоровими деталями настільки, що неможливо не уявити картину описуваного.

Жанр: пейзажна лірика.

Тема: зображення життя калини та бузку протягом року.

Ідея: утвердження думки про плинність життя.

Художні засоби

Епітети: замріяним ставком, білосніжної зими, довгождану весну, зоряній весні, буйнім розмаїтті;

порівняння: промайнуло літо тепле, наче мить; той бузок під снігом наче і не був;

уособлення: попрощалась осінь, все прокидається від сну;

метафора: попрощалась осінь криком журавлів, березневим соком гілля налилось, бузок кольором рожевим спалахнув;

персоніфікація: вся калинонька у білому цвіту, нареченої накинула фату;

антитеза: білий сніг червоні ягоди накрив;

інверсія: вітами зеленими, кольором рожевим.

Сюжет і композиція твору

Вірш не поділений на строфи, складається із 26 рядків. В основі змісту вірша – життя калини та бузку, які зустрічають кожен пору року, разом проживають свій вік – від літа до літа. Провідний мотив вірша відбивається в ідеї твору. В останньому рядку наводиться висновок до поданого твору. Часовий простір відбитий цікаво: від літа до літа.

Ліричний герой. Настрій твору

В образі ліричних героїв твору виступають калина та бузок. Їх можна порівняти з людьми («Ніжно вітами зеленими сплелись»). Настрій твору змінюється відповідно до часу року: літо – насолода життям, осінь – сум, зима – очікування, весна – радість.

Рима, засоби римування

Віршовий розмір – хорей, з парним римуванням, чоловіча рима.

Укладач: Сидорова О.В., учитель української мови та літератури МОЗ «ТСШ № 2».

СПЕКА

Рідний край... Милый, неповторний. Як гарно навкруги в середині літа! Все помічає око: падає засохлий лист з тополі, материнка засихає цвітом, в'яне горобина, опустила кетяги калина. Земля чекає дощу: щоб землю окропити, щоб зерном колосся налилося, щоб вологи поле напилосся, щоб був

щедрий урожай. Поет любить природу свого рідного краю, він спостерігає за природними змінами.

Жанр: пейзажна лірика.

Тема: зображення спекотного дня.

Ідея: утвердження значення балансу між природними явищами.

Основна думка: природа оживає від дощу.

Композиція твору

Поданий вірш поділяється на дві частини. Спочатку автор описує, як природа страждає без вологи: падає засохлий лист з тополі, материнка засихає, в'яне горобина, опустила кетяги калина. У другій частині твору поет каже, що є ще надія на дощик, щоб він землю окропив, спеку з полів змив, щоб напоїв колосся, щоб родився щедрий урожай.

Думки та почуття під час читання змінюються. Спочатку віє смутком, далі ліричний герой надає оптимістичну надію та радість на дощик, що все вмиє.

Художні засоби

Епітети: чисте поле, степ широкий;

метафори: материнка засихає цвітом самотнім, опустила кетяги калина, теплиться надія, лани шуміли з краю в край.

Уособлення: дощик землю окропив, жагучу спеку змив, щоб поле напилося.

Рима, засоби римування

Віршовий розмір – хорей, з парним римуванням, здебільшого жіноча рима, але двічі зустрічається чоловіча.

ЖУРАВКА

У творі поет розказав про кінець осені, про те, як пташки відлітають у вирій, а журавка не може з усіма летіти, бо в неї переламане крило. Самотньо пташка зустріне зиму за селом, буде чекати ранньої весни, виглядатиме своїх родичів.

Тема: зображення журавки з переламаним крилом, що не може полетіти у вирій та змушена самотньо зимувати.

Ідея: співчуття журавці.

Композиція твору

Вірш можна поділити на дві частини: у перших шести рядках поет показав картину пізньої осені, як клин піднявся летіти у вирій. Це закономірність у природі, тому настрої спокійний. У наступних рядках зображено бідну журавку, що залишиться самотньо зимувати, бо має переламане крило. Шкода пташку. Настрої вірша сумний. Автор співчуває їй.

Художні засоби

Метафори: клин піднявся на крило, небес холодна синь;

уособлення: спізнела осінь, іній трави покрива;

епітети: снігових долин, холодну синь, тривожні і короткі сни, ранньої весни.

Рима, засоби римування

Віршовий розмір – ямб, з парним римуванням, чоловіча рима.

ПОДИХИ ВЕСНИ

Рідний край наймиліший, найрідніший. У поезії поет показав красу першого подиху весни, коли ще гуляє віхола, лежить ковдра зимова. Але сонечко світить яскравіше та небо частіше голубіє. Митець наче насолоджується очікуванням весни, чекає, коли все прокинеться навкруги. Ось-ось прийде красуня-весна, бо вже дні прибавляють світла потрохи та ночі коротшають. А ще вітають нас перші квіти ранньої весни – проліски.

Жанр: пейзажна лірика.

Тема: показ перших подихів весни.

Ідея: уславлення приходу весни.

Основна думка: весна пробуджує природу.

Композиція твору

Перші два рядки твору показують картину холодної сніжної зими: віхола всюди гуляє, все вві сні під ковдрою зими. Від цієї картини віє спокоєм. У наступних рядках поет зобразив перші прояви жаданої весни: сонячне проміння яскравіє, небо частіше голубіє, дні прибавляють світла, ночі коротшають, з'явилися перші весняні квіти. І на душі теплиться надія та радість очікуваної весни і тепла, радість нового життя.

Художні засоби

Епітет: рання весна;

метафори: дні потрохи світла прибавляють, в дзеркалі неба лежить земля, весняний неспокій, сонячне проміння падає на поля;

уособлення: пробіжать сніги, віхола гуляє, проліски з-під снігу нас вітають.

Рима, засоби римування

Віршовий розмір – хорей, з перехресним римуванням, перехресно йдуть чоловіча та жіноча рими.

Укладач: Арнаут І.І., учитель української мови та літератури МОЗ «ТСШ № 2».

ЛАРИСА МИКОЛАЇВНА СТОЙЛОВА

(1953)

Народилася 8 червня 1953 року в місті Бендери. Дитинство пройшло в цьому ж місті, в якому жили батьки та рідні поетеси.

Після закінчення Бендерської школи № 2 вступила до Кишинівського державного інституту мистецтв імені Г. Музическу на культурно-просвітницький факультет.

Вірші почала писати з раннього дитинства. Перші поетичні рядки з'явилися,

коли Ларисі Миколаївні було вісім років. Поетеса з теплом згадує вчительку, яка дала путівку у творче життя. Перший вірш «Мы – за мир!» (всього чотири рядки) – кредо життя Лариси Миколаївни Стойлової.

Після закінчення інституту працювала у сфері культури, освіти та журналістики. Писала вірші за покликанням серця. Серйозно зайнялась творчістю, коли працювала у сфері журналістики.

Вступає в Дністровське літературне об'єднання «Парус» в 2003 році. Цього ж року завойовує Гран-прі в республіканському конкурсі «Поэт ликующего мая». 2004 року вийшла у світ збірка її віршів «Літера». 2010 року отримала I премію в розділі «Література» в конкурсі, присвяченому 20-річчю ПМР.

Провідні мотиви творчості – любов до рідного краю, єднання людини з природою, тема кохання, історія народу, тема моралі та творчої праці. Пробує себе в різних жанрах. Стойлова Л.М. є автором оповідань («Надо жить», «Последний праздник» та ін.), пише казки («Фея»), п'єси («Под крылом ангела»). Її проза – чарівний світ душі, який не залишає нікого байдужим.

Лариса Миколаївна – тонкий лірик, авторка прекрасних віршів, ніжних, чаруючих («Рождество», «Грохотал весенний гром», «Август», «Ночь» та ін.)

Творчість письменниці не розмежовується на інтимну та громадянську, настільки тісно переплелися особисте та суспільне, настільки органічно вживлені в художнє полотно.

Поетеса відтворює плинність часу, кожної миті, яку благословляє.

Лариса Стойлова – справжній майстер художнього світу. Вона філософськи осмислює коло життєвих проблем, розкриває найсуттєвіші почуття людини, її неповторність і вічність.

Займається громадською роботою, бере участь у літературних вечорах і очолює Дністровський відділ СПП (Спілка письменників Придністров'я).

ФЕЯ

Жанр: чарівна казка.

Тема: показ боротьби добра та зла.

Ідея: уславлення доброти.

Основна думка: тільки через добро народжується мрія. Будують місто мрії тільки люди-романтики. Якщо зникає мрія, панує зло, і в серця входять образа, заздрість, злість. Зникає прекрасне.

Герої казки:

головні: два брати-чарівники (старший та молодший брат); дівчинка Агнія (Фея);

другорядні: хлопчики, бабусі та дідусі.

Характеристика героїв:

Старший брат-чарівник – уособлення зла. Очі були чорні, як ніч.

Молодший брат-чарівник – уособлення добра. Очі були блакитні, як ясне небо.

Дівчинка Агнія – мрійлива, добра, духовно багата, із щирою душею.

Образи-символи: Ворона, рослини, веселка, стихії (дощ, грім, блискавка).

Сюжет: у казці розповідається, як зустрілися два брати та між ними розв'язалася суперечка, хто з них сильніший. Старший брат-чарівник говорив, що тільки сила може покорити світ. Молодший брат-чарівник мріяв збудувати машину, яка приборкає стихію, а для цього потрібні люди-романтики. Тільки людина може збудувати місто, в якому кожен камінець – частинка серця.

Старший брат заважав будувати місто. Він потрусив над великим зарослим пустищем мішечком з насінням розбрату, образи, заздрості та пхикання. Помчав на інший край світу, а замість себе залишив стару ворону. Молодший брат зібрав валізу й покинув місто. Перед від'їздом чарівник зайшов у будинок, там він побачив дівчинку, яка грала на фортепіано. Звали її Агнія. Чарівник назвав її Феєю. Загадав їй бажання, щоб вона виходила на пустище за будинком і зривала шкідливі паростки, від яких може загинути місто мрії. Після цього чарівник зник.

Дівчинка підняла подушку й побачила справжню чарівну паличку. Вона хотіла поділитися новиною із хлопчиками та дівчатками, які гралися на вулиці, але в долоні нічого не було. Діти прозвали її Феєю та перестали з нею гратися. У неї з'явилися друзі: собачка Булька, ящірка з блакитними очима та різні рослини. Дівчинка згадала слова чарівника й щодня полола бур'ян. Вона вірила, що може вселити в людські серця добро. Але її образили, назвали божевільною. Вона звернулася до палички, і всі побачили, як дівчинка піднімається веселкою в небо.

Тієї ночі вся ця історія від самого початку до кінця приснилася відразу всім дітям містечка. Вони почали полоти бур'ян зла. Коли ж у небі з'являлася веселка, діти чекали Агнію. Справжні Феї дуже добрі, вони прощають зло, і Агнія обов'язково повернеться. Бабусі загадково посміхалися і говорили: «Все може бути!».

ОСТАННЄ СВЯТО

Літературний рід: епос.

Жанр: оповідання.

Тема: спогади про війну закарбовані на все життя.

Ідея: уславлення мужності народу в боротьбі із фашизмом.

Основна думка: День Перемоги – це свято на все життя.

Проблематика:

– людина і війна; – батьки та діти; – родинні стосунки;

– сила характеру; – любов до праці; – любов до рідного краю.

Герої оповідання: дідусь-ветеран, син Сашко, донька, бабця.

Час дії: життя старого ветерана після Великої Вітчизняної війни. Спогади. Останнє Свято Перемоги старого бійця.

Композиція твору

Зачин: старий дідусь у лікарні.

Основна частина: важка хвороба, повернення додому. Піклування рідних та спогади життя.

Кінцівка: останнє свято в житті ветерана.

Сюжет

В оповіданні розповідається про те, як старий дідусь перебуває в лікарні. Бажання повернутися додому. Важка хвороба не відпускає старого. Діти піклуються про батька. Опис характеру героя та спогади про життя: Велика Вітчизняна війна, важкі повоєнні роки, наполеглива праця. Дочекався останнього свята – Дня Перемоги. Смерть героя.

План (зразок):

1. Дідусь у лікарні.
2. Спогади про рідну оселю.
3. Діти піклуються про батька.
4. Хвороба не покидає старого ветерана.
5. Спогади про життя.
6. Останнє свято.
7. Смерть ветерана.

Укладачі: Вартік О.П., Маслова І.А., учителі української мови та літератури МОЗ «ТСШ № 9 ім. С.О. Крупко».

ЛЮДМИЛА ВАСИЛІВНА СТРЕМЕНОВСЬКА (1966)

Людмила Василівна Стременовська – відома рибницька поетеса. Її творчість, безумовно, є зразком поезії, що бере свої витоки із народнопоетичної скарбниці українського народу, напоєна піснею матері, милозвучністю живого українського слова, вражаючою красою навколишнього світу й довершена надзвичайно чутливою до стихійності життя душею самотньої поетеси.

Народилася Людмила Василівна Поліщук 4 червня 1966 року в селі Обжиле Балтського району Одеської області. Її батьками були Шестопад Василь Андрійович та Поліщук Ксенія Макарівна. Подружнє життя батьків не склалося. Окрім Люди, у матері був син Сергій від попереднього шлюбу, старший за дочку на 12 років. Батько згодом одружився вдруге, тому по лінії тата у поетеси також є брат – Шестопад Петро Васильович.

Люда росла кмітливою дівчинкою. Навчання давалося їй доволі легко. Найбільшим її захопленням було малювання. До того ж малювати любила

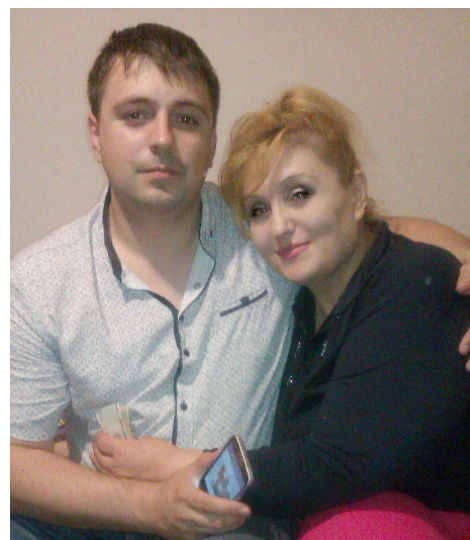
і найкраща подруга дівчини Інна Поклонська, завдяки впливу якої Людмила навчилася бачити красу у звичних речах. Саме так народилася її мрія після закінчення школи вступити до художнього училища м. Львова. Однак, коли дівчина закінчувала 10-й клас, раптово померла її матір, і звичну дійсність майбутньої літераторки в одну мить було перевернуто з ніг на голову.

Сироту забирає до себе на виховання Іннина мама – Алла Гаврилівна Зеленкіна. Інна на той час навчалася у медичному училищі, однак Алла Гаврилівна робила усе, аби Люда не відчувала себе непотрібною чи самотньою. Донині Інна та її матір залишаються для неї рідними людьми. Поетеса, згадуючи дитинство та юність, із теплотою каже: *«Інна і тітка Алла мене підтримують усе життя. Мій син, мій онук і вони – найдорожчі люди для мене. Вони мешкають на Україні у Балтському районі. Проте ми не можемо і дня прожити, аби не зв'язатися з Інною. Вона стала для мене сестрою».*

Після закінчення школи Людмила Василівна вступає до Одеського технічного училища № 10, яке займалося підготовкою спеціалістів для Одеського заводу опорів. Приблизно в цей же час вона зустрічає свого майбутнього чоловіка Миколу Стременовського, який щойно повернувся зі служби. 16 вересня 1984 року молоді закохані побралися.

Попрямувавши за чоловіком на комсомольське будівництво ММЗ, Людмила Василівна опиняється в м. Рибниці. Оскільки чоловік служив у Афганістані, молоде подружжя досить швидко отримало квартиру. 22 червня 1985 року у них народжується син – Дмитро.

Спочатку Стременовська влаштувалася на фабрику нетканих матеріалів комірником, потім перейшла на Рибницьку нафтобазу оператором АЗС, де пропрацювала 15 років. Паралельно Людмила Василівна навчалася на заочному відділенні юридичного факультету Слов'янського університету в м. Кишинів, де згодом захистила ліцензіат.

Покинувши роботу на нафтобазі, поетеса влаштувалася до республіканської газети «Гомін», редакція якої тоді розташовувалася у м. Рибниці: спочатку редактором кореспондентського відділу, потім перекладачем. Проте, керуючись матеріальними мотивами, в 2008 році повертається на колишнє місце роботи. На ММЗ в Управлінні ремонтів до весни 2020 року вона була техніком з підготовки виробництва. На жаль, у квітні 2020 року через судинне захворювання та проблеми із кровообігом

Людмила Василівна отримала II групу інвалідності. Нині її найбільшою гордістю та любов'ю, окрім сина, є улюблений онучок Олексій, який народився 29 серпня 2012 року. А серед численних талантів поетеси – ліплення та живопис.

Поетична творчість

Свій творчий шлях поетеса розпочинає на сторінках газети «Гомін». Саме тут уперше, 12 жовтня 1993 року, побачив світ віночок її поезій із власними ілюстраціями. Як згадує сама літераторка, писати вона почала під впливом віршів своєї колеги, рибницької поетеси Ніни Олексіївни Михайлової. Перший свій вірш Людмила Василівна написала саме про неї ще в далекому 1992 році. Окрім того, авторка зачитується поезіями тираспольської поетеси Ніни Коваленко та знаних придністровських поетів – Олександра Орлова й Марини Сичової, а також є шанувальницею творчості таких відомих майстрів слова української літератури, як Микола Вінграновський та Віра Кухарук.

У 2005 році Людмила Василівна розлучилася з чоловіком. Та якщо її подружнє життя завершилось, то у її творчому житті це був лише початок. 2009 року вірші поетеси включають до шкільної навчальної програми ПМР. До того ж, твори авторки активно друкуються в альманасі «Литературное Приднестровье».

З 15 травня 2015 року вона є дійсним членом Української асоціації письменників. Останнім часом через незадовільний стан здоров'я літераторка не може особисто приїздити на письменницькі зібрання у м. Львові. Тому її інтереси в Асоціації представляє чудовий художник, яким написано понад 2800 картин, Георгій Олександрович Ємелін. Саме він розкрив Людмилі Василівні важливі нюанси у галузі живопису, оскільки повноцінну мистецьку освіту їй так і не вдалося здобути.

Попри те, що мрія майстрині слова стати професійною художницею так і не здійснилася, її творча скарбничка багата на безліч вражаючих картин, написаних з уяви. І найголовніше, що письменниця не втрачає надії в найближчому майбутньому влаштувати повноцінну виставку своїх робіт.

Також Людмила Стременовська є членом рибницького літературного об'єднання «Джерело» і постійно друкується у його щомісячному журналі «Відкриті лапки». 12 липня 2020 року поетеса стала переможницею поетичного інтернет-конкурсу «Віконце в літо» Міжнародного літературно-художнього альманаху «Сонячне місто». Нині готуються документи, аби рекомендувати її на членство у Спілці письменників ПМР. У творчих планах авторки – видання збірки поезій із власноруч виконаними ілюстраціями. Про те, як створюються вірші, найкраще свідчать слова поетеси: *«Пишучи вірша, єдине за чим слідкую – це за ритмом, щоб не збивався. Але інколи таке трапляється. Допрацьовувати потрібно. Я не люблю писати на задані теми, начебто на замовлення. Пишу тільки те, що йде з душі. Як кажуть, сама собі господиня».*

Отож, творча особистість поетеси пройшла важкий шлях загартування. Незважаючи на різні, інколи трагічні, життєві обставини, завдяки невичерпній наполегливості та невтомній праці, а також завдяки незламному бажанню реалізуватися і відкритися через мистецтво нині ми маємо можливість спостерігати за творчим зростанням неповторної за звучанням поетеси, з тонким відчуттям прекрасного.

Художні обрії поезії Людмили Стременовської вражають своєю багатогранністю. В її творчому доробку знаходимо вірші різного тематичного спрямування:

– *громадянська лірика* («Про тебе, моє Придністров'я», «Рідна хата», «Спомин», «Мальви над тином», «Сьогодні дитинство до мене прийшло уві сні...», «Обжиле», «Що таке село» та ін.);

– *філософська лірика* («Радість життя», «Незмінне», «Йде дівчатко полем», «Реальність», «Доля-доленька», «А я не скорюсь!» та ін.);

– *інтимна лірика* (*інтимно-любовна лірика*: «Коханій», «Люблю тебе», «Збігають дні», «Любий мій» та ін.; *інтимно-родинна лірика*: «Синові», «Тобі, сину», «Онучок», «Ти пам'ятаєш мамину ту синь?», «Матері немає» та ін.);

– *пейзажна лірика* («Лютий», «Закружляла віхола в абрикосах», «Весна», «Синь», «Ранок», «Ходить Літо», «Літечко, привіт», «Мелодія літа», «Не поспішай, Літечко», «Серпень», «Осінь» та ін.).

5 клас

ХОДИТЬ ЛІТО

Жанр: пейзажна лірика.

Тема: показ краси рідної природи влітку.

Ідея: оспівування зв'язку та взаємодії між людським світом і світом природи.

Основна думка: літо – пора відпочинку та праці.

Композиція твору

Структура поезії чітка й логічна, побудована як своєрідний перелік справ, що мають місце у літню пору. Кількість строф – шість. Вірш написано катреном.

Художні засоби

Метафора: кипить робота зранку, лине щебет солов'їний, з сонечком за руку, сметанка молода;

уособлення: ходить Літо, розсіва по травах роси, соком фрукти налива, в'яже у снопи покоси, порятує пташенятко, горобців в пилу скупає, лад в господі наведе, з парубками заспіває, з дітьми череду пасе, водиці в поле принесе;

інверсія: ходить Літо, сметанка молода, щебет солов'їний;

ремнісценція: з парубками заспіває, як мила по воду йде.

Сюжет

У вірші поетеса виводить персоніфікований образ Літа, зосереджується на змалюванні спекотного серпневого періоду жнив та інших сезонних робіт сільських трударів.

Віршовий розмір: хорей.

Римування: перехресне (АБАБ).

Рими: вишиванці – вранці, брилі – селі, пташенятко – горнятко, ката – молода, скупає – заспіває, наведе – йде, села – джерела, пасе – принесе, селі – землі.

6 клас СПОМИН

Жанр: громадянська лірика.

Тема: зображення вічної любові до своєї «малої» батьківщини.

Ідея: уславлення рідного куточка, кола найближчих людей.

Основна думка: і порошок рідної землі – золото.

Сюжет

Вірш «Спомин» – це сформована із приємних фрагментів картина давноминулого дитинства, хвалебна пісня рідному краю, отчому дому, де стіни й ті гріють.

Композиція твору

Поезію побудовано у формі нанизування згадок з минулого ліричної героїні, що мають на меті продемонструвати її тугу за «малою» батьківщиною та значення пам'яті серця, яка попри відстань і навіть крізь час здатна повернути нас у безцінні моменти життя.

Художні засоби

Епітети: тумани сині, білесенька хатина, діброви солов'їні, хлібом свіжим, голос ніжний, молоко парне, гарячі паляниці, яблука червонобокi, джерельну воду;

метафора: живуть тумани; дитинство жило, пило, гойдалось; щастя сміялось;

інверсія: тумани сині, діброви солов'їні, хлібом свіжим, молоко парне, живуть тумани;

анафора: де живуть тумани сині, де діброви солов'їні;

еліпис: на столі – налиті соком яблука червонобокi.

Віршовий розмір: хорей.

Римування: перші чотири рядки пов'язані моноримою (АААА), далі – суміжне римування (ААББ).

Рими: долині – сині – солов'їні – Вкраїні, хатина – біля тину, свіжим – ніжний, сніданку – зранку, дійниці – паляниці, соком – червонобокi, жило – пило, гойдалось – сміялось.

ПТАШИНА

Жанр: громадянська лірика.

Тема: зображення туги за рідним краєм.

Ідея: уславлення зв'язку людини з рідним краєм.

Основна думка: Людина без Вітчизни, як соловей без пісні. В чужий край не залітай, щоб крилечка мати.

Сюжет

Центральним образом поезії є образ пташини, що страждає на чужині. Тут, на далекій землі, на неї чекав лише голод та холод. Вона почувається поневоленою, позбавленою радості життя. Для птахи «краще згинути в рідному полі», аніж жити у місці, де пісня не народжується у серці.

Композиція твору: поезія складається з 16 рядків, написаних катреном.

Художні засоби

Епітети: пісня сонячна, безжалісний голод, літечко красне, черешні розлогі, від нічного дощу, в рідному полі;

метафора: пісня гине, сковує холод, губить голод, уродили черешні, усміхнене літо, розривається серденько;

інверсія: замерзає пташина, пісня сонячна, сковує холод, губить голод, літечко красне, уродили черешні розлогі, тріпочуть крильця, розривається серденько;

алегорія: в образі птахи, яка незважаючи на холод і голод, продовжує боротися за життя, постає узагальнений образ українського народу, заробітчан, що не знайшли свого місця на чужині;

градація: Хочу взяти пташинку, зіграти, повернути усміхнене літо.

Віршовий розмір: анапест.

Римування: суміжне (ААББ).

Рими: пташина – гине, холод – голод, жити – злетіти, красне – рясно, розлогі – вологі, зіграти – літо, злетіти – жити, з болу – полі.

10 клас

МАЛЬВИ НАД ТИНОМ

Жанр: громадянська лірика.

Тема: зображення почуття любові та туги за батьківською домівкою, за рідною стороною.

Ідея: уславлення зв'язку людини з рідним краєм.

Основна думка: всюди на світі добре, а вдома найкраще.

Сюжет

Авторка згадує милі серцю місцини, дорогі деталі дитинства та юності. Подумки вона повертається до рідного села, до батьківського дому, де незважаючи ні на що, на нас чекають, турбуються і моляться за нас.

Композиція твору: вірш складається із п'яти строф, написаних катреном.

Художні засоби

Епітети: зморене сонце, у тихій задумі, в весільнім вінку, в краснім кутку, сіра зозуленька, козацька порода, трави високі, молодість золота, в синюю даль, погляд задумливий;

метафора: сонце за обрій сідає, соловей від кохання зімлів, сонях схилився, зозуленька лічить літа, молодість текла, пилюка спорошує ноги, баштан позлежував боки;

антитеза: де перше знайомство з коханням і з сумом;

анафора: Де зморене сонце за обрій сідає, де тішаться вітри над краєм землі, І де бузинова сопілка заграє, і де соловей від кохання зімлів; Там перший цілунок, там трави високі, Там погляд задумливий в синюю даль;

тавтологія: де сіра зозуленька лічить літа;

інверсія: тішаться вітри, скаже дідусь, молодість золота, трави високі, погляд задумливий;

перифраз: образ Спасителя (ікона із зображенням Ісуса Христа).

Віршовий розмір: амфібрахій.

Римування: перехресне (АБАБ).

Рими: сідає – заграє, землі – зімлів, задумі – і з сумом, вінку – кутку, у городах – порода, літа – золота, високі – боки, даль – жаль, ноги – дорогу, наказ – за нас.

РАДІСТЬ ЖИТТЯ

Жанр: філософська лірика.

Тема: зображення віри у перемогу добра, цінність правди й життя по справедливості.

Ідея: уславлення почуття віри у краще майбутнє.

Основна думка: хто вміє радіти життю, до того весь світ посміхається у відповідь.

Сюжет

Поетеса звертається до усіх, хто має сумніви щодо свого майбуття. Вона закликає вірити в перемогу добра над кривдою, віри й надії – над розпачем і тугою, адже саме ми є творцями свого щастя.

Композиція твору: вірш складається із трьох строф, написаних катреном.

Художні засоби

Епітети: бездонні ночі, літа щасливі, по довгій життєвій ниві;

метафора: правда вмерла, кривда панує, щастя дримає, любов, надія і віра ходять, іде світанок, нап'ється ранок, поглинуть тугу ночі, засяють радістю очі, йтимуть літа;

антитеза: що правда вмерла – не вірте, люди, що кривда в світі панує всюди; За ніччю завжди іде світанок;

інверсія: іде світанок; нап'ється ранок; поглинуть тугу бездонні ночі; засяють радістю ваші очі; і йтимуть далі літа щасливі;

анафора: Що правда вмерла – не вірте, люди, Що кривда в світі панує всюди;

анадиплозис (стикування, повтор):Що правда вмерла – не вірте, люди, Не вірте в те, що добра немає.

Віршовий розмір: ямб.

Римування: суміжне (ААББ).

Рими: люди – всюди, немає – дрімає, негоди – ходять, світанок – ранок, ночі – очі, щасливі – ниві.

НЕЗМІННЕ

Жанр: філософська лірика.

Тема: показ картин опису краси й мінливості навколишнього світу і буденності та плинності життя.

Ідея: утвердження плинності та простоти життя, заклик цінування кожної його хвилини.

Основна думка: літа пливуть, як вода.

Сюжет

У поезії органічно переплетено картини опису краси й мінливості навколишнього світу і буденності та плинності життя. Лірична героїня описує літню пору, кінець серпня, коли за свою працю сільські трударі отримують заслужену винагороду – хороший урожай. Авторка зупиняється на зображенні звичних справ та форм дозвілля на селі: купівля дівчатами різних дрібничок на ярмарку, святкування весілля, снування по дорозі навантажених гарб.

Художні засоби

Епітети: рудий хлопчик, волошки сині, нехитрії скарби, вітер вільний, весни молоді, краплинки золоті;

метафора: сіє літо, відпочити прилягли лани, тремтить блакиттю, гуляє вітер, яблуками гупають сади, роки плинуть, сушать весла весни молоді, тягнуться гарби;

інверсія: сіє літо, цвітуть волошки сині, лунають голоси, поскрипують гарби, гуляє вітер вільний, сушать весла весни молоді, волошки сині;

порівняння: в просторі немов меду розлито; в хлопчика в очах – волошки сині;

еліпис: в хлопчика в очах – волошки сині.

Композиція твору: вірш складається із шести строф, написаних катреном.

Віршовий розмір: хорей.

Римування: перехресне (АБАБ).

Рими: сито – розлито, лани – далини, ластовинні – сині, роси – голоси, луки – пилюки, скарби – гарби, весільну – вільний, лади – сади, плинуть – сині, молоді – золоті, луки – пилюки.

11 клас КОХАНІЙ

Жанр: інтимна лірика.

Тема: показ краси взаємного кохання.

Ідея: уславлення почуття справжнього кохання.

Основна думка: любов – скарб, але певною мірою й рабство.

Сюжет

Вірш побудовано у формі любовного зізнання закоханого чоловіка своїй коханій. Заради своєї обраниці ліричний герой готовий на будь-які подвиги. Він ставиться до коханої жінки, як до королеви, що варта палаців, до яких вестимуть встелені пелюстками доріжки.

Композиція твору: вірш складається із трьох строф, написаних катреном.

Художні засоби

Епітети: цілий світ, місток кришталевий, усмішка кохана, диво калинове, у бездонних очах твоїх синіх;

гіпербола: цілий світ я тобі подарую, із хмаринок палац побудую; з неба зорі руками дістану;

метафора: світилась усмішка, із хмаринок палац;

еліпсис: із хмаринок палац побудую, із веселки – місток кришталевий;

градація: утопаю, пропадаю, гину;

повтор: буду цілувати знову й знову;

інверсія: усмішка кохана, диво калинове, очах твоїх синіх;

синекдоха: де ступатимуть милої ніжки.

Віршовий розмір: анапест.

Римування: суміжне (ААББ).

Рими: подарую – побудую, кришталевий – королево, дістану – кохана, доріжки – ніжки, калинове – знову, гину – синіх.

ЛЮБЛЮ ТЕБЕ

Жанр: інтимна лірика.

Тема: зображення внутрішнього світу закоханої людини, її думок та почуттів.

Ідея: уславлення почуття справжнього кохання, що дарує людині сенс життя.

Основна думка: розум правдою просвітлюється, серце зігрівається любов'ю.

Сюжет

Поезія «Люблю тебе» – це гімн любові. Незважаючи на те, що кохання – це вир емоцій від радості до смутку – ліричній героїні властива самовідданість у ньому. Вона любить не за щось, а попри все.

Композиція твору: вірш побудовано у формі монологу-освідчення у найсвятіших почуттях: безмежній любові до свого обранця.

Художні засоби

Епітети: на старих дубах, найсолодший мед, ясні зорі, у бездоннім неба морі, співучу річ, любов свята, довгі літа, блакитна далина, стоголосою луною, гучною струною;

метафора: сонце світить свої сіті, неба море, солов'ї затихають, вітри коней розпрягають, відступає ніч, далина заграє, обізветься;

гіпербола: найсолодший мед у світі на твоїх губах;

порівняння: очі твої – ясні зорі, у пільмі маяк;

антитеза: із смутком, радістю, журбою;

інверсія: відступає ніч, любов моя свята;

повтор: на довгі, довгі літа.

Віршовий розмір: хорей.

Римування: перехресне (АБАБ).

Рими: сіті – у світі, дубах – губах, зорі – морі, маяк – в гаях, чують – розпрягають, річ – ніч, свята – літа, журбою – тобою

НЕ РОЗЛУЧАЙ НАС

Жанр: інтимна лірика.

Тема: зображення внутрішнього почуття сумніву щодо взаємності й довготривалості стосунків, які інколи охоплюють закохану людину.

Ідея: утвердження думки про непостійність та суперечливість кохання як великого почуття.

Основна думка: повороти долі непередбачувані, проте варто вірити у краще.

Сюжет

Звертання ліричної героїні до своєї долі з проханням уберегти її від розчарувань, від втрати дорогоцінного почуття кохання, що наповнює життя новим сенсом.

Композиція твору: вірш складається із чотирьох строф, написаних катреном.

Художні засоби

Епітети: чорним бодем, кохані очі, бурхливі, жадані ночі, день щасливий, ясний, роси срібні, очі рідні, уста прекрасні;

метафора: душа бажає, очі світилися щастям, променем лились; в єдине душі і тіла сплелися;

порівняння: кохання, ніжне як весна;

анафора: де роси срібні, квіти, солов'ї; де очі рідні і уста прекрасні; де є надія й радощі мої;

антитеза: не переповнюй душу чорним бодем, любові хоче, ніжності вона;

градація: не розлучай нас, не знищ кохання, не переповнюй душу чорним бодем;

інверсія: день щасливий, ясний; роси срібні, очі рідні, уста прекрасні.

Віршовий розмір: ямб.

Римування: перехресне (АБАБ).

Рими: доле – болем, весна – вона, очі – ночі, лились – сплелись, кохання – на світанні, моє – встає, солов'ї – мої.

ДОЛЯ-ДОЛЕНЬКА

Жанр: філософська лірика.

Тема: показ непередбачуваності долі.

Ідея: утвердження думки про те, що у кожного своя доля і свій світ широкий.

Основна думка: долі й конем не об'їдеш.

Сюжет

Розмова ліричної героїні з персоніфікованим образом Долі про те, що вона готує для неї: щастя чи смуток, радість чи журбу.

Композиція твору: вірш складається із трьох строф, написаних катреном.

Художні засоби

Епітети: холодні дощі, пронизливі вітри, світання хворе, хмарну ніч, тихої розмови, на крилах променистих, мрії голубі;

метафора: регочуть сови, стогнуть пугачі, нанизувать пісень намисто, плекати мрії;

інверсія: світання хворе, на крилах променистих, мрії голубі;

анафора: А може, пісню весноньки-сестри? А може, хмарну ніч, в якій регочуть сови;

риторичне питання: Що ти мені готуєш, моя доле?, Чи сум і жаль? А чи світання хворе? А може, пісню весноньки-сестри?, А може, хмарну ніч, в якій регочуть сови, Де стогнуть пугачі і вовче чує виття?;

антитеза: Хочу літати на крилах променистих, А не стогнати, знесилена, в журбі.

Віршовий розмір: ямб.

Римування: перехресне (АБАБ).

Рими: доле – хворе, вітри – сестри, сови – розмови, виття – життя, променистих – намисто, в журбі – голубі.

Укладач: Хлопова О.В., учитель української мови та літератури МОЗ «ТСШ-ГК № 18»

АНАТОЛІЙ АНТОНОВИЧ СІМШАГ (1946-1996)

Народився 3 вересня 1946 року в селі (нині місто) Погребище на Вінниччині. Багато років віддав військовій службі в Радянській Армії, під час якої жив у різних місцях колишньої великої держави, а також за кордоном: у Чехословаччині, Монголії, Афганістані. Та особливо він відзначав роки, проведені у ріднім краї – у Тульчині, а потім у Тирасполі, де мав можливість

спілкуватися із земляками рідною українською мовою. Для нього – свідомого українця – це мало велике значення. Саме Тирасполь і став для нього останнім місцем військової служби, де у званні майора перейшов у запас. У 1996 році поета не стало.

Все своє свідоме життя Анатолій Сімшаг кохався в поезії, сам писав вірші, ліризм і глибина переживань яких не залишають нікого байдужим. Вражають самотність, жанрове, зображальне і словесне розмаїття творчості автора.

Творчий доробок Анатолія Сімшага складають твори громадянської, філософської, пейзажної та інтимної лірики. У квітні 1992 як відгук на збройний напад на Придністров'я з'явився вірш «Україні» (громадянська лірика), в якому автор закликає українців захистити земляків на придністровській землі. У філософській поезії «Живи, людино!» поет стверджує неповторність людської особистості та вказує на історичну місію людини на землі – творити добро і жити за законами моралі. Найкращими зразками пейзажної лірики, в якій оспівується краса природи нашого краю, є вірші «Світанок», «Небо» і «Калина». А провідними мотивами інтимної лірики є образ коханої, яскраво виражений у поетичних творах «Ніч» та «Образ».

10 клас КАЛИНА

Жанр: пейзажна лірика.

Тема: показ сумної осінньої пісні самотньої дівчини Калини, що вийшла на подвір'я «на свою біду».

Ідея: оспівування дівочої долі.

Основна думка: «золота мудрість» дівочої долі в образі Калини.

Печаль у вірші навіюють наступні рядочки: «сплять собі дерева в летаргічному сні і скляні небо на річному дні», «знесила огортає світ», «осінь і сльота», «горенько дівоче», «чари сну», «гілля, мов сльода». Калинонька красується своїм «даром», у неї «горить стожаром маків цвіт», від власної краси «радісне дівча», але поет застерігає її, що «не дарує пару осінь і сльота» і тільки «чари сну» знімуть горенько дівоче. Як бачимо, тяжку дівочу долю розкривають такі образи, як: сонні дерева-тополі, сон, річкове дно, надвечір'я, осінь і сльота, тихий час. На жаль, яскраві фарби Калини (а це підкреслюють дієслова «розпеклась, світить, горить») тліють на фоні холодної, темної, сумної господарки Осені – долі дівочої. Звертаємо увагу, як споконвічний український образ калини по-різному символізує людські долі: Калина у вірші В. Сайнчина «При долині» – щаслива наречена, яка протиставляється образу осінньої красуні у творі А. Сімшага і має тяжку дівочу долю. Сягаючи у глибини змісту поезії, ми розуміємо, що митець творить виразні зорові картини, іноді озвучує явища природи, передаючи радість чи драматизм – і картини після цього постають в усій красі та величі, із світлими і темними, емоційно-мудрими, інтимними, казковими, метафоричними сюжетами.

Художні засоби

Епітети: горенько дівоче, тихий час, летаргічний сон;
уособлення: сплять дерева, розпеклась калина, лист сухий шепоче;
порівняння: осінь, що поріг; гілля, мов слюда;
метафори: горенько дівоче знімуть чари сну, вікова знесила огортає світ.

СВІТАНОК

Жанр: пейзажна лірика.

Тема: зображення народження нового дня.

Ідея: утвердження ранку як символу пробудження життя, розквіту сил, «першого променю дитинства».

Основна думка: народження ранку – високі та світлі миті дитинства.

У пейзажній замальовці домінує почуття зворушливості, урочистості та сподівання. Ранок завжди бадьорий, веселий, а в естетиці поета – захоплюючий, яскравий і романтичний погляд на світ. Автор передає народження нового дня як справжній художник.

Ліричний етюд вимальовується так: «жевріють краплі роси рясним рубіном, молочний серпанок, лоно сну, околиця за Дністром, сон, набухлі крони дерев, обрій, тихі води і простори». Народження ранку поет творить, персоніфікуючи (уособлюючи) навколишній світ.

Дійовими особами «Світанку» є молочний Серпанок, який «соромиться», старі дуби, які «ще нишкнуть в лоні сну, чоло кори насупивши глибоко», півень, який вже «проснувся і пронизав округу», вітер, що «спить у ковдрі пуховій», блідий місяць, що «сон оберігає», і гава, як «стара карга», що осипає лахміття у воду. Та, нарешті, «ранок руки розпростер» – і «дитя проснулось, хлопчик, ще малий...»

Світанковий етюд творять не тільки зорові, а й звукові враження: «гвалт косих хрестів з набухлих крон дерев», «квилить гава», «вітерець колише», «спів материнський, лагідний, тонкий», «шпаків посвист молодечий» – і в результаті «золотиться сферою шедевр і синій шовк розпахує простори». Ось тому так мрійно згадує поет «перший промінь» дитинства, яке він оспівує захоплено і трепетно, адже в дитинстві всі прагнуть тепла, уваги, дружби, любові. І цю людську чутливість автор переносить у світ природи за допомогою уособлень та епітетів, які домінують у поезії.

Художні засоби

Епітети: зрілої роси, рясним рубіном, рум'яний край, молочний серпанок;

уособлення: вітру спиться, місяць сон оберігає, ранок руки розпростер.

11 клас

НІЧ

Жанр: інтимна лірика.

Тема: згадка про приємні миті найвищого людського почуття.

Ідея: возвеличення образу коханої.

Основна думка: заглиблення у таємничість людських почуттів.

Композиція твору: вірш складається із семи строф, кожна з яких є окремим кадром приємних спогадів митця про кохану.

Сюжет

У перших строфах поезії самотній автор малює коло із квітів. Це коло є символом єдиного теплового почуття – кохання, в яке він повністю заглиблюється. Аромати літніх квітів наповнюють спогади неперевершеним щемом. Квіти створюють образ коханої, який подарувала літня ніч: «нечекана, та більш жадана, потаємна та заповітна». І тому пам'ять тепло зігріває йому груди, особливо влітку. Самотньому автору важко від болю, але йому під силу здолати втому і знову зустрітись «в літчку золотому». Ці спогади наповнюють його силою, доки «сон» не забере в свої обійми. Ліричному героєві ще не зрозуміло: прощається він з коханою чи чує її плач?! Тому завершується нічний спогад думками: «ніч не перша, бодай остання».

Художні засоби

Епітети: бурхливим соком, тепла пам'ять, п'яним жасмином, літчку золотому;

метафори: сотворю круг із світла, заринюсь головою у шиті квіти, морок стискає круг, пам'ять зігріє літо.

риторичне запитання: то твій плач чи моє прощання?

ОБРАЗ

Жанр: інтимна лірика.

Тема: показ образу коханої в нічній тиші.

Ідея: утвердження почуття кохання, що бентежить.

Сюжет

Образ коханої ліричного героя «втільнений в картон. Ліричний твір продовжує ідейно-тематичний зміст поезії «Ніч» і лише наповнює її окремими відтінками. Ми відчуваємо, як нічна тиша перед сном навіює автору подібні спогади, малює силует коханої. Але в цьому вірші ще більше печалі, болю і гніву, коли за вікном осінь і «жовтий ліс складає шати», і «в проволоченій пітьмі надія міцно буде спати». Осінні нотки образу коханої, який постає у свідомості автора, перевтілюються «в дивнім сні» у квіти орхідеї, а вони своїм п'яним і дивним ароматом бентежать душу і серце поета.

Художні засоби

Епітети: ніжний погляд, тихий слід, в п'яній і хижій орхідеї;

метафори: не залунаю із безодні, не ловлю жіночий сміх, пам'ять п'ю з очей твоїх;

метонімія: образ більше не рятує, веде за сонмом тихий слід до трону божого на огляд;

уособлення: жовтий ліс складає шати, надія міцно буде спати.

Укладачі: Бєленька Т.М., вчитель української мови та літератури МОЗ «Бендерська гімназія № 2», Максименюк В.І., вчитель української мови та літератури МОЗ «Бендерський теоретичний ліцей».

МИКОЛА ПЕТРОВИЧ ШУДА (1939-2006)

Николай Шуда
(1939-2006)

«С природой с детства крепко подружился
И как с сестрою, был всегда на «ты».
Настолько с ней во всем в единстве слился,
Что шепчет стих листва, слагают песнь цветы.
Мне жаворонок пел в степи холмистой
И трелью соловей в лесу пьянил.
В своих скитаньях по траве росистой
Я не один рассказик сочинил.
В моей судьбе, без гриновской Ассолы
Все, что отмерено, то выпито до дна.
Душой и телом я всегда был волен,
Влюбленность в жизнь меня вперед вела»
(«О себе», 1996)

Був поетом, співаком природи. Захоплювався краєзнавством і туризмом. Вивчав флору та фауну Молдови в численних походах по рідному краю.

Народився 21 грудня 1939 року в Дубоссарах. Батько, викладач історії та літератури, із Сумської області України був направлений до АМРСР для піднесення освіти. Загинув у партизанському загоні С.А. Ковпака в 1942 році.

З 1941 по 1949 роки Микола жив на батьківщині батька, де і закінчив українську початкову школу. У 1949 році сім'я повернулася на батьківщину матері, в Дубоссари, де він закінчив середню російську школу № 1. Після отримання спеціальності «Майстер з утримання та капітального ремонту залізничних колій» у Кишинівському технічному училищі, працював бригадиром на станції Кучургани.

Багато вражень залишила служба радіотелеграфістом у Червонопрапорній Каспійській флотилії військово-морського флоту з 1959 по 1963 роки. Після строкової служби в 1968 році здобув вищу освіту в Кишинівському держуніверситеті на факультеті фізичного виховання. З 1968 року і до останніх років життя працював заступником директора Республіканської школи олімпійського резерву настільного тенісу, виховував підростаюче покоління. Він – автор програми фізичної підготовки спортсменів. Цими розробками і зараз користуються спортивні школи Придністров'я, Росії, України, Молдови.

Микола Шуда, вдумливий, спостережливий і одночасно пристрасний знавець природи. І з часом став її захисником у своїй просвітницькій діяльності та педагогічній роботі з молоддю. Чимало його публікацій на природоохоронні теми з'являлося на сторінках Дубоссарської районної газети «Звезда Придністровья» та екологічної газети «Взгляд».

Він був активним членом Дубоссарської громадської організації «Медики за екологію» і Літоб'єднання «Гармонія». Ось такі рядки стали девізом для організації: «Планета кругла Земля – єдиний, цілісний організм! А все на ній – земне життя!». Як він говорив, «спочатку мене приваблювало те, що під егідою об'єднання «Медики за екологію» зібралися небайдужі й активні люди, ті, хто любить природу не тільки на словах, а й практичною справою».

Однак, часом і слова чимало значать у тому, щоб змінити свідомість людей. Тим більш вагоме поетичне слово, з якого і почав свій шлях у придністровській літературі Микола Шуда. А потім з'ясувалося, що він ще краще пише замальовки з натури, мальовничо й тонко подаючи читачеві дивовижні історії птахів і звірів, риб і квітів. І у всіх цих невеликих за обсягом, але серйозних за змістом оповіданнях незримо присутня людина, як споглядач, як хранитель таємниці.

Вірші М.П. Шуди про природу відкривають нам красу рідного краю. У віршах: «Прихід весни», «Листопад», «Бабине літо» перед нами розкривається світ яскравий, барвистий, радісний. Дві пори року – пробудження, народження і пишна зрілість напередодні зів'янення – як дві богині, сперечаються, хто краща.

Автор з любов'ю і повагою підбирає слова, щоб висловити почуття захоплення рідною природою. Вона у віршах поета живе, діє, радіє. З лірикою про природу у митця перегукуються мініатюри, вірші у прозі: «Зимородок», «Пробудження», «Штрихи бабиного літа», «Перший лящ». Невеликі за обсягом мініатюри про природу чимось невловимо схожі із творами К.Г. Паустовського. Та ж романтична налаштованість, той же уважний і доброзичливий погляд на природу. В цих мініатюрах укладена велика сила. У нашому повсякденному житті, у простих невігядливих захопленнях: риболовлі, збиранні грибів, ягід, відпочинкові на природі – спостережлива людина побачить мальовничі незвичайні риси в навколишньому. У цих мініатюрах він, як маленький промінь на картині, висвітлює все, що ми могли б і не помітити. Зерна романтики прикрашають і облагороджують внутрішній світ людини.

Шуда писав свої замальовки про Дністер, про птахів і тварин Придністров'я з надією викликати у людей розуміння та співчуття до безсловесних істот, переконуючи читачів в єдності та нерозривності існування людей і довкілля. Він є автором книг: «Край ты мой родимый», «Это надо живым».

Роки, прожиті Миколою Петровичем – це «століття освіти». Простими словами він знаходив шлях до сердець сучасників, оповідаючи про природу рідного краю. Для того, щоб пояснювати іншим, що таке «екологія», досить любити все живе, бути жителем міста Дубоссари. Поет багато бачив, знав не лише із книг, але і з живого спілкування та подорожей. Був справжнім туристом, любив далекі краї, рідних людей і близьких друзів, синє море і високе небо. Микола Шуда пішов із життя у 2006 р. Похований у Дубоссарах.

6 клас ДУБОНОСИ

Жанр: пейзажний етюд.

Етюд – це невеликий літературний твір, присвячений якому-небудь окремому питанню. Йому притаманні стислість, змалювання якогось одного

епізоду із життя героя або пейзажної замальовки, певна незакінченість сюжету.

Пейзаж – опис зображення природи засобами художнього слова. Пейзажі можуть бути використані в текстах художніх творів, а також виступати як окремий жанр: пейзажні образки, етюди, замальовки.

Здебільшого пейзаж у творі є засобом вияву почуття любові до рідної землі, до її природи. В інших випадках пейзаж виступає образною паралеллю до душевного стану персонажів. У пейзажних образах можуть бути втілені драматичні колізії, конфліктні ситуації. Пейзаж може бути тлом, на якому розгортаються філософські роздуми автора чи героїв твору.

Тема: опис та життя птахів.

Ідея: зображення природи у всій її красі, заклик до бережливого ставлення до всього живого на землі.

Сюжет

Спочатку автор розповідає читачам про вишню, що «захворіла» через невчасне пересадження. На дереві, що ослабло, зав'язалися такі непоказні ягідки, що господар не став їх збирати. Висушені палючим придністровським сонцем, так і залишилися вони на гілках до зими... А коли засніжило, автор помітив під деревцем половинки вишневих кісточок без ядєрця.

Вирішивши, що тут харчувалися птиці, натураліст почав підсипати на годівницю кісточки з черешневого компоту, щоб «познайомитися» з ласунками. Найбільше його цікавило: «Який потрібно мати міцний дзьоб, аби, добуваючи ядєрце, розділити вишневу кісточку по шву на дві половинки?».

Уважно спостерігаючи за годівницею, автор незабаром отримав відповідь на це запитання. З'ясувалося, що кісточки припали до смаку парочці дубоносів. «Рожево-рудий самчик і сіра самочка, дрібніша за шпака, але з міцною будовою тіла і дуже товстим дзьобом, сиділи нерухомо, ніби внутрішньо до себе прислухаючись. Могли тільки злегка по вертикалі або горизонталі хитнути головою. Так вони давили кісточки».

Композиція твору

Використовуючи художні засоби (порівняння «сіра самочка, дрібніша за шпака», епітети «чорна вишня, рясним цвітом, вишеньки різнокаліберні, кострубаті, кособокі»), Шуда наче «оживлює» природу. Метафори («ніби внутрішньо до себе прислухаючись, сліди трапези дубоноса»).

Експозиція: чорна вишня заслабла. Незібрані плоди.

Зав'язка: сліди трапези дубоноса.

Розвиток дії: годівниця для дубоноса.

Кульмінація: самчик і сіра самочка.

Розв'язка: щоденні гості годівниці.

Позиція автора

А хто з нас знав про існування дубоносів до того, як прочитав оповідання Шуди? Хто звертав увагу на пташок, які живуть поряд із нашими будинками? Чи бачимо ми їхню красу та граціозність, чуємо їхнє щебетання? Чи замислюємося про те, як вони зимують, що їдять у цю непривітну пору? Цим

пташкам так легко допомогти. Треба просто зробити годівницю. Таку маленьку хатинку з фанери, обов'язково з дахом, щоб сніг не засипав хліб та зерно, і підвісити на дерево недалеко від свого дому. Ранком вирушаєте на роботу та до школи – насипте свіжого корму. Поклопочіться про тих, хто менший, слабкіший. Адже навіть така зима, яка видалася нині – без снігу та морозу – важкий час для пташечок.

МАЛЕНЬКЕ ВІДКРИТТЯ

Жанр: пейзажний етюд.

Тема: опис тваринного та рослинного світу рідного краю.

Ідея: збереження природи для майбутнього покоління.

Персонажі: птахи-сойки.

Сюжет:

- автор розповідає читачам про горіх з невеликим врожаєм;
- збереження горіхів для птахів;
- випав сніг та видав провинників, які переполовинили горіхи;
- сойки по-сорочому крали горіхи;
- горіхи залишилися на плиті, щоб онуки змогли побачити цих гарних

пташок.

Композиція твору

Експозиція: врожай горіхів.

Зав'язка: для зимової годівниці.

Розвиток дії: 1) хтось переполовинив горіхи;

2) пташині сліди середніх розмірів.

Кульмінація: три сойки.

Розв'язка: хай ще прилітають.

Художні засоби

Епітети – молодий горіх.

Метафори – свіжий сніжок, красувалися сліди, проробили операцію.

Позиція автора

Опис птахів та їхніх дій у творах передають особливе ставлення до природи, її збереження. Перед нами постає життя письменника, його спостережливість. Переконає читача у єдності людей і довкілля. Тільки від нас залежить життя таких маленьких тваринок.

8 клас ЛІТО КРАСНЕ

Жанр: нарис.

Нарис – художньо-публіцистичний жанр на актуальну тему сучасності, в якому розповідається про справжні події (часто на документальній основі).

Нарис – різновид малої форми епічної літератури, відмінна від оповідання і новели відсутністю єдиного конфлікту, що швидко вирішується і більшою розвиненістю описового зображення.

Особливістю нарису:

- документальність

- достовірність фактів, подій, про які йдеться;
- називаються справжні імена та прізвища зображуваних осіб;
- дійсні, а не вигадані місця подій;
- описується реальна обстановка;
- вказується час дії.

Тема: змалювання природи рідного краю в літню пору.

Ідея: показати красу природи, прививати любов до рідного краю.

Сюжет

У цьому творі багато розгорнутих пейзажних замальовок, і кожен пейзажний штрих має у творі своє конкретне призначення: «Якщо весна – пробудження, оновлення, відродження природи, то літо – розквіт природи». За допомогою пейзажу автор відтворив картину польової дороги («з обох боків дороги на ланах колоситься зелена пшениця»), літнього лісу («гілки дерев натягнуті, трава також їжачиться, навіть кущ подорожника біля дороги сховав голівку»), а також змалював картини свого особистого життя («Я люблю Літо. Я іду в літо. Я входжу до лісу. У пам'яті спливає. Дістаю торбинку»).

Композиція твору

Автор уявляє ліс наче людину, давнім другом, «ліс кидає мені під ноги жменю літніх опеньок в травичку», задає риторичне питання «Хто в таку мокречу до лісу прийшов? Схоже ліс мене не пізнав».

У першому випадку краєвид використовується для окреслення місцевості. «Ось і польова дорога до лісочка», «тихо входжу до лісу», «через якихось десять кроків – знову опеньки», «заглиблюючись у ліс, підходжу до рядків дубів».

У другому – для передачі безпосередніх авторських вражень: «І ось, на вихідний, іду в Літо. У моєму розумінні – це побачити, почути його, помацати і навіть спробувати на смак».

У третьому – для зіставлення «Снідаю суницею із хлібом. Цей неповторний смак літа пам'ятаю з дитинства».

Експозиція: відродження природи.

Зав'язка: дорога до лісу.

Розвиток дії: природа лісу.

Кульмінація: сніданок на галявинці.

Розв'язка: зустріч із зайцем – «ми з тобою однієї крові».

Позиція автора

Використовуючи пейзажні замальовки, автору вдалося, по-перше, барвисто і соковито змалювати місце і час дії, по-друге, через контрастні порівняння передати всю красу літнього пейзажу, по-третє, висловити свої почуття, починаючи з опису природи і закінчуючи почуттям єдності із природою «Ми з тобою однієї крові, ти і я – єдине ціле».

Автор: Чорнобай Тетяна Петрівна, вчитель української мови та літератури МОЗ «ТСШ-ГК № 18».

ДМИТРО РОМАНОВИЧ ШУПТА (1938)

Поет, лікар за фахом. Зазнав переслідувань і був ув'язнений за прояви національної самосвідомості.

Батько, Роман Дмитрович (1895-1990), – унтер-офіцер, контужений на фронті восени 1915 р., до 1925 року був у німецькому полоні. Господарював на родинній садибі, у СОЗ не записався, тому був «розкуркулений» і 1929 р. ув'язнений. Відбував покарання під Архангельськом. 1937 року був звільнений як «технічно неправильно засуджений». Був під німецькою окупацією.

Старший його син Микола (від першого шлюбу) загинув як вояк УПА. Із приходом «червоних» батько був мобілізований, воював, поранений у Молдавії, повернувся зі шпиталю влітку 1945 року, а 7 січня 1947 року ув'язнений за ст. 54 КК УРСР на 25 років («зрада батьківщини»), у неволі 1950 року засуджений ще на 25 років за «антирадянську пропаганду». 1954 року звільнений і 1957-го реабілітований.

П'ятеро дітей «ворога народу» тим часом потерпали від голоду, працюючи разом з матір'ю Олександрою (1908-1973 рр.) в колгоспі «Заможне життя».

Дмитро Романович народився 20 січня 1938 року в селі Курінька Чорнухинського району Полтавської області. 1956 року закінчив середню школу у селі Мокіївка. 1956-1958 рр. – навчання в Севастопольському технічному училищі № 3. По закінченні працював котельником на морзаводі ім. Орджонікідзе.

Життєвий шлях Дмитра Шупти завжди складався із двох річищ – медичного і поетичного. Ці покликання ніколи не сперечалися і, так би мовити, не заважали одне одному.

1958-1960 рр. – студент Сімферопольського медичного училища. По закінченні училища працював зубним лікарем у селі Березівка Роздольненського району Криму. 1962-1969 рр. – студент Кримського державного медичного інституту, який закінчив з відзнакою. Одночасно з навчанням в інституті працював фельдшером на станції швидкої допомоги. Працював хірургом-ординатором у лікарнях Пирятина, Гребінки, Яготина, Києва, викладав хірургію у Київському медичному училищі № 3. Він створив унікальну науково-популярну монографію «Хірург без ножа», в якій згруповано майже тисячу лікарських рослин, що їх із найдавніших часів і дотепер використовують хірурги у повсякденній практиці. Перу Дмитра Шупти належить також монографія «Рідна мова і здоров'я нації».

Дмитро Романович повноправно належить до когорти шістдесятників. Його шістдесятництво починається з далекого 1956 року, коли він уперше опублікував вірш «Пісня про Миколу-тракториста», коли мав уже рукопис першої збірки поезій. Етапною подією у творчому житті поета-шістдесятника

стає всеукраїнський семінар творчої молоді, що відбувся у травні 1963 року в одеському Будинку творчості письменників на Дачі Ковалевського. Серед тодішніх «семінаристів» були Василь Стус, Борис Нечерда, Микола Вінграновський, Василь Захарченко, Богдан Горинь та ін.

У 1963-1967 рр. вірші Шупти друкувалися в колективних збірниках Криму: «Лучи, которые горячи», «День поэзии в Крыму», «Молодые голоса», в журналах «Дніпро», «Україна», в газетах «Комсомольська іскра», «Молодь України», «Літературна Україна», «Зоря Полтавщини», у районних газетах Пирятин і Лохвиці. Та тільки 1968 року з'являється перша збірка лірики «Провісники цвітіння», з 1962 року – збірка «Полум'я мелодій» знаходилась у сімферопольському видавництві «Крим» до часу свого видання у 1968 р. Наступне видання авторові вдається реалізувати майже через 10 років.

У 1964-1969 роках Д.Р. Шупта – голова Кримського обласного літературного об'єднання «Гроно», що працювало при обласній письменницькій організації. За своє українофільство зазнав переслідувань. На початку 1980-х років як в'язень сумління був репресований, кинутий до Лук'янівської в'язниці за «український буржуазний націоналізм».

Протягом п'ятдесятилітньої творчої діяльності в майстра поетичного слова з'явилося майже три десятки видань, серед яких не тільки ліричні твори для дорослого читача, а й вірші для дітей, сатиричні та гумористичні твори. Це книги – «Птахи попелу» (1998 р.), позначена неординарним поглядом на життя, увагою до художньої форми, «Жінка і ніч» (1998 р.), в якій наскрізно звучить мотив щирого вияву шляхетного почуття до жінки-берегині, «Межінь» (2000 р.) – зразок філософської лірики із глибинним художнім світомисленням, а також видання «Сонях сонетів» (2001 р.), де класична форма наповнена інтимними переживаннями. Художнє оформлення більшості видань належить самому авторові.

Характерним для творчості Д. Шупти є пошук духовних коренів рідного народу, зацікавленість історичною проблематикою, звертання до фольклорних мотивів. Мова поезій автора багата й колоритна, більшість творів позначені задушевністю і м'яким ліризмом. За визначенням критики, Д. Шупту визнано майстром морських пейзажів. У зв'язку з цим він посів перше місце в поетичній мариністиці України, за що його нагороджено медаллю «Морська слава України» III ступеня (2007 р.). Друкувався в Росії, Грузії, Придністров'ї тощо.

Митець багато уваги приділяє перекладацькій справі, подаючи українською мовою твори класиків та сучасних поетів різних народів, а його твори перекладені іноземними мовами: англійською, грузинською, румунською та російською.

Лірика українського поета, нашого сучасника, Д. Шупти проситься на музику. Його твори виконують студійці хору імені Г. Вірьовки, низка відомих артистів.

З 1986 року є членом Національної спілки письменників України, а з 2002 р. – член Національної спілки журналістів України; лауреат

Міжнародної літературної премії ім. Г.С. Сковороди (1992 р.), почесний член Американсько-канадського товариства ім. Г.С. Сковороди; голова обласного літературного об'єднання ім. Є.Ф. Бандуренка; член Одеського товариства політв'язнів і репресованих; генерал-осавул Українського козацтва, головний бунчужний при Головному отаманові Чорноморського Козацького війська, голова ради старійшин; нагороджений орденом «Козацька Віра» (2005 р.) та «Козацький хрест» (2006 р.); заслужений працівник культури України (2007 р.); відзначений дипломом «Майстер Золоті Руки» (1972 р.); має низку грамот, дипломів, подяк.

Користувався псевдонімами Д. Щепій, Джавел Аптуша.

БЕНДЕРСЬКІ ЖНИВА

Жанр: патріотична лірика.

Тема: зображення Бендерської трагедії 1992 року.

Ідея: уславлення миру сьогодення, завойованого пролиттю кров'ю захисників.

Основна думка: жнива – це збір урожаю, це – свято.

Але ж у Дмитра Шупти жнива – зовсім не свято. Смерть вийшла збирати свій страшний урожай. Хоча нині про ті страшні події нагадують лише макові поля, меморіальні дошки, обеліски, люди не забули про страхіття війни. Вони перемогли її завдяки всеперемагаючій любові до своїх рідних, країни, Дністра.

Композиція твору: твір має вигляд гірких спогадів автора про трагічні події у Бендерах 1992 року.

Художні засоби

Епітети: точка вогнева, вогняні жнива, маки польові, на страшних місцях, з меморіальної плити;

алегорія: не забува ріка Дністер, кров скипала;

порівняння: щоразу феніксом немов із крові родиться любов;

риторичне питання: який тут шлях на Кишинів від цих постів і від хрестів?

КОНТУРИ ПРИДНІСТРОВ'Я

Жанр: патріотична лірика.

Тема: зображення Придністров'я нині та в минулому.

Ідея: уславлення любові до рідної землі, заклик любити рідний край.

Основна думка: рідний край найкращий.

Художні засоби

Епітети: високонебе Придністров'я, минулі й нині суцї дні, відчутних контурів фізичних, новітній час, у власній атмосфері, барви молоді;

алегорія: зосталося прикутим на галері усе раниме, смертне, больове;

риторичне звертання: гей, Придністров'я, ти – високонебе.

НІМА ВІДПОВІДЬ

Жанр: патріотична лірика.

Тема: зображення трагічних подій 1992 року.

Ідея: осудження війни, що все руйнує.

Основна думка: печальні події днів 1992 року – горе для кожного придністровця, яке не оминуло жодної родини, жодної домівки.

Художні засоби

Протиставлення: відповідь німа.

Риторичні питання: Чий вітер над фортецею Бендер? Хто тут збирає мито на базарах? Коли позамовкають автомати?

БАГАТТЯ ВІЙНИ

Жанр: патріотична лірика.

Тема: спогад про війну, після якої залишається меморіальна плита.

Ідея: заклик до пам'яті про страшні події.

Художні засоби

Епітети: садів дністровських, меморіальні плити, найбурхливіша ріка, віти пелехаті;

метафори: війна палила, дощам негоди не змити імена із пам'яті живих, віти обмили попіл битов;

алегорія: замислитись не зможе людолов;

повтори: війна палила;

синоніми: у багатті – у кострі.

СВІТАНОК НАД ДНІСТРОМ

Жанр: патріотична лірика.

Тема: зображення краси рідного краю, природи над Дністром.

Ідея: ухвалення любові до природи рідного краю.

Рими:

Лукасто – стакато, країв – солов'їв, повій – світанковій, самосів – голосів, сходу – ходу, торжество – литво, природа-мати – не прозивати, благодать – не проспять, свято – стакато, споїв – солов'їв, на вістрі – у Дністрі.

НАША ПАМ'ЯТЬ

Жанр: патріотична лірика.

Тема: зображення слідів останніх боїв.

Ідея: заклик до збереження пам'яті про воєнні події на Дністрі 1992 р.

Основна думка: це не просто сліди – це наша пам'ять, що в душі нам сіє біль.

Рими:

У приростанні – останніх, волосінь – потрясінь, пам'ять – рам'я, проща – провіща, бамбули – забули, запитання – спілкування, повча – до меча.

Укладачі: Кобилянська Г.Г., учитель української мови та літератури МОЗ «ТСШ-К № 12», Жосан Ю.В., учитель української мови та літератури МОЗ «ТСШ № 14».

Література нашого краю визнана як незаперечний факт не тільки в Росії, але і в багатьох країнах СНД. Творчість Вікторії Пілецької, Володимира Полушина, Олега Юзифовича, Романа Кожухарова, Олександра Вирвича та інших тираспольських літераторів відома далеко за межами Придністров'я. Саме вони вплинули на культурний розвиток нашої країни, представляють ПМР на міжнародному рівні як цивілізовану країну, багату своєрідними талантами.

На підтвердження цього висновку можна навести висловлювання великого російського письменника Ю.В. Бондарєва: «Сучасна література Придністров'я – це, на мій погляд, унікальне явище на неосяжному просторі нашої коліс єдиної великої Батьківщини. Це Слово народу, який не здався і переміг. Народу, на якого зійшов героїчний дух великого Суворова, і тому народу непереможного. Народу, на якого зійшов небесний геній великого Пушкіна, і тому він зберіг живу гілку великої ... літератури і примножив її плоди».

ЛІТЕРАТУРА

1. **Вершигора П.** / Русские литература Молдовы в лицах и персоналиях (19-нач. 21вв.) Биобиблиографический словарь-справочник. Научн. ред. проф. В.И. Клименко. Кишинев, 2003.
2. **Вершигора П.** / Энциклопедия Приднестровской молдавской республики. Авторы-Сост. А. З. Волкова, И. И. Крисько, А. Е. Борисов, А. А. Любенко. Бендеры: Полиграфист, 2010. С.186.
3. **Вирвич О.** Передмова / Галина Васютинська. Чиста криниця: вірші. Бендери: Поліграфіст, 2010.
4. **Гурски Г.** Родниковый дар – литературный анализ произведений приднестровского писателя Петри Данича // Педагогический вестник Приднестровья. Тирасполь, 2004. № 4.
5. **Кожухаров Р.** Русские литература Молдовы в лицах и персоналиях (19 –нач. 21 вв.) Биобиблиографический словарь-справочник. Научн. ред. проф. В.И. Клименко. Кишинев, 2003.
6. **Корытник Н.** / Русская литература Молдовы в лицах и персоналиях (19-нач. 21вв.) Биобиблиографический словарь-справочник. Научн. ред. проф. В.И. Клименко. Кишинев, 2003.
7. **Листюгина Д.** Сердце поэта / Виталий Сайнчин Стихи. Рыбница, 2007.
8. **Молчанова О.** Пусть маята и вечный бой... (о творчестве Романа Кожухарова) // Литературное Приднестровье. Сост. Александр Вирвич, Л. Литвиненко. Бендеры, 2009.
9. **Не волюю абияке...** Збірка віршів. Тирасполь, 2012. Поезія Надії Делімарської. Збірка віршів. Укладач К. Грудко. Бендери, 2017.
10. **Ратмиров С.** «Все в память вплетено...» / Перезвоны Стихотворения. Тирасполь, 2013.
11. **Ратмиров С.** Баллада о верности (о творчестве Н. Божко). Альманах В круге чтения. Тирасполь: Теслайн, 2018. Выпуск 1.

- 12. Самусь Ю.** Поэзия романтики / Николай Божко. Мои стихи – моя душа. Бендеры, 2003.
- 13. Сизова О.** Об авторе и его творчестве / Николай Корытник. Яблоки любви Сборник рассказов и очерков. Бендеры, 2001.
- 14. Стихотворения** // Антология современной литературы Приднестровья: В 2-х т. Отв. ред. Н. Елагин. Тирасполь, 2010. Т. 2. С. 86–90.
- 15. Стихотворения** // Берега России: Антология писателей русского зарубежья. Москва, 2010. С. 99–103.
- 16. Стихотворения** // Світло на чужих стежках. Антологія творчості заробітчан. Гол. редактор В. Поточняк. Рим. 2005. С. 218–219.
- 17. Стихотворения** // Сказ о моём городе: Поэтическая антология. Сост. В. П. Плешкан, М. И. Гончарова. Бендеры, 2013. С. 5.
- 18. Чернега М.** На бистрині життя / Виталий Сайнчин Стихи. Рыбница, 2007.
- 19. Чернега М.** Поет Придністров'я / Віталій Сайнчин. На бистрині життя: поезії. Рибниця, 2012.
- 20. Юзифович В.** Мир маленького Кольки: детство в цикле рассказов Н. Божко «Колькины истории». Приднестровское наследие. Выпуск 10: тематический сб. науч. тр. Тирасполь: Центр исследования культурно-исторического и духовного наследия, 2017.

ЗМІСТ

Передмова	2
1. Багнюк С.О.....	3
2. Бершин Ю.Л.....	4
3. Божко М.Ю.....	9
4. Васютинська Г.М.....	12
5. Вершигора П.П.....	15
6. Данич П.Х.....	21
7. Делімарська Н.Є.....	26
8. Іщук І.А.....	35
9. Карабет Т.В.	37
10. Кочубей В.	38
11. Кожухаров Р.Р.	39
12. Кудрявцева Л.Л.	42
13. Кутковецький Я.О.	44
14. Мазеріна С.О.	48
15. Медведєва Р.	51
16. Панов Г.Я.	52
17. Пономарьова Т.Г.	55
18. Поята В.В.	56
19. Сайнчин В.Д.	66
20. Стойлова Л.М.	71
21. Стременовська Л.В.	74
22. Сімшаг А.А.	84
23. Шуда М.Р.	88
24. Шупта Д.Р.	93
Література	98